

ห้องสมุด
คณะนิติศาสตร์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

โดย

พระยาปลานุกรธรรมพิชัย

(คำสอน ภาค ๔ ชั้นปริญญาตรี)

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ฉบับพิมพ์

๗ ส.ค. 2523

๓-7.๕๒.23

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สารบัญ

กฎหมายมรดก

	หน้า
หมวด ๑ ลักษณะทั่วไป	
บทที่ ๑ ข้อความเบื้องต้น	๑
พ้องมรดกไม่ชัดเจน	๒
บทที่ ๒ ททรัพย์มรดก	๖
ประเภทของทรัพย์	๖
บทที่ ๓ กรรมสิทธิ์ตกทอดเมื่อใด	๗
การแก่ทะเบียชื้อไฮไฉนท	๒๒
มรดกที่มีพินัยกรรม	๒๔
ทายหลายเจ้าชอง	๓๐
ผู้มิชื้อในใบไค่สวณ	๓๑
มรดกผู้รับำนำแลผู้รับชื้อฝาก	๓๓
รับมรดกทความ	๓๗
บทที่ ๔ ความตาย	๓๘
ตายตามธรรมท	๓๘
ตายตามคำสั่งชองศาลที่แสทงสำบุญ	๓๘

หมวด ๒ ทายาท

บทที่ ๑ ทายาทคืออะไรแลใครเป็นทายาท	๔๒
บทที่ ๒ ข้อห้ามไม่ให้ได้รับมรดก	๔๓
(๑) ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ	๔๔
(๒) พระสงฆ์	๕๖
(๓) ญาติที่ยกมรดก	๕๘
(๔) หญิงสมัยภรรยาปราศมณ	๖๐
(๕) บุตรที่คิดมากับฝ่ายบิดาญาติฝ่ายมารดา	๖๑
(๖) บุตรที่สมิธาไปทางจังหวัด	๖๑
(๗) ฉวีเมยที่ร้างกันตลอดชีพ	๖๓
(๘) ทายาทที่ขอกยกไม่รับมรดก	๖๖

หมวด ๓ วิธีแบ่งมรดก

บทที่ ๑ การแบ่งมรดกชาย	๗๑
บทที่ ๒ มรดกชายที่มีศักดิ์นาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป	๗๑
ภาคหลวง	๗๒
บทที่ ๓ ภาคบิดามารดา	๗๓
บทที่ ๔ ภาคภรรยา	๗๔
บทที่ ๕ ภาคญาติ	๗๖
บทที่ ๖ ชายมีศักดิ์นาไม่ถึง ๔๐๐ ไร่	๗๗
บทที่ ๗ วิธีแบ่งมรดกหญิง	๘๐

	หน้า
บทที่ ๘ แบ่งส่วนมรดกในภาคต่างๆ	๘๒
บทที่ ๙ มรดกชั้นซ้อน	๘๕
หญิงโสเภณีหรือหญิงทนาย	๘๗
บทที่ ๑๐ วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุ	๘๘
บทที่ ๑๑ วิธีแบ่งมรดกพราหมณ์	๙๐
บทที่ ๑๒ วิธีแบ่งมรดกผู้นับถือศาสนาอิสลาม	
หมวด ๔ ว่าด้วยพินัยกรรม	
บทที่ ๑ พินัยกรรมคืออะไร	๙๔
บทที่ ๒ บุคคลที่ทำพินัยกรรมได้	๙๕
บทที่ ๓ แบบพินัยกรรมตามกฎหมายเก่า	๙๗
บทที่ ๔ แบบพินัยกรรมตามกฎหมายใหม่	๑๐๒
แบบที่ ๑ พินัยกรรมธรรมดา	๑๐๔
แบบที่ ๒ พินัยกรรมเขียนเอง	๑๐๖
แบบที่ ๓ พินัยกรรมแบบเอกสารทางน	๑๐๗
แบบที่ ๔ พินัยกรรมเอกสารลับ	๑๐๘
แบบที่ ๕ พินัยกรรมของผู้ที่ตกอยู่ในอันตราย	๑๑๒
บทที่ ๕ วิธีตีความในพินัยกรรม	๑๒๓
บทที่ ๖ ผลแห่งพินัยกรรม	๑๒๘
ท้าย	๑๓๒

ความเสียหายต่อทรัพย์สิน

๑๓๓

บทที่ ๘ การเพิกถอนพินัยกรรม

๑๓๔

หมวดที่ ๕ อายุความ

๑๓๕

บทที่ ๑ กำหนดเวลาฟ้องความผิด

๑๓๕

หมวดที่ ๖ ผู้จัดการมรดก

๑๖๐

บทที่ ๑ การแต่งตั้ง

๑๖๐

บทที่ ๒ การถอดถอนผู้จัดการมรดก

๑๖๓

บทที่ ๓ หน้าที่ของผู้จัดการมรดก

๑๖๓

ความรับผิดเมื่อจ่ายทรัพย์สินไป

โดยมิชอบ

๑๖๕

คำข่าเห็น

๑๖๗

หมวดที่ ๗

บทที่ ๑ การชำระหนี้มรดก

๑๖๘

บทที่ ๒ ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายในการแบ่งปันมรดก ๑๗

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วย

ครอบครัวและมรดก

กฎหมายมรดก

หมวดที่ ๑

ลักษณะมรดกทั่วไป

บทที่ ๑

ข้อความเบื้องต้น

กฎหมายมรดกนี้ใช้อยู่ในเวลานี้ไทยมากเป็นกฎหมายเก่า
ตราไว้แต่ครั้ง สมเด็จพระเอกาทศราช นาน ประ มวณ. ๓๐๐ ปีเศษ มา
แล้ว และเป็นกฎหมายซึ่งเขาหลักมาจกประเทศอินเดีย ทั้ง
จะเห็นได้ว่ากล่าวทั่วถึงตัวของมโหฬารจารย์ ซึ่งมีปรากฏในเชิง
คดีแห่งลักษณะมรดก

ในกาลก่อนมาแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรง สม
บูรณาญาสิทธิจะไ้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้รวบรวมกฎหมาย ๒
เล่มชกนที กฎหมาย ๒ เล่มนก็ยังมีลักษณะเป็น ประมวลกฎ
ศมายไม่ เพราะไม่ไ้รวบรวมเข้าเขมกฎหมายช่นเดียวกัน แม้
จะไ้รวบรวมโดยพระบรมราชโองการของพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงมี อำ
นาจสูงสุดเทิดชวคสมบูรณาญาสิทธิในเวลานนที ก็วยกฎหมาย
เหล่านี้ชออกโดยสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินต่างพระ ของค ก็นวันเคชชชี่แห่ง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

กฎหมายลักษณะเหล่านี้มักต่างกัน แม้ในการรวบรวมจะได้ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขข้อความในระเบียบเดิมของ กฎหมาย
 ลักษณะต่างๆ นั้นก็ตาม แต่หาได้ ให้ประกาศยกเลิกลักษณะ
 ต่าง ๆ ในกฎหมาย ๒ เล่มนั้นเสียก่อนโดยยกเว้นข้อความซึ่งได้แก้ไข
 มารวมกันเข้าในกฎหมายใหม่ใช้แทนกฎหมายเก่านี้ไม่

ลักษณะมรดกนี้แม้ ในสมัยใหม่เห็นว่า เป็นยุคศิวิไลซ์ มา
 ในสมัยนี้เห็นว่าไม่ยุติธรรมก็ได้ เพราะชนชั้นกรรมนิยมประเพณี
 เวลาเปลี่ยนแปลงลึกลงไปกว่าสมัยก่อนมาก

เมื่อรัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ลักษณะมรดก คัด แปลงวิธีแบ่ง มรดก
 ระหว่างญาติของผู้ตาย และวิธีแบ่งมรดกหญิงซึ่งมีสามี ทั้งยัง
 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ว่าถ้าในเรื่องคดีร้องไต่ศาลเห็นว่ากฎ
 หมายการมรดกผิดจากยุคศิวิไลซ์ มากให้ศาลนำคดีขึ้นกราบบังคม
 ทูลขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเป็นพิเศษ

ฉะนั้นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจึงออกกฎที่ ๑๓ มีความ

๒๕
 กงณ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 กฎที่ ๑๓

ว่าด้วยฟ้องมรดกไม่ต้องนำทูล

ด้วยในเรื่องฟ้องมรดก เดิมต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูล
 ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาต เพื่อที่จะพิจารณาความนั้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

ต่อไป ฅนค้ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดให้ศาลชำระความมรดก โดยที่ไม่ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลก่อน สำเนาลายพระหัตถ์เลขาใต้ คัดมาไว้ ค้วยแล้ว

แต่เมื่อจะตัดสินความมรดกตามกฎหมายตรงไปแล้ว จะเห็นว่าเป็นการเคลื่อนคลาดแก่ความยุติธรรม ลายพระราชหัตถ์เลขาข้างปลาย ก็ยังพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ผู้พิพากษา มีอำนาจนำความขึ้นกราบบังคมทูลอย่างเดิมได้ (สำเนาลายพระหัตถ์เลขา)

ที่ ๑๑/๓๗๒๓ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๓๗ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๘

ถึงรพิพคนคัดก

ด้วยสั่งเกณฑ์ตามความเห็นอย่างไร้ใหม่ ๆ ซึ่งแลเห็นการแต่เฉพาะเวลานี้ ไม่ได้รู้แลไม่ได้นึกถึงการแต่ก่อนเช่นไร มกจะคิดเห็นว่า การเสียมทราวมช้โดยอช้จากเจ้าผู้มค้ไปเที่ยวเกี่ยวช้องเงรกระ ก้วยถ้อำนาจแฉชลุค ไม่ยลช้อยให้เจ้าหน้าท้ทำแต่โดยลำพัง การซึ่งสมช้แลระเขียนการงานเก่าแลใหม่ผิดกัน ไม่พิการณาโดยละเอียดกว่าเป็นเจทนาท้หรือเจตนาร้าย แลได้เคยใช้ใค้ค้มาในกาลครั้ง ๑ หรือเขียนแต่ทำไปโดยปรารถนาช้ร้ายแลไม่เคยเป็นเหตุการณ์มาเลย ลงโทษโดยง่ายเช่นช้ช้อยข้างจะห้กมีช้อย

แต่ขอรับว่า การทุกอย่างควร จะเปลี่ยนแปลลงตามสมช้ แห่งความเรียบร้อยคช้ของการทำงานที่ไค้ เปลี่ยนแปลลงมาโดยลำคัม

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ในเรื่องความมรดกซึ่งมีเขี้ยว ทูตวิทย์ เกิน ๘๐๐ บาท ให้คดีฟ้องชั้นกรรมาตุลาการ ที่ได้ใช้ มา ๔๐ ปีเศษแล้วนั้น ก็เป็นกรณีที่เจ้าแม่หินใช้ อำนาจเกินกฎหมาย แต่ไม่เกินกำหนดพระบรมเสนาบดีภาพของเจ้าแม่หินเมืองนี้ แต่ก่อนมาการที่คดีทูลละอองธุลีพระบาท ไม่เป็นภาระหนักให้ ความเข้าใจ เพราะศาลทงปวงเข้าใจกันว่า และ การที่กรรมาตุลาการนี้เคยได้ มีผล อันดีในทาง ยุติธรรม คัด ความลำบากได้ปลระมากเรื่อง แต่บัดนี้ศาลทงปวงไม่เข้าใจเหมือนแต่ก่อน การที่คดีฟ้องกรรมาตุลาการจะชักให้ ความเข้าใจ

อีกประการหนึ่งแต่ก่อน มาได้ พบฟ้องคดีทูลมีความที่คดีลักษณะฟ้อง โดยยังคงไกลเกล็ดอย่างแรงให้ถอนฟ้อง แต่ใน ๒ ปีนี้สังเกตได้ว่า ความที่ตองว่ากล่าวให้ถอนฟ้องเช่นนี้ไม่มี จะเห็นด้วยต่อความรู้ ว่าถ้าจะฟ้องมรดก เช่นนี้ จะถูกถอนออก ยกฟ้องแล้วไม่ฟ้อง หรือจะเป็นด้วยผู้รับฟ้องไม่ส่งฟ้องประการใดก็ตาม เห็นว่าไม่มีภาระที่จะต้องตรวจลงมาถึง ๒ ปีแล้ว ก็ควรที่จะเลิกการคดีฟ้องมรดกกรรมาตุลาการเสีย

เพราะกรณี แต่ใน ต่อไปให้ ยกเลิกธรรมเนียมคดีฟ้องความมรดก ซึ่งมททวิทย์ เกิน ๘๐๐ บาทที่เคยคดีชั้นกรรมาตุลาการแต่ก่อนนั้นเสีย ให้ศาลรับฟ้องบังคับบัญชา ไปทีเดียว

เว้นไว้ แต่ความบางเรื่องซึ่งเห็นแก่ความยุติธรรม ที่ควร จะนำความชั้นกรรมาตุลาการ จึงให้ นำความชั้นกรรมาตุลาการ แล้วแต่เสนาบดี จะเห็นควร

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยและมรดก

ในปี ร.ศ. ๑๒๑ มีหนังสือคดีมรดกกราบ ๑ คือคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ ในระหว่าง อำเภอแก้งกับ 'หนูกิมลิม' หนูกิมชไตทก
นางแพจำเลย พินาทกนี้เรื่องมรดกของเงินย่อง คืออำเภอแก้งแพเป็น
ยายเงินย่องอายุ ๕๐ ปี มีหลานคนเดียวคือเงินย่อง ๆ มีภรรยาคือนางกิม
และบุตรหญิง ๒ คน คือหนูกิมลิมหนูกิมชไต อำเภอแก้งแพมีกระป๋อง ๑๐๐ ตัว
ราคา ๘๐๐ เหรียญ ได้ยกให้แก่เงินย่องของหงส์ ซึ่งเห็นได้ว่าอำเภอแก้ง
แพยกให้ โดยเชื่อว่าเงินย่องจะเลี้ยงดูคนไปจนกว่าจะตาย แต่เงินย่อง
ตายเสียก่อน เมื่อเงินย่องตายมีเงินเหลืออยู่ ๒๐๐ เหรียญเศษ ซึ่ง
เป็นสินสมรสระหว่างเงินย่องกับอำเภอแก้งกัน ปัญหาว่าจะควรแบ่งทรัพย์
มรดกเงินย่องอย่างไร ตามกฎหมายย่อมมีส่วนรับมรดกของหลาน
ยายน่าจะคงกล่าวไว้ เพราะผิดควรในการ ทักท้วง สมบัติให้หลาน
เสียหมด ถ้าไม่แบ่งให้ชายข้างก็ไม่ใช่คดีธรรมดา

กรรมการ ศาลฎีกา จึงได้นำ ความขึ้นกราบบังคมทูลพระ
กรุณา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเงิน ๒๐๐ เหรียญเศษ
ให้แก่บุตรสาว ๑ ภรรยาส่วน ๑ แคนกระป๋องแบ่งเป็น ๒ ส่วนให้
อำเภอแก้งแพยายเงินย่องผู้ตายได้ส่วน ๑ ให้ อำเภอแก้งกับภรรยาผู้ตายได้
ส่วน ๑

ถึงแม้จะได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโอกาส
ไว้เช่นนั้นก็ตาม ศาลก็ไม่ใคร่นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทาน
พระบรมราชวินิจฉัย โดยเห็นว่ากรณีวินิจฉัยมรดกคดีเป็นหน้าที่ของ
ศาลไม่ควรรวบรวมใต้อาณัติของอุทธรณ์พระบาท ซึ่งทรงมีพระราชภาระอยู่

มากมาย คือตั้งพิจารณาพิพากษาเสียเองตามพระราชกำหนด
 กฎหมาย ยิ่งในเวลาที่ไม่มีปรากฏว่าได้ห้ามความกราบยังกรมทูลขอ
 พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเลย

บทที่ ๒

ทรัพย์สินมรดก

ทรัพย์สินมรดกนั้นคือทรัพย์สินที่ตกทอดถึงทายาทและหน้าที่ของผู้ขาย
 ทรัพย์ (หรือเจ้ามรดก) ซึ่งมีอยู่ขณะตายอันตกทอดเข้าในกองมรดก
 เป็นของทายาทหรือผู้รับมรดกรวมแล้วแต่กรณี

ผู้รับมรดกซึ่งไม่มีพันธกรรมเรียกว่าทายาทโดยธรรมแต่มี
 เรียกว่าทายาทโดยธรรม และผู้ซึ่งรับมรดกตามพันธกรรมเรียกว่าผู้
 รับพันธกรรม

คำว่าทรัพย์สินนั้นบัญญัติไว้ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่
 มาตรา ๖๖๖ ถึง ๖๖๘ แต่ทรัพย์สินมรดกในที่นี้ ควรแยกเฉพาะ
 ๓ ประเภทเท่านั้นคือ

(๑) สิ่งหามทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้เช่นแก้วแหวน
 เงินทองช้างม้าเรือรถเป็นต้น

(๒) สิ่งหามทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่นที่
 ดินกับสิ่งติดกับที่ดิน หรือสิ่ง ประกอบ เป็น อันเดียวกับที่ดินซึ่งหมาย
 รวมถึง สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ในที่ดิน นั้นด้วยเช่นที่ที่ดิน
 ย้ำมเรือ น ฯลฯ

(๓) สิทธิซึ่งกฎหมายถือว่ามรดกเป็นทรัพย์สิน อันบุคคลมีกรรม สิทธิได้ เช่นลิขสิทธิ์ซึ่งแต่เดิมเรียกว่ากรรมสิทธิหนังสือ เป็นต้น

ตามกฎหมายไทยถือเป็นสายกลางคือ เมื่อเจ้า มรดกตาย ทรัพย์สินมรดกตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมที่เกี่ยวโดยมีพักต้องมีการ สันองรับมรดกเช่นกฎหมายมรดกของบางประเทศ ส่วนความรับผิดชอบ ต่อเจ้าหนี้ ของ เจ้ามรดกนั้นเล่าก็เพียง เท่า ทรัพย์สิน มรดกของเจ้า มรดกเท่านั้น หากต้องชดเชยเอาทรัพย์สินส่วนที่ออกใช้ หนี้ให้ เจ้าหนี้ ของเจ้ามรดก ก็เช่นกฎหมายมรดกของบางประเทศซึ่งถือว่าเมื่อ เจ้ามรดกตาย ทรัพย์สินมรดกเป็นของทายาทโดยมีพักต้องสันองรับ หนี้ไม่

กฎหมายไทยในเรื่องผู้รับมรดกไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สิน ของเจ้ามรดกมีบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะมรดกบท ๓ และ ลักษณะที่ ๑๖, ๒๖, ๓๓ ซึ่งรวมความว่าผู้รับมรดกไม่ ต้องเอาทรัพย์สินส่วนที่ออกใช้หนี้ของเจ้ามรดก มรดกมีเท่าใดเจ้าหนี้ก็ เอาใช้เพียงเท่านั้น ถ้าไม่พอชดเชยหนี้ไปแก่เจ้าหนี้

แต่เจ้าหนี้มีอำนาจฟ้องทายาทโดยธรรม หรือผู้รับ ทรัพย์สินกรรม ส่วนทั่วไปเป็นจำเลยในการที่จะให้ชำระหนี้สินของเจ้ามรดกได้ ส่วนผู้ รับผิดชอบโดยเฉพาะหนี้ เท่าที่ปฏิบัติกันมายังไม่ปรากฏว่าถูก เจ้าหนี้ฟ้องเป็นจำเลย แต่อย่างไรก็ดีเจ้าหนี้อาจจะได้รับชำระหนี้จาก ทรัพย์สินของผู้นายก่อน ทายาทโดย ธรรม หรือผู้รับ ทรัพย์สินกรรมโดย ทั่วไปและโดยเฉพาะ เสียก่อนผู้นั้นเอง ตามหลักซึ่งกล่าวมาแล้ว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

บุคคลอื่น ๆ รวมความใด ดังนี้

การรับมรดกนั้นคือรับทรัพย์สินเป็นของเจ้ามรดกตลอดจน

สิทธิและหน้าที่บางอย่างด้วยเช่นเจ้ามรดกเป็นเจ้าของเขา ผู้รับมรดก

ก็มีอำนาจฟ้องเรียกได้ หรือเจ้ามรดกเป็นลูกหนี้เขาผู้รับมรดกก็ต้อง

เขาทรัพย์สินในของมรดกออกใช้ ถ้ามรดกไม่พอก็เป็นหนี้ไปแก่เจ้าหนี้

ไม่ต้องชดเชยออกใช้แทน แต่สิทธิและหน้าที่เฉพาะตัวของเจ้ามรดก

หากติดไปกับของมรดกไม่ เช่น ก. รับจ้างแต่งตำราเรียนเล่ม ๑ ยังไม่

ทันแล้ว ก. ตาย สิทธิของ ก. ที่จะเรียกค่าจ้างและหน้าที่ในการจะ

แต่งหนังสือตำราเรียนต่อไปย่อมระงับลง ไม่ตกไปเป็นมรดก แต่ถ้าแต่ง

เสร็จบริบูรณ์แล้ว ก. จึงตายสิทธิที่จะเรียกค่าจ้างหาสูญไม่ตกไปยัง

ของมรดก ผู้รับมรดกของ ก. ฟ้องเรียกค่าจ้างได้

เรื่องที่ดิน ซึ่งมีโฉนด แยกที่ แล้ว ทายาท อื่น หาได้ กรรมสิทธิ

เกิดขาดไม่มากกว่าจะโต้แย้ง ทะเบียนรับมรดก สำหรับที่ดินนั้นแล้วตาม

พระราชบัญญัติออกโฉนด พ.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓๘

ผู้เขียนมีชื่อในโฉนดด้วยนั้น ถ้าอย่าขาดก็ไม่ต้องแบ่งขาย

ขายหนึ่งตอน ถ้าตายจากกันแต่เดิมแบ่งกันละก็ถึงตามที่มีชื่อในโฉนด

จำเลยเป็นภรรยาขายเสียม ๆ เช่นบิดาอ้างแดงผู้และน้องชาย

โจทก์ นายเสียมทำพินัยกรรมยกทรัพย์สิน อื่น ๆ และที่ดินอื่นเป็นสิน

สมรสให้แก่โจทก์ ที่ดินมีชื่อจำเลยกับนายเสียมรวมอยู่ด้วยกัน ครั้น

นายเสียมตายแล้ว จำเลยนำโฉนดไปโอนให้ชื่อจำเลยเป็นผู้รับ

มรดกแก่ผู้เกี่ยว โทก^๑ จึงพึงขอให้ จำเลยส่งทรัพย์สิน^๒ ซึ่งแสดงที่ตน
แก่โทก^๑ตามพินัยกรรม

ศาลฎีกาตัดสินให้แบ่งทรัพย์สิน^๑ อื่นเป็นสินสมรสแก่ชาย
เสียม ๒ ส่วน จำเลย ๑ ส่วน ส่วนที่คืนอันเป็นสินสมรสนั้นให้แบ่งให้
ชายเสียมและจำเลยคนละกึ่ง เพราะคดีนั้นมิใช่ตายจากกันมิใช่
คดีชู้สาว จึงควรวินิจฉัยเอาลักษณะของคดีนั้นเป็นใหญ่ ส่วน
ของชายเสียมให้ โทก^๑ รับไปตามพินัยกรรม

ฎีกาที่ ๗๑๑/๒๕๖๒ คดีระหว่างนายถวิลโทก นางแพ
จำเลย

นางแพเป็นมารภานางทรัพย์สิน^๑ ได้ขายพิน^๑อันสามเกิด
สินสมรสคือที่ดิน ๒ แปลงซึ่งในโฉนดแผนที่มีชื่อนายพินและนาง
ทรัพย์สิน^๑เป็นเจ้าของแก่ ๒ คน นายพินมีบุตรกับนางทรัพย์สิน^๑ ๒ คน
คือ หนูแม่ฉิม หนูเมี้ยน ต่อมานายพินตาย นางทรัพย์สิน^๑จึงได้มา
แต่งงานเป็นภรรยาโทก^๑ และมีบุตรกับโทก^๑คน ๑ คือหนูฮะ แล้ว
นางทรัพย์สิน^๑ตาย ส่วนโฉนดที่ดินที่นางพินอยู่ก็จำเลยผู้เป็นมารภา
นางทรัพย์สิน^๑ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องของหนูแม่ฉิม หนูเมี้ยนบุตรนางทรัพย์สิน^๑ โทก^๑
จึงฟ้องเรียกโฉนดที่ดิน ๒ ฉะนั้นจากจำเลย

ศาลฎีกาตัดสินให้แบ่งสินสมรสระหว่างนายพินกับนางทรัพย์สิน^๑
เสียก่อน คือให้เอาที่ดิน ๒ โฉนดนั้นแบ่งเป็น ๓ ส่วน ให้แก่นายพิน
๒ ส่วน ให้แก่นางทรัพย์สิน^๑ ๑ ส่วน ส่วนของนายพินจึงเป็นมรดก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

แบ่งออกเป็น ๒ ภาค ได้แก่ นางทรัพย์สินภรรยาภาค ๑ ได้แก่ หนูแม่
หนูเมียภาค ๑ คนละส่วนเท่ากัน แล้วให้เอาส่วนได้ของนางทรัพย์สิน
ทั้งหมดมาทำเป็นมรดกของนางทรัพย์สิน แบ่งออกเป็น ๒ ภาค ๆ ได้แก่
โจทก์ผู้ยื่นสำนั อีกภาค ๑ ได้แก่บุตร คือ หนูแม่ หนูเมีย หนู
ชะคนละส่วนเท่ากัน

ฎีกาที่ ๑๓๙/๒๔๖๔ คดีระหว่างนายแจ่มโจทก์ นายไข่
นางแหวงจำเลย.

ที่คดีนี้เป็นสวสระหว่างสามีภรรยาหนึ่ง แม้จะมีชื่อภรรยา
ในโฉนดแผนที่แต่ผู้เคียวก็ ทำเป็นสิทธิแก่ภรรยาผู้เคียวไม่ เมื่อ
สามีภรรยาตายจากกันและจะของแบ่งเป็นมรดกไซ้ ท่านให้ชั้นที่
นี้ขอเป็น ๓ ส่วน ให้แก่ชาย ๒ ส่วน หญิงส่วน ๑ ๆ

ภรรยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสทั้งหมดให้แก่
ใคร ใครไม่แบ่งส่วนของสามีไว้ ให้แก่สามี

ช. กับ ท. เป็นสามีภรรยากัน ในระหว่างที่อยู่กันด้วยกัน
กัน ท. ได้รับมรดกที่ดินแปลง ๑ ลงชื่อ ท. ในโฉนดแผนที่แต่ผู้
เคียว ท. ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่ ย. แล้ว ท. ตาย ช. ผู้
เป็นสามี ท. จึงฟ้องขอแบ่งที่ดิน ๆ

ศาลฎีกาคัดสินให้แบ่งที่ดินออกเป็น ๓ ส่วน ให้แก่ ช. ๒ ส่วน

ให้แก่ ย. ผู้รับพินัยกรรม ท. ๑ ส่วน ฎีกาที่ ๙๗๙/๒๔๖๖
คดีระหว่างนางแดงโจทก์ นายวอน จำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๑

ที่ดินอันเป็นสินสมรสระหว่างสามีภรรยาคนหนึ่งถึงแม้จะมีชื่อ
สามีในโฉนดที่ดินเกี่ยวกับที่ดินนั้นเป็นสิทธิแก่สามีผู้เดียวไม่ เมื่อ
สามีตายต้องแบ่งที่ดินเป็นสินสมรสก่อน ส่วนของสามีจึงเป็นมรดก

อายุความมรดก ๑ บิน ทานบังคับไว้สำหรับภาระฟ้องเรียก
มรดก เมื่อสามีตายสินสมรสของภรรยาไม่ใช่มรดกของผู้ตาย
เกิน ๑ ปี ก็ฟ้องเรียกได้

ข้อตกลงใจ ซึ่งเมื่อต่างฝ่ายต่างไม่ปฏิบัติตามแล้ว ข้อตกลง
นั้นก็เป็นอันสูญสิ้นไป จะนำมาฟ้องร้องกันไม่ได้

ก. กับ ค. เป็นสามีภรรยากัน ในระหว่างที่อยู่กินด้วยกันได้
ออกเงินซื้อที่ดินไว้ ในโฉนดมีชื่อ ก. กับ ข. บุตรเป็นเจ้าของ ต่อมา
ค. ตาย ว. ผู้เป็นบุตรของ ค. ได้มาขอโฉนดไปจาก ก. แล้วถอนชื่อ
ค. ออกจากโฉนด ใส่ชื่อ ว. เป็นผู้รับมรดกปกครองมา ๕ ปี ก. จึง
ได้ฟ้อง ว. ทว่าอ้างโจทก์ ว. ยืนคำร้องทูลศาลว่า ว. จ. ยอมถอน
ชื่อออกจากโฉนด โดยปรากฏว่า ว. ได้ตกลงกับ ก. ไว้ว่า ก. จะ
ยอมลงชื่อ ว. ในโฉนดที่ดินของ ก. อีก ๓ แปลง ก. ได้ถอนฟ้อง
ต่อมา ก. ไม่ยอมแก่ที่จะเขียนลงชื่อ ว. ในโฉนดที่ดิน ๓ แปลงนั้น
ว. จึงไม่ยอมถอนชื่อตนออกจากโฉนดที่ดินแปลงนี้

ฎีกาตัดสินให้แบ่งที่ดินนี้เป็น ๒ ส่วน เป็นของ ก. ส่วน ๑ (๒
๑ ส่วน) ส่วนของ ค. แบ่งเป็น ๓ ส่วนเป็นสินสมรสของ ก. ส่วน ๑

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

อีก ๒ ส่วนเป็นมรดกของ ต. ไท่แก่ ว. (เพราะยกครองมาฝ่าย
เดียวเกิน ๑ ปี)

ฎีกาที่ ๔๕๑/๒๔๖๖ คดีระหว่างนายซาโจทก์ นางฮัง
หรือหงงำเลย

ที่ดินสืบทอดของผัว ๆ ไท่เขาซื้อเมียลงในหน้าโฉนดด้วย เมื่อ
ผัวตายต้องเอาที่ดินออกแบ่งเป็นมรดก เมียจะขอแบ่งเอาถึง ๑ ตาม
ที่มีชื่อในโฉนดเหมือนคนอื่นไม่ได้

พิพัตกรรมการ ที่ผู้ลงมติถามถามปากคำผู้เอาพา ๓ มี ๓ คน
เห็น เมื่อผู้เอาพาตายลงในกำหนดไซ้ พินัยกรรมนั้นใช้ไม่ได้
ตามกฎหมายลักษณะมรดกมาตรา ๔๘

โจทก์จำเลยพิพาทกันด้วยเรื่องมรดกของ ต. จำเลยรู้ความ
ว่า ต. ทำพิพัตกรรมการที่ดินให้แก่จำเลย พิจารณาได้ความว่าที่ดิน
นั้นเป็นสืบทอดของ ต. ภายหลังเจ้าพนักงานออกโฉนด ต. เขาซื้อ
จำเลยซึ่งเป็นภรรยาไว้ในหน้าโฉนดด้วย และได้ทำพิพัตกรรม
ฉบับ ๑ ยกที่ดินรายนี้ให้แก่จำเลย แต่พิพัตกรรมนั้นผู้ลงมติ
สอบถามปากคำ ต. ทำได้วันเดียว ต. ก็ตาย

ศาลฎีกาตัดสินพิพัตกรรมนี้ใช้ไม่ได้ตาม
กฎหมาย ให้เอาที่ดินออกขายทอดตลาดแบ่งเป็นมรดก ๒ ภาคโดย
ไม่ต้องแบ่งตามชื่อในโฉนด เพราะเป็นสืบทอดของ ต. ผู้ตาย ฎีกา
ที่ ๖๖๖/๒๔๗๒ คดีระหว่างนางเนียน บัณฑิตทรัพย์ โจทก์ นายผล
จำเลย

บุตรที่เกิดโดยทางลับ แต่บิดายินยอมให้ใช้นามสกุลและ
ลงชื่อในสำมะโนครัวว่าตนเป็นบิดาทันที ทั้งถือว่าเป็นบุตรที่ชอบ
ด้วยกฎหมาย เมื่อบิดาทายมีสิทธิได้รับมรดก

การแบ่งสินสมรสอันเป็นที่ดินซึ่งในโฉนดมีชื่อผู้เมียเป็นเจ้าของ
อยู่ด้วยกันนั้น ต้องแบ่งตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉลเสีย ภาษีตาม
พระราชบัญญัติ ออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓๕ และ
๓๖ ไม่

น. เป็นภรรยา อ. มีบุตรด้วยกันคือ ข. และ ค. มีบุตร
กับ ก. โดยทางลับอีกคน ๑ คือ ฉ. อ. ยินยอมให้ ฉ. ใช้นาม
สกุลและลงชื่อว่าเป็นบิดาในสำมะโนครัว อ. ทายมีทรัพย์สินสมบัติ
คือที่ดิน ๓ แปลง ๆ ๑ เป็นสินเดิมของ อ. ครั้ง ๑ มีชื่ออ. และ
น้องชาย อ. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ส่วนอีก ๒ แปลงเป็นสินสมรส
ระหว่าง อ. กับ น. มีบุตรว่า ฉ. ซึ่งบุตรเกิดโดยทางลับจะ
ควรได้รับมรดก ข. บิดาทันทีหรือไม่ และควรแบ่งที่ดินสินสมรส
อ. กับ น. จะแบ่งอย่างไร

ตัดสินว่า ฉ. เป็นผู้ควรได้รับมรดกของ อ. ให้แบ่งที่ดินสินสมรส
โฉนดที่ ๒๔๓๔-๒๔๕๔ ตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉลบทที่ ๑๘
เป็น ๓ ส่วน เป็นของ น. ๑ ส่วน เหลือของเขาไปรวมกับราคา
ที่ดินอีกครึ่ง ๑ ซึ่งเป็นสินเดิมของ อ. แล้วแบ่งเป็นมรดก ๒
ภาค ๆ ภรรยาได้แก่ น. ภาคญาติได้แก่ ฉ. และ ค. บุตร
ของ อ.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สินสมรสก็ค้องแบ่งอย่างสินสมรส ถ้าเป็นสินเดิมก็ค้อง
แบ่งอย่างสินเดิม

ถ้าผู้ตายมีชื่อในโฉนดกับผู้อื่นก็ค้องให้ทราบว่าส่วนของผู้ตาย
มีเท่าใด เช่นผู้ตายกับ ก. ข. ค. มีชื่อในโฉนด ๔ คนด้วยกัน ไม่
แปลว่าผู้ตายจะเป็นเจ้าของที่ดิน ๑ ใน ๔ ของที่ดินตามโฉนดนั้น
เสมอไป กฎีกาที่ ๑๕๗/๒๔๗๒

เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นทรัพย์สินมรดกแล้วก็พึงแบ่งมรดกนั้นตามเกณฑ์
และตามส่วนในกฎหมาย ดังจะได้กล่าวต่อไปภายหลังจากในหมวด ๓

เมื่อเจ้ามรดกตายความครอบครองและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
ของเขาที่ตกให้แก่บุคคลคนเดียวหรือหลายคนจะเป็นทายาทหรือมิใช่
ก็ค้อง และบุคคลนั้นอาจมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ตายได้ โดยเหตุ
ดังต่อไปนี้

(๑) โดยได้รับส่วนแบ่ง คือโดยตกลงแบ่งกันเองหรือ
ศาลแบ่งให้ตามส่วนแห่งกฎหมายเมื่อนั้นคดีพิพาทกัน

(๒) โดยได้ปกครองแสดงตนเป็นเจ้าของแต่ลำพังมานาน

(๓) โดยผู้ตายยกให้

๑. โดยได้รับส่วนแบ่งนั้นคือ เช่น ก. ตายผู้ที่จะได้รับ
ประโยชน์จากมรดกของ ก. ก็คือทายาท ซึ่งยังมีชีวิตอยู่
ภายหลัง ก. ตาย ซ้ำยากอยู่ก็คือเช่น ก. มีลูกชายชื่อกันเดียว ไม่
มีบิดามารดาและภรรยา ความยกที่ดินชายของ ก. ยังมีชีวิตอยู่ก็

เป็นผู้จะได้รับมรดกของ ก. ทิ้งไปผู้เดียว แต่ถ้า ก. กับบุตรไปเที่ยวทะเลด้วยกัน และเรือแตกลง ก. และบุตรตายโดยไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าใครตายก่อนใครตายหลังเช่นนี้ ตามกฎหมายย่อมถือว่าตายพร้อมกัน คู่ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๗ ในเรื่องเช่นนี้ถ้าจะแบ่งมรดก ก. ต้องถือว่าบุตรตายก่อน ถ้าจะแบ่งมรดกบุตรก็ต้องถือว่า ก. ตายก่อน

ทายาทจะได้รับส่วนแบ่งมรดกโดย

- (ก) ตกลงแก่กันเอง
- (ข) ผู้จัดทำมรดกแบ่งให้
- (ค) ศาลแบ่งให้เมื่อมีคดีฟ้องมรดกกัน

การตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกกันเองนี้ แต่เดิมทำสัญญาแบ่งกันเองด้วยปากเปล่าก็ฟ้องร้องกันตามสัญญาได้ มีคดีหลายเรื่องซึ่งศาลฎีกาได้ตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐาน ตั้งแต่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๓ แล้ว ว่าการทำสัญญาแบ่งมรดกกันถือว่าเป็นสัญญาปรกติประหม่อมความ จึงจำต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นสัญญาแบ่งทรัพย์สินมรดกกันเป็นโมฆะเสีย เปล่าความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๘๕๐-๘๕๑

ส่วนความสมบูรณ์แห่งสัญญาชนิดนี้ นอกจากที่ระก่กล่าวว่า ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ลักษณะอื่น ๆ ต้องครบบริบูรณ์ตามลักษณะสัญญาด้วย

ฎีกาที่ ๙๓/๒๔๗๒

ในระหว่าง

นายชั้น
นางศันชัยปัทม

โจทก์
จำเลย

สัญญาแบ่งทรัพย์สินมรดกกัน เข้าในลักษณะเป็นสัญญาปราณี
ประณอมยอมความ ต้องทำเป็นหนังสือจึงจะใช้ได้ การทำสัญญา
เป็นหนังสือ ถ้าคู่สัญญาใช้ถักพิมพ์ลายนิ้วมือ มีพระยานลงลาย
มือชื่อคนเกี่ยวข้องเท่านั้น ใช้ไม่ได้

ฎีกาที่ ๙๘๖/๒๔๗๓

ในคดีระวาง

นายช่วง โกฎกุล
นางสัมพันธ์ โกฎกุล

โจทก์
จำเลย

การฟ้องขอแบ่งมรดกกัน ของฟ้องภายในกำหนดหนึ่งปีนับ
แต่วันเจ้าของทรัพย์สินตาย แม้จะปรากฏว่าในระหว่างนั้นผู้เป็นโจทก์
ไปอยู่เสียต่างประเทศ ฟังทนายเรื่องก็ไม่ใช่เหตุระงับอายุความได้

การที่ผู้รับมรดกคนหนึ่ง รับรองจะแบ่งทรัพย์สินให้แก่อีกคน
หนึ่ง ทราบว่าเป็นสัญญาปราณีประณอมยอมความ ต้องทำหลัก
ฐานเป็นหนังสือจึงจะใช้บังคับได้

การที่เจ้าของที่ดินไม่มีโฉนดแผนที่ เขาซื้อผู้ใดลงในหนังสือ
ซื้อขาย แต่ยังมีโฉนดที่ได้เข้าปกครองถึงนี้ ทำหน้าที่ผู้หนึ่งหาก
มีกรรมสิทธิในที่ดินไม่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

ฎีกาที่ ๒๔๘๔/๒๔๗๔

นางหญิง เทพวิมล, นายเกษม สัมช่วย
นางสร้อย ช่อเวช โทก
ค.ค.ระวาง นายชยุต ลอยไหม จำเลย
นายวัง ลอยไหม ผู้ร้องขอทรัพย์สิน

การพดกทรัพย์สินมรดกให้แก่กันโดยวาจา นั้น ทว่าทำใ้ผู้
รับได้ สืบตามกฎหมายไม่

การละสิทธิไม่รับมรดกนั้น ต้องทำเป็นหนังสือตามของประวณ
ประนอมยอมความ เพียงแต่กล่าวด้วยวาจาว่า จะยกมายังค
หาได้ไม่

ฎีกาที่ ๓๔๑๑/๒๔๗๔

นายศรีนิมล โทก
ค.ค.ระวาง นางจัน จำเลย

สัญญาแบ่งมรดกนั้น ทำว่าเป็นสัญญาประวณประนอมยอม
ความชนิดหนึ่ง เพราะฉะนั้นต้องทำเป็นหนังสือจึงจะใช้บังคับได้

การกักกัน เอกสาร ว่าไม่ถูกต้อง กับ ต้นฉบับ อันแท้จริง นั้น
ต้องคัดค้านแต่ศาลชั้นต้น จะมาคัดค้านในชั้นศาลฎีกาไม่ได้

กฎหมายลักษณมรดกบทที่ ๔๕ นั้น ทำหน้าที่ใช้เพื่อยก
บังคับแต่ในเรื่องที่ผู้แบ่งทรัพย์สินมรดกจะเรียกทรัพย์สินคืน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การฟ้องขอแบ่งมรดกต่อศาลนี้ต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ๑ ปี ตามลักษณะรับฟ้องขที่ ๒๑ ถ้าทายาทคนใดได้ปกครองทรัพย์สินมรดกมาโดยทางปรียกเกินกว่า ๑ ปีแล้ว ทายาทอื่นที่ไม่ได้ปกครองจะฟ้องเรียกเขาทรัพย์สินมรดกนั้นมาแบ่งปันไม่ได้ เพราะขาดอายุความ แต่ถ้าทายาทหลายคนได้ปกครองมรดกร่วมกันมา มรดกนั้นแบ่งปันกันได้เมื่อเกิน ๑ ปี ในระหว่างทายาทที่ปกครองมาด้วยกัน ฎีกาที่ ๑๔๘๘/๑๑๘ อธิบดีชวโรจโทก นายโตจำเลย แต่ทรัพย์สินใดที่ไม่ได้ปกครองร่วมกันมาหนึ่ง ฝ่ายที่ไม่ได้ปกครองจะฟ้องขอแบ่งไม่ได้ ทั้งตกเป็นของทายาทผู้ซึ่งปกครองมา

ในคดีมรดกซึ่งพิพาทกันจนศาลได้ ตัดสินแบ่งทรัพย์สินมรดกไปเสร็จแล้ว ภายหลังปรากฏว่ายังมีที่ดินมรดกที่เหลืออยู่อีกและต่างฝ่ายต่างได้ปกครองมาด้วยกันเช่นนี้ จะฟ้องขอแบ่งปันอีกก็ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๘๘/๒๔๖๗ ระหว่างนางจียโทก นางพลอยจำเลย

นางจียและนางพลอยเป็นความมรดกของนายหนองสามี่มาครั้ง ๑ แล้ว แลศาลได้ ตัดสินแบ่งมรดกเสร็จเด็ดขาดกันแล้ว ภายหลังปรากฏว่ามีที่ดินเหลืออยู่อีก ๒ แปลงซึ่งยังไม่ได้ แบ่งปันกัน และโจทก์ จำเลยต่างฝ่ายได้ ปกครองมาด้วยกัน จึงฟ้องขอแบ่งปันกันอีก ศาลฎีกาให้ แบ่งปันกันได้ อีก

มรดกที่จำบุคคลใดปกครองมาจะเป็นสิทธิได้ เมื่อใดนั้น ต้องดูถึงผู้ ปกครองยึดถือทรัพย์สิน มรดกนั้น (ซึ่งโดยมากเป็นเรื่อที่ดิน

มรดก) คือถ้าผู้ที่ปกครองกับผู้ขอแบ่งเป็นทายาทซึ่งควรจะได้รับมรดกด้วยกัน ก็ต้องถืออายุความมรดก ๑ ปี. ถ้าผู้ปกครองที่คิดมรดกมาโดยพร้อมกัน ไม่ใช่ทายาทซึ่งควรจะได้รับมรดกด้วยกัน หากใช้อายุความ ๑ ปีไม่ ต้องใช้ อายุความในเรื่องปกครองที่ดินโดยพร้อมกัน คือกำหนด ๑๐ ปี

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าทรัพย์มรดกนั้น อาจเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือ อสังหาริมทรัพย์ หรือ สิทธิอันกฎหมายถือว่าเป็นทรัพย์ สหบุคคลมีกรรมสิทธิได้ เช่น กรรมสิทธิ หนังสือ หรือ ที่เรียกกันเองกันว่า สิทธิ

ตามกฎหมายว่าทรัพย์ มรดกแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ สวิญญาณทรัพย์ และสวิญญาณทรัพย์

สวิญญาณทรัพย์ ได้แก่ ทรัพย์ ที่มีตัวตน เช่น ข้าวมาโค กระบือทาสกรรมกรเป็นต้น สวิญญาณทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์ ที่ไม่มีตัวตน เช่น ที่ดินบ้านเรือนโรง เรือรถเป็นต้น

ในเวลานี้การแบ่งทรัพย์ตามวิธีเดิมไม่เหมาะแก่สมัย กฎหมายประมวลแพ่ง และพาณิชย์ จึงได้แบ่งชนิดทรัพย์ต่าง ๆ ไว้ดังปรากฏในมาตรา ๙๘ ถึง ๑๑๑ แต่เพราะเรื่องทรัพย์ มรดกควรแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ อสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์และสิทธิอันกฎหมายถือว่าเป็นทรัพย์ สห ซึ่งบุคคล มีกรรมสิทธิได้ดังกล่าวแล้วข้างต้น

บทที่ ๓

กรรมสิทธิ์ตกทอดเมื่อใด

ได้กล่าวแล้วว่าเมื่อบุคคลใดตาย ทรัพย์สินมรดกของผู้หนึ่งตกทอดแก่ของมรดกเข็นของทายาท (ถ้าหากไม่มีพินัยกรรม) แต่ทายาทจะได้อกรรมสิทธิ์ที่ตกทอดในทรัพย์สินมรดกเมื่อใดนั้น ที่ซึ่งคุณตามุยระเภทแห่งทรัพย์สินมรดกนั้น

(๑) ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ทายาทได้กรรมสิทธิ์ที่ตกทอดเมื่อใดตกกลางรับส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดกนั้นมาตั้งแต่แล้ว เช่นไม้เท้าซึ่งเป็นมรดกเมื่อใดตกกลางแบ่งกันให้ให้แก่ทายาทคนใด ทายาทคนนั้นก็เป็นเจ้าของไม้เท้าโดยเด็ดขาด เมื่อไม้เท้าอันนั้นตกถึงมือทายาทผู้หนึ่ง

(๒) ส่วนของสังหาริมทรัพย์ อันเป็นมรดกจะ ต้องพิจารณาว่าเป็นที่ดินชนิดใดกล่าวคือ เป็นที่ดินโฉนดแผนที่หรือหนังสือสำคัญอย่างเก่าหรือที่ดินมือเปล่า แต่อย่างไรก็ดีถ้าทายาทคนใดปกครองที่ดินมรดกไม่ว่าชนิดใด ๆ มาเกิน ๑ ปีโดยปรารถนแล้ว ก็มีสิทธิเป็นเจ้าของได้ความหลุดทุกกล่าวแล้วข้างตน ส่วนกรรมสิทธิ์ที่ตกทอดในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินที่มีโฉนดแล้วนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโฉนดที่ดิน ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๕๒-๕๓ มีใจความว่า ที่ดินซึ่งได้รับโฉนดแผนที่อย่างใหม่แล้วก็ดี หรือได้รับใบไต่สวนใบนำสำหรับโฉนดแผนที่แล้วก็ดีและเจ้าของที่ดิน หนีวาย

ชนม์ถึง ทายาทผู้ควรได้รับมรดกจะร้องจัดการโอน ทะเบียนใส่ชื่อ
ตนในหนังสือสำคัญนี้ว่า เป็นผู้รับ มรดก เสีย ก่อน จึง จะ ได้ ที่ดิน เป็น
กรรมสิทธิ์ตามมรดกหมาย หากมีทายาทผู้รับมรดกหลายคนจะเอา
ชื่อทายาทเหล่านั้นทั้งหมดยกด้วยกันใส่เป็นเจ้าของในหน้าโฉนดก็ได้

พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดินที่ ๒ มาตรา ๓ มีความว่า
ในที่รายโทซึ่งได้ชื่อโฉนดแผนที่ หรือใบได้ส่วน หรือใบนำ สำคัญ รับ
โฉนดแผนที่แล้ว ถ้าผู้ มีชื่อ เป็น เจ้าของ ใน เอกสาร นั้น ๆ ตามลง
ให้เจ้าพนักงานที่ดินมีอำนาจเรียกหนังสือเหล่านั้นมาดูได้ และอีกว่า
จนกว่าเจ้าของใหม่จะได้ แก่ ทะเบียนให้ ถูก ต้อง ต่อไป ถ้าผู้ถือ
หนังสือนั้นชักขึ้นไม่ส่งให้ มีโทษปรับวัน ๑ ไม่เกิน ๑ บาทตามเวลา
ที่ไม่นำหนังสือเหล่านั้นมาส่ง ถ้าไม่เสียค่าปรับให้จำคุกแทนตาม
กฎหมาย ลักษณะ อรรถาธิบาย และ กฎเกณฑ์ ๑๗ ข้อ ๔ ให้เจ้า
พนักงานที่ดินแจ้งไปยัง วิทยากรให้ พ้อง เอาโทษ ความ มาตรา ๓ ที่
กล่าวแล้ว.

ตามพระราชบัญญัติออกโฉนด ร.ศ. ๑๒๐ มาตรา ๕๒
—๕๓ มีความว่า เมื่อผู้ใดขอรับมรดกที่ดินเขา ซึ่งได้โฉนด
ให้ ทำเรื่องราวขอโอนโฉนดยื่นต่อเจ้าพนักงานทะเบียนที่ดิน ให้เจ้า
พนักงานยื่นประกาศโฆษณาคำขอไว้ ในที่เห็นเคยในบริเวณสหทะเบียน
และในที่ดินรายนั้น ๓๐ วัน ไม่มีใครโต้แย้งก็ให้เจ้าพนักงาน
ทะเบียนจัดการต่อไป.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ส่วนการข้อไปซึ่งเจ้าพนักงานทะเบียน จะพึง ปฏิบัตินั้น ต้องทำ
ตาม กฎเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ที่ ๑๗ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน
พุทธศักราช ๒๔๕๘ ซึ่งกำหนดในเรื่องที่ดินมรดก อันมีพินัยกรรม
และไม่มีพินัยกรรมดังต่อไปนี้.

กฎเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ

พุทธศักราช ๒๔๕๘

ว่าด้วยเรื่องทะเบียนชื่อในโฉนดแผนที่โดยได้รับมรดก
ฉบับที่ ๗ (๑๗)

ด้วยการออกโฉนดแผนที่ และการแก้ไขชื่อเจ้าของ
ที่ดินที่ไปข้อไปนบนหน้าของกระทรวงเกษตราธิการ และได้มีพระ
ราชบัญญัติรวบรวมกฎหมายในส่วนนี้ไว้แล้วใน ร.ศ. ๑๒๗ เป็นต้น
เช่นใน มาตรา ๕๒-๕๓ ซึ่งไว้ถึง การ ลงชื่อผู้รับ มรดก จากผู้
มรณะภาพซึ่งเป็นเจ้าของโฉนดแผนที่นั้น แต่ ๒ มาตราที่ได้กล่าวมา
แล้วหาได้ถึงความละเอียดว่าเจ้าพนักงานที่ดินของกระทรวงเกษตราธิการ จะ
ควรใช้ วิธีใดในกรณีแก้ไขชื่อให้ถูกต้องกับมาตรา ๒ มาตรา นั้น จึง
เป็นหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ที่จะทรงชั่งชั่งคอบให้เจ้าพนักงาน
งานทะเบียนทั้งหลาย ทำ การ ตาม หน้าที่ได้ ได้ เหมือน กับ ทุก ข้อ
ทะเบียน เช่นระเบียบเพื่อกำหนดความในพระราชบัญญัติ.

วิธีที่ได้ทำมาแล้วก่อนนั้นเป็นวิธีที่ปรากฏขึ้นว่ายกพร้อมด้วยไม่
 ถูกความยุติธรรมขางราช เช่นคนถ้าผู้ใดจะมาขอเปลี่ยนชื่อในโฉนด
 และทะเบียนโดยฐานอ้างว่าเป็นผู้รับมรดกแล้ว ผู้หนักของเป็นผู้นำ
 โฉนดมาขอกขอทะเบียน แต่ตามธรรมดาผู้รับมรดกในรายชื่อรายชื่อใน
 หนังสือมีหลายคนด้วยกัน ผู้ใดที่ไม่ได้โฉนดไว้ใหม่ ไม่มีทางที่จะ
 มาขอแก้ไขทะเบียนได้ ก็ควรไปยื่นขอว่าผู้ที่ได้โฉนดไว้ จะนำโฉนด
 นั้นมายังขอทะเบียนก่อนจึงจะมีโอกาสโต้แย้งได้ แล้วเจ้าพนักงาน
 ขอทะเบียน ก็ส่งให้ ผู้รับ มรดกที่ไม่ได้โฉนดไว้ใหม่ และ ซึ่ง เป็นผู้
 โต้แย้งนั้นเป็นเหตุไปฟ้องร้องในศาลทุกราย จึงเห็นได้ว่าไม่เข้า
 การยุติธรรมขางราช เป็นคนเห็นว่าผู้ที่มีโฉนดมาขอประกาศ
 มรดก เช่นผู้ที่ปรากฏชื่อในเรื่องนี้เองว่าเป็นผู้รับมรดกผู้ มรดก
 ภาพไม่ได้ แต่ความผิดที่กระทำแล้วเจ้าพนักงานขอทะเบียนของส่งให้
 ผู้ที่ควรได้รับมรดก แต่ซึ่งไม่ได้โฉนดไว้ใหม่ไปเป็นเหตุในศาล
 เสมอ ถ้าผู้ที่ไม่สามารถไปฟ้องร้องได้ในกำหนดเวลาที่ด้วยเหตุ
 ประการใดประการหนึ่ง เจ้าพนักงานขอทะเบียนโฉนดโฉนดได้แก่
 ผู้ที่ได้โฉนดไว้ใหม่ ซึ่งปรากฏแล้วว่าไม่ควรได้รับมรดกของผู้
 มรดกภาพนั้น ๆ เป็นอันผิดความประสงค์แห่งพระราชบัญญัติ ร.ศ.
 ๑๒๗ มาตรา ๗๑ ตัวอย่างที่อาจมีขึ้นได้ดังนี้ คือ

(๑) เจ้าของโฉนดได้ วางโฉนดไว้แก่บริษัทหนึ่ง เจ้าของ
 โฉนดตาย บริษัทอาจนำโฉนดไปขอประกาศมรดก ลงชื่อบริษัท

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

โพทะเขียนขึ้นเจ้าของ ถ้ามีผู้สมควรได้รับมรดกมาได้แย้ง ผู้ที่กระต้องให้ความลำบาก โดยต้องไปเป็นโจทก์ในศาลในเรื่องที่ปรากฏชัดว่าไม่ควรต้องเป็นความกัน กว่ยเหตุว่าวิธีรับมรดกไม่ได้ เพราะวิธีนี้มีอุปาคิไม่ได้

(๒) โฉนดมีชื่อ ๒ คน คือ ชื่อพี่และชื่อน้อง และเป็นผู้ถือโฉนดไว้ ต่อมาของตาย และปรากฏว่าน้องผู้ที่มีลูกมีเมียจึงเห็นได้ว่า มรดกของน้องสมควรตกอยู่กับลูกแก่เมียชองน้องนั้น ลูกและเมียชองน้องนั้น ไม่มีทางที่จะมาขอลงชื่อตนเองได้ ในโฉนดถ้าหากว่า พี่มา โฉนดมา ขอประกาศให้เปลี่ยนแปลงทะเบียน ลงชื่อของพี่ผู้เดียว โดยอ้างว่าได้รับมรดกน้องแล้ว เจ้าพนักงานจดทะเบียนก็ต้องสั่งให้ลูกเมียชองน้องนั้นไปเป็นโจทก์ แต่เห็นได้ ชัดแล้วว่าคำขอชองพยานแหลกลเหตุวห่งสย ฯ

ยังมีตัวอย่างอีกหลายรายที่ไม่ต้องพิจารณาให้ พิณเฆอ คงแต่ยื่นข้อไปจึงให้ เจ้าพนักงานจดทะเบียน ทั้งนี้ เพื่อกำเนินการให้ ใกล้เคียงของยุคคิธรรมให้ มากขึ้น ฯ

มรดกที่มีพินัยกรรม

ข้อ ๑ ผู้ใดมาขอลงชื่อตนเองในโฉนด โดยอ้างว่าได้รับมรดกมีพินัยกรรมเป็นสำคัญแล้ว ให้ เจ้าพนักงานที่กินเรียกพินัยกรรม มาดู เมื่อปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนได้ใหม่มรดกแล้ว ก็ให้ประกาศมรดกตามเคย.

ข้อ ๒ ถ้าผู้หนึ่งไม่สามารถนำ พินัยกรรม และ โฉนด มาได้ โดยอ้างว่าอยู่กับผู้อื่น ก็ให้เจ้าพนักงานที่ดินเรียกโฉนดและพินัยกรรม มาดูตามอำนาจที่มีอยู่ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๒ เมื่อเจ้าพนักงานที่ดินโฉนดกับพินัยกรรม มาดูแล้ว เห็นว่าผู้ทักควรได้ รวมมรดกตามพินัยกรรมนั้นมาพร้อมกัน เมื่อตกลงกันแล้วก็ให้ ประกาศความเคยและแก้ ทะเบียนตามควร ๆ

ข้อ ๓ ถ้าไม่ตกลงกันด้วยประการใด ๆ ก็ให้เจ้าพนักงานส่งให้ผู้ใด แยกพินัยกรรม นั้นไปเป็นโฉนดภายในกำหนดเวลาในพระราชบัญญัติ (คือตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๑ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒) และออกประกาศมรดกพร้อมกันไปด้วย เพื่อผู้อื่นที่ไม่ได้ มาประชุมจะได้ ทราบเรื่องไว้ ด้วย ถ้าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด ก็ให้เจ้าพนักงานแก้ ทะเบียนให้ ออกฝ่ายหนึ่งไป.

ข้อ ๔ ถ้าผู้ที่ได้โฉนดไว้ไม่นำโฉนดมา ให้เจ้าพนักงานดู ให้เจ้าพนักงานออกไปยังอัยการให้ฟ้องเอาโทษตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๒ ๆ

ถ้าเจ้าพนักงานไม่ได้ พินัยกรรม มาดูแล้ว ก็เห็นหน้าที่ของผู้ที่อ้างถึงพินัยกรรม นั้น จะต้องขอพระราชทานสืบหาพินัยกรรม มาให้ดูด้วยประการใดประการหนึ่ง แล้วแต่เขาจะเห็นสมควร เช่นเขาจะไปฟ้องเรียกเรื่องในศาลเป็นต้น และในเวลาที่ต้องทะเบียนไม่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ได้เห็นพินัยกรรมแล้ว เจ้าพนักงานต้องถือว่าเหมือนหนึ่งเป็นมรดก
ไม่มีพินัยกรรม

ข้อ ๕ ถ้าในพินัยกรรม ผู้มรดกภาพย่งชื่อคนให้เป็นผู้
จัดการแบ่งแยกมรดก (เอ็กเซคิวเตอร์) แล้ว ผู้จัดการแบ่ง
แยกมรดกที่มีอำนาจที่จะขอให้ตั้งชื่อตนเองในโฉนดได้ เพื่อผู้แบ่ง
แยกมรดกนั้นจะได้ โอนให้ ผู้ที่จะได้ รัยมรดกต่อไปในเบื้องหน้า หรือ
ผู้จัดการ แบ่งมรดกจะขอให้ โอน ชื่อตรงไปยังผู้ที่จะได้ รัยมรดก นั้น
ก็ได้ แต่ควรให้ มีลายลักษณ์อักษรไว้เป็นสำคัญ ถ้าจะคงจก
ทะเบียนลงชื่อผู้จัดการ มรดกในโฉนดแล้วให้ ใส่ ชื่อผู้ หนึ่งและต่อชื่อผู้
นั้นไปที่ลงว่า “ในสภาพผู้จัดการแบ่งมรดกของผู้นั้น”

มรดกไม่มีพินัยกรรม

ข้อ ๖ ถ้าผู้ใดมาขอลงในโฉนดและทะเบียน โดยอ้างว่า
ได้รัยมรดกจากเจ้าของโฉนดเดิมแล้ว ให้เจ้าพนักงานที่กินตามว่า
ผู้นั้นเขียนฎีกาขึ้นข่งเขตใด และให้เจ้าพนักงานที่กินจำว่าวิธีแบ่ง
มรดกนั้นกฎหมายแบ่งเบ้นภาค และในภาคหนึ่ง ๆ ฎีกาที่ที่จะได้ รัย
มรดกได้มีชื่อ ฎีกาที่ใกล้ คัดอำนาจฎีกาที่ใกล้เบ้นชน ๆ เมื่อ
เจ้าพนักงานระลึกลงกฎหมายส่วนนี้ได้แล้ว ก็ควร ู้ไว้ว่าผู้ใดควร
ได้ รัยมรดก และผู้ใดไม่ควรได้ รัยมรดก

ข้อ ๗ ถ้าผู้มาขอแต่ทะเบียนไม่ได้เขียนฎีกาหรือ เบ้น ล้วนเบ้น
เมียหรือญาติของผู้นั้นของผู้นั้นตายแล้ว และไม่มีโฉนดนำมาให้ดู

ด้วยเจ้าพนักงานไม่ต้องทำอะไร แต่ถ้ามีโฉนดนำมาให้ดูแล้วให้
 ประกาศมรดก เพื่อให้ญาติที่มีตัวมายังขอทะเบียน เจ้าพนักงาน
 จะได้ไต่สวนให้รู้ว่าใครเป็นผู้รับมรดก ถ้าตกลงกันได้จะไต่จ
 ทะเบียนไปตามตกลงกันนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ เจ้าพนักงานจะได้
 สั่งให้ผู้ไต่แย้ง ที่กระหาว่าไม่ มีอำนาจไป เป็นโจทก์ยัง ศาลใน กำหนด
 เวลาในพระราชบัญญัติ (คือตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติ
 ออกโฉนดฉบับที่ ๑ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒)
 ถ้าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนดก็ให้เจ้าพนักงานแก่ ทะเบียนให้ อีก
 ฝ่ายหนึ่งไป ถ้าไม่มีญาติมาไต่แย้งแล้วเจ้าพนักงานก็จัดทำตาม
 ข้อ ๑๑ ของกฎฉบับนี้

ข้อ ๘ ถ้าผู้หรือเมียหรือญาติมาขอแก้ทะเบียน และ
 เจ้าพนักงานไต่สวนว่าเป็นผู้รับมรดกผู้ตายได้ แล้วก็ได้ ออก ประกาศ
 มรดก ถ้ามีใครไต่แย้งก็ให้เจ้าพนักงานเรียกไปประชุมพร้อมกัน
 ถ้าตกลงกันได้ก็ให้จดทะเบียนตามทีตกลงกันนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้
 ก็ให้เจ้าพนักงานสั่งให้ผู้ขอไม่ถูกต้องมาไปเป็นโจทก์ภายในเวลา
 ในพระราชบัญญัติ (คือตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติออก
 โฉนดฉบับที่ ๑ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒)
 ถ้าไม่ได้ ฟ้องร้องกันจน พ้นกำหนดก็ให้เจ้าพนักงานแก่ทะเบียนให้ อีก
 ฝ่ายหนึ่งไป

ข้อ ๙ ถ้าผู้หรือเมียหรือญาติที่มีอำนาจรับมรดกได้มาขอ
 ประกาศแก่ทะเบียน แต่ไม่สามารถนำโฉนดมาไต่ ด้วยผู้อื่นอีก

โดนคดีไว้ ก็ให้เจ้าพนักงาน เรียกโดนคดี มาดู ตามอำนาจใน มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๒ และบอกให้ผู้ถือโฉนดไว้ ให้รู้เรื่องด้วย เมื่อได้ โฉนดมาแล้วก็ให้ออกประกาศมรดกตาม เกษ ถ้าตกลงกันได้ก็ให้แก้ทะเบียนตามตกลงกัน ถ้าตกลงกัน ไม่ได้ ก็ให้ ส่งให้คนที่ขอไม่ถูกต้องกฎหมายไป เป็นโจทก์ภายในกำหนด เวลาในพระราชบัญญัติ (คือตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติออก โฉนดฉบับที่ ๑ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒) แม้ว่าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด ก็ให้เจ้าพนักงานแก้ทะเบียน ให้ ออกฝ่ายหนึ่งไป ถ้าไม่ได้ โฉนดมาก็ให้เจ้าพนักงานออกไปยัง อัยการให้ฟ้องเอาโดยความมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนด ฉบับที่ ๒

ข้อ ๑๐ ในมรดกของผู้ตายที่ไม่มีพินัยกรรมนั้น อาจ มีผู้จัดการมรดก (แอกมินิสเตรเตอร์) ได้เหมือนมรดก มีพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกไม่มีพินัยกรรมเช่นนี้จะเห็นญาติของผู้ตายก็ได้ หรือเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกันเลยก็ได้ ถ้ามีคุณสมบัตินี้ มาขอแก้ทะเบียนแล้วให้ออกประกาศมรดก ings ความว่า ผู้ยื่นมา ขอในหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดก เพื่อให้โอกาสแก่ญาติทั้งหลาย มาได้ แยกต่าง ๆ ถ้าตกลงว่าเป็นผู้จัดการมรดกจริงแล้ว ผู้ยื่นมี อำนาจ ขอ แก้ ทะเบียน ลง ชื่อ ตนเองได้ เหมือน อย่าง ผู้จัดการมรดก มีพินัยกรรมที่ตกลงมาแล้ว ๆ

ข้อ ๑๑ ถ้าปรากฏว่าที่ดินใดค่าชดเชยไม่มีผู้รับมรดกได้ตามกฎหมายแล้ว ที่ดินรายนี้อาจตกเป็นหลวงได้ ต้องให้เจ้าพนักงานชดเชยยังเจ้ากรมทะเบียน ฯ

มรดกมีพินัยกรรมและไม่มีพินัยกรรม

ข้อ ๑๒ ที่กล่าวว่า “ตกลงและไม่ตกลง” ข้างบนนี้ ในเรื่องมรดกมีพินัยกรรม หรือไม่มีพินัยกรรมก็ดี ไม่จำเป็นต้องตกลงละเอียดทุกประการ เมื่อตกลงว่ามีส่วนใดแล้ว ก็ลงชื่อลงในโฉนดได้ ส่วนมากน้อยประการใดที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะใคร่ช่วยกันและกันนั้นไม่กังวลของหอทะเบียน ต้องให้ดูความไปว่ากันเอง เช่นกันตกลงกันไว้ว่า ก. กับ ข. มีส่วนได้ทั้ง ๒ ฝ่ายแต่ก. จะควรได้คนละครึ่ง ข. จะควรได้ มากกว่า ก. เจ้าพนักงานจดทะเบียน ก. กับ ข. ลงในโฉนดได้ว่า เป็นเจ้าของทั้งสอง เป็นหน้าที่ของ ก. กับ ข. จะไปว่าความกันเองในศาลว่า ส่วนของใครได้ มากกว่าเท่าใดถ้าไม่ตกลงว่าใครจะเป็นผู้ถือโฉนดต่อไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานทะเบียนรับฝากไว้ได้ในระหว่างที่เขาจะเป็นความกัน.

ข้อ ๑๓ ถ้ามีผู้มรดกทะเบียนทางมรดก และมีผู้ใดแย้งอ้างว่า ผู้ซอหนี้ขาดปกครองแล้ว ให้เจ้าพนักงานระลึกว่ากำหนดอายุความมรดกนั้น ๑ ปี นับแต่วันตาย ถ้าวันที่ขอไม่พินัยแล้ว เรื่องที่อ้างว่าขาดปกครองนั้นต้องยกไป ถ้าเกินกว่า ๑ ปีแล้ว ให้ตั้งให้ผู้ซึ่งอ้างเกินกำหนด ๑ ปีนั้นเป็นโจทก์ ด้วยเหตุว่าผู้ใดเป็นเจ้าของ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ที่ดินนั้นโดยได้ปกครองมาเกินปีแล้ว ควรต้องเป็นผู้มาขอแก่ทะเบียน
ที่ดินตาม มาตรา ๕๒ จะให้ยกความผิดของผู้ที่มาขอ เบี่ยงไม่
ได้

ข้อ ๑๔ ในเรื่องมรดกใดๆ คงจะต้องมีเรื่องที่ว่าที่ดินนั้น
เป็นสินเดิมของผัวหรือของเมีย ไม่ใช่มรดกผู้ตาย ถ้าฝ่ายหนึ่ง
เถียงว่าเป็นสินเดิม ฝ่ายหนึ่งเถียงว่าเป็นมรดกเช่นนี้แล้ว ให้เจ้า
พนักงานปลัดทูลทะเบียนและหนังสือสำคัญต่างๆ ที่มีอยู่ในจดทะเบียนนั้นก็
หรือที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะนำมาให้ คู่กัน ถ้าชื่อในหนังสือเหล่านั้นปรากฏ
ว่าเป็นชื่อของฝ่ายใด หรือชื่อของญาติพี่น้องฝ่ายนั้น และไม่ปรากฏ
ว่าได้ โอนให้ แก่ใคร ทางขายหรือ แลกเปลี่ยน หรือมี สิ้นจ้างด้วย ประ
การใดๆ แล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นสินเดิม ไม่ใช่มรดก เว้นไว้แต่ศาล
หนึ่งศาลใดจะได้ คัดสินไปทางอื่น ถ้าฝ่ายใดไม่พอใจแล้วก็ได้ ส่ง
ผู้หนึ่งไป เสนอโจทก์ยัง ศาล ภายในกำหนดเวลาใน พระราชบัญญัติ
(คือตาม มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๑ และ
มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒) ถ้าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้น
กำหนดก็ให้ เจ้าพนักงานแก่ ทะเบียนให้ อีกฝ่ายหนึ่งไป

กระทรวงเกษตราธิการ

สั่งมาณวันที่ ๑๔ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

(ลงพระนาม) รพี

เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การที่เจ้าของที่ดิน ลงชื่อในใบไต่สวนนั้น เป็นแต่
การแสดงความเข้าใจว่าจะยกที่ดินเท่านั้น ผู้ซื้อยังหาได้ ที่เห็น
สิทธิไม่ ถ้าเจ้าของที่ดินลงในระหว่างนั้น ต้องเอาที่ออกไปแบ่ง
เป็นมรดก

ฎีกาที่ ๖๔๑/๒๔๖๘

คดีระหว่าง นางนุ้ย นางทิพย์ นายเหลื้อ โจทก์
นายคง นายผา นางเพ็ญ จำเลย
นายเชษฐพงษ์ของทรัพย์

ที่ดิน ใบไต่สวนมรดก จับส่วนแบ่งไปแล้ว

บิดาเขาซื้อครกลงในใบไต่สวน ยังไม่ทันรับโฉนด บิดา

ตายทิ้ง บุตรยังหากรรมสิทธิ์ในที่ดินรายนั้นไม่

ผู้รับมรดกคนหนึ่งโดยขอรับส่วนแบ่งมรดกไปแล้ว ภาย
หลังจะกลับมาร้องขอรับส่วนแบ่งอีกไม่ได้

แต่ถ้าผู้ มีชื่อในใบไต่สวนได้ รับโฉนดแผนที่มาโดยสุจริตก่อน
เจ้าของที่ดินตาย ที่ดินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ มีชื่อในโฉนดหาเป็น
มรดกของเจ้าของเดิมไม่

สิทธิรับจำนองและรับซื้อฝากที่ดินก็เป็นมรดกได้ เช่นผู้ตาย
เมื่อก่อนตายได้ รับจำนองหรือรับ ซื้อฝากที่ดินไว้แล้วตายลงโดยยังไม่
ได้ มีการไต่ถอนการจำนองการขายฝาก สิทธิในสัญญาจำนองและ
ขายฝากนั้นก็ตกเป็นทรัพย์มรดกในกองมรดกของผู้ตาย เมื่อก่อนตาย
หรือผู้จัดการ

มรดกไปขอแก่ทะเบียนมรดก การจำนอง การรับซื้อฝาก
เจ้าพนักงานทะเบียนที่ดินจะจัดการให้ โดยอนุโลมตามเรื่องมรดก
ที่ดินซึ่งกล่าวแล้ว ตามกฎเสนาบดีกระทรวงที่ ๑๙

กฎเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ที่ ๑๙

พ.ศ. ๒๔๕๙

ว่าด้วยมรดกผู้รับนำจำและผู้รับซื้อฝาก

ด้วยเรื่องผู้รับนำจำและผู้รับซื้อฝากที่ดินมรดกภาพแลจะมีผู้มา
ร้องขอรับมรดกนั้น ให้เจ้าพนักงานที่ดินอนุโลมจัดการอย่างเดียวกับ
กับเรื่องขอรับมรดกเจ้าของที่ดินนั้นทุกประการ

เช่นในเรื่องเช่นนี้ คือ ก. เมื่อเจ้าของที่ดิน จำนำที่ดินของ
ตนไว้แก่ ข. ๆ ต่อมา ข. ตาย ค. เป็นผู้รับมรดก ง. ๆ เจ้า
พนักงานทะเบียนที่ดิน ค. เป็นผู้รับมรดกได้
อย่างเดียวกันในเรื่องรับซื้อฝาก

กระทรวงเกษตราธิการ

ตั้งมาณวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๙

(ลงพระนาม) รพ

เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ

สิทธิเช่นนี้ หักส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญห้างหุ้นส่วนจำกัดแลบริษัท
จำกัดนี้ คือ เช่นผู้ตายเมื่อก่อนตายได้เป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วน
สามัญแห่งใด ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนตายลงห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นย่อม

เลิกจากกันตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา ๑๐๕๕ ข้อ ๕
 เมื่อเป็นเช่นนั้น ทายาทผู้รับมรดกต้องจัดการเอาหุ้น ของผู้ตายมา แบ่ง
 ขึ้นกันตามส่วนมรดก แต่ ถ้าผู้รับมรดกจะเอาเป็น หุ้นส่วนแทน
 ผู้ตายโดยไม่ต้องเลิกห้างหุ้นส่วนก็ได้ ถ้าผู้ตายเป็นหุ้นส่วนใน
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดและผู้ตายเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบแล้ว ทา
 เป็นเหตุให้ ห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นต้องเลิกล้มไม่ ทายาทของผู้ตาย
 ย่อมเข้าเป็นหุ้นส่วนแทนผู้ตายต่อไปได้ (เมื่อไม่มีข้อบัญญัติกันไว้เป็น
 อย่างอื่น ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๒) แต่ถ้าผู้ตายเป็น
 หุ้นส่วนจำกัดไม่จำกัดความรับผิดชอบแล้ว ห้างหุ้นส่วนนั้นจำกัดของเลิก
 จากกันเช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนสามัญ (ตามประมวลแพ่ง มาตรา
 ๑๐๕๐) ถ้าผู้ตายเป็นหุ้นส่วนในบริษัทจำกัด หุ้นของผู้ตายใน
 บริษัทนั้นย่อมตกเป็นมรดกไปในกองมรดกของผู้ตาย เพื่อเอาไปแบ่งขึ้น
 กับ คือหมายความว่าทายาทคนใดหรือผู้จัดการมรดก จะต้องนำใ
 หุ้นของผู้ตายนั้นไปขายให้บริษัทลงทะเบียนเป็นพวกตนเป็นเจ้าของหุ้นนั้น
 เสียไป (ประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๓๒)

กรรมสิทธิ์หุ้นหรือทรัพย์สินที่ควรเรียกรวมว่าลิขสิทธิ์นั้นเช่นผู้ใดได้
 แต่งหนังสืออะไรขึ้น และได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ
 กรรมสิทธิ์หนังสือ ร.ศ. ๑๒๐ แล้ว ผู้หนึ่งจะมีกรรมสิทธิ์ในหนังสือ
 นั้นหรือถ้าผู้แต่งตายก่อนได้ รวมกรรมสิทธิ์ ผู้รับมรดกก็อาจรับ
 มรดกแห่งกรรมสิทธิ์หนังสือนั้นได้ ถ้า ได้ กระทำถูกต้องตามพระราช

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

บัญญัติภายใน ๑๒ เดือนนับแต่วันผู้ตาย กรรมสิทธิ์หนึ่งสี่
หัดเหมือนว่าเป็นทรัพย์สืบทอดหนึ่งตรีมรดกตกแก่ ส่วนการ
ปฏิบัติในเรื่องจะให้ ตรีมกรรมสิทธิ์ของให้เป็นไปตามพระราชกำหนด
กฎหมาย ก็จะได้กรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์หนึ่งสี่
ร.ศ. ๑๒๐ ก็ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายนี้

กรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินอันเป็นมรดกของชายเพียง ๑๗ ปี นับตั้ง
แต่วันผู้ตายแต่ตามวัยตั้งวันผู้ตายได้กรรมสิทธิ์จนถึงสิ้น ๑๗ ปีภาย
หลังวันผู้ตายรวมเวลากรรมสิทธิ์ไม่ถึง ๔๒ ปี กรรมสิทธิ์ของ
มีอายุต่อไปจาก ๑๗ ปีจนนับรวมได้ ๔๒ ปี และส่วนหนึ่งสี่ที่ผู้
มรดกก่อนมีกรรมสิทธิ์นั้นผู้รับมรดกได้รับกรรมสิทธิ์แล้ว กรรม
สิทธิ์นั้น มี อายุ ๔๒ ปี ตามพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์หนึ่งสี่
ร.ศ. ๑๒๐ มาตรา ๖

เงินประกันชีวิตซึ่งจะได้จากบริษัทประกันภัย อีกอย่างหนึ่ง
ซึ่งน่าจะได้อีกด้วย ในสมมติทรัพย์มรดก แต่เพราะเป็นสิทธิ์ที่จะได้รับ
จากบริษัท จึงได้ยกมากล่าวไว้ที่ข้อนี้ที่มาจากสิทธิรับจ้างของและสิทธิ์
เพื่อสะดวกแก่การลำดับเรียง

ถ้าผู้ตายก่อนมรณะได้ทำสัญญาเอาประกันภัยแห่งชีวิตโดย
กำหนดว่าเมื่อตนตายให้บริษัทรับประกันภัยจ่ายเงินให้แก่ทายาทผู้รับ
มรดกของตนโดยไม่มีเหตุแห่งการให้แก่คนใดโดยเฉพาะ เงินที่บริษัท
รับประกันภัยจะต้องจ่ายให้ตามสัญญา นี้ ก็คงตกในของทรัพย์มรดก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ของผู้ตาย เจ้าหนี้ของผู้ตายจะเอาเงินใช้หนี้จากเงินค่าประกันชีวิต
นั้นได้

แต่ถ้า ผู้ตายได้ กำหนดระบุไว้ โดยเฉพาะเจาะจงในสัญญา
ประกันชีวิตว่าเมื่อตนตายให้บริษัทรับประกันจ่ายเงินให้แก่คนใดแล้ว
เงินค่าประกันชีวิตนั้นไม่เป็นส่วนหนึ่งของกองมรดก เว้นแต่เขียนประกัน
ภัยซึ่งผู้ตายได้ ส่งไปแล้วเท่านั้น จึงเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกอง
มรดกของผู้เอาประกันภัยอันเจ้าหนี้จะพึงเอาใช้หนี้ได้ ตามประมวล
แพ่งและพาณิชย์มาตรา ๘๘๗ เช่น

๑. ก. เป็นหนี้ชู้ ๘๐๐๐ บาท เมื่อก่อน ก. ตาย ก.
ได้เอาประกันชีวิตไว้ กับบริษัทประกันว่าเมื่อตนตาย ให้จ่ายเงินแก่
ทายาทของกองมรดก ๑๐,๐๐๐ บาท โดยหาได้เจาะจงให้จ่าย
แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเช่นนี้ เมื่อ ก. ตาย เจ้าหนี้ของ ก. มีอำนาจจะ
เรียกเงิน ๘๐๐๐ บาทของเขาจากเงิน ๑๐,๐๐๐ บาทนี้ได้

๒. ก. เอาประกันชีวิตไว้ กับบริษัทประกันชีวิตว่า เมื่อ
ก. ตายให้บริษัทจ่ายเงินให้ ข. ๑๐,๐๐๐ บาท ก. ต้องส่งเงินให้
บริษัทปีละ ๑๐๐๐ บาท พอส่งได้ปีเดียว ก. ตาย บริษัท
ประกันชีวิตต้องจ่ายเงิน ๑๐,๐๐๐ บาทให้ ข. แต่เงินนี้ ข. ได้
เพียง ๘๐๐๐ บาท เงิน ๘๐๐๐ นี้เจ้าหนี้ของ ก. จะยึดไม่ได้
และ ข. ต้องจ่ายเงินให้กองมรดกของ ก. ๑๐๐๐ บาท คือเงิน
ที่ ก. ได้ส่งไว้แก่บริษัทประกันชีวิต ๑๐๐๐ บาทนั้น เป็นเงินของ

ก. ซึ่งควรตกมาในกองมรดก ก. เงิน ๑๐๐๐ บาทแก่ทนายของ
ก. ยี่โกโก้

มรดกตกความ

มรดกตกความคือสิทธิแลหน้าที่ของคู่คดีเช่น โจทก์ จำเลยใน
คดีแพ่งถ้าคู่คดีอื่นคำวินิจฉัยจะมีประโยชน์ได้เสียในคดีคดี ถ้าผู้
หนึ่งตายในระหว่างความ ทายาทของผู้หนึ่งอาจจะเข้ามาเป็นผู้รับมรดก
ความก็ได้ หรือคู่คดีอีกฝ่าย ๑ จะร้องขอให้ทนายทของคู่กรณีทนาย
หรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกเข้ามาเป็นคู่สู้คดีกับตนต่อไปก็ได้ หรือศาล
จะเรียกบุคคลที่เห็นสมควรมาสู่ความแทนผู้ตายก็ได้

วิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๒๕-๑๓๐
ถ้าคู่ความฝ่าย ๑ ตาย คู่ความอีกฝ่าย ๑ ซึ่งมีประโยชน์ในความ
เรื่องนั้นจะร้องขอต่อศาลให้ เรียกผู้ที่ได้ มรดกหรือผู้ปกครองทรัพย์สิน
สมบัติของผู้ตาย มาว่าความเรื่องนั้นต่อไปก็ได้ หรือศาลจะจัดการ
เรียกมาแทนผู้ตายก็ได้ และต้องร้องภายใน ๑ ปีนับแต่วันผู้ตายถึง
แก่ภรรยา

ผู้รับมรดกของคู่ความฝ่ายที่ตาย จะร้องขอเข้าสู่ความแทน
ผู้ตายเองโดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่ใคร่ร้องขอก็ได้ ผู้ร้องขอแทนต้องเป็นผู้
มีประโยชน์ ส่วนได้ เสียเกี่ยวของกับทรัพย์สินสมบัติของผู้ตายด้วย แต่
ไม่จำเป็นต้องเป็นญาติ เช่นเจ้าหนี้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวแก่ทรัพย์สิน
ของผู้ตาย ถ้าศาลเห็นสมควรก็จะอนุญาตให้ว่าความแทนผู้ตายได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

แต่ศาลจะไม่ตั้งคุ้มครองอีกฝ่าย ๑ ของผู้ตายนั้นเป็นผู้รับมรดกความ
ถึงแม้จะมีประโยชน์เกี่ยวกันแต่เป็นญาติกันก็ เช่น ก. กับ ข.
เป็นความกันเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินแห่งหนึ่ง ระหว่างความ ก. ตาย
ข. ยื่นคำร้องขอรับมรดกความ ศาลฎีกาไม่ให้ ข. ได้รับมรดกความ
ของ ก. ที่เป็นความคู่กันนี้ ฎีกาที่ ๑๐๙/๒๔๕๗ จำแดงเขียว
โจทก์ จำแดงบุตร จำแดงแพเจ้าเลย

มรดกความนั้นตามปกติรับกันได้แต่เฉพาะในคดีแพ่ง ส่วน
คดีอาชญากรรมมรดกนั้นไม่ได้ จำเลยในคดีอาชญากรรมระหว่างความ
คดีนี้ย่อมระวังไปเนื่องด้วยหลักที่ว่า การพิจารณา คดีอาชญากรรม
จำเลยอยู่ในอำนาจศาล

ถ้าคนสามัญเป็นโจทก์ ในคดีอาชญากรรมและตายลงในระหว่าง
พิจารณา เมื่อศาลเห็นสมควรจะแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ และ
พนักงานอัยการมีหน้าที่ทำวิญญูเมื่อเห็นสมควรจะเข้ารับว่าความคดี
อาชญากรรมรวมแทนโจทก์ ผู้ตายก็ได้ ความหน้าที่ของอัยการ ตาม
พระราชบัญญัติคดีอาชญากรรม ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓๕

บทที่ ๔

ความตาย

ความที่พูดมาแล้วว่าเมื่อบุคคลตายทรัพย์สินของเขาตก
เป็นมรดกนั้นจะพึงแข่งขันกันตามกฎหมายหรือความพิ้นยกรรมที่ เขา

ได้ทำไว้ ฉะนั้นข้อสำคัญในคดีมรดกโจทก์ จะต้องพิสูจน์ว่า เจ้ามรดกได้ตายแล้วหรือว่าสภาพบุคคลของเจ้ามรดกได้สิ้นสุด ซึ่งกฎหมายดื้อเสมื่อดำเนินการตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕

ความตายตามกฎหมายจึงมีได้ ๒ อย่าง

(๑) ตายตามธรรมดา

(๒) ตายตามคำสั่งของศาลแห่งศาลชั้นอุทธรณ์

๑. ตายตามธรรมดา ^{นี้คือ} เมื่อมนุษย์เราหมดลมหายใจ มีผู้รู้เห็นแลไม่มีโอกาสกลับฟื้นคืนเป็นอันใดอีก ไม่มีข้อที่จะอธิบายมากมาย เช่น ก. เจ็บแลถึงแก่ความตายเป็นอัน มีแพทย์และคนพยาบาลหรือพระยานุเคราะห์ เห็นว่า ก. ได้หมดสิ้นลมหายใจตายไปแล้ว

๒. ตายโดยคำสั่งของศาลแห่งศาลชั้นอุทธรณ์ คือบุคคลหายสาบสูญไปจากภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่ ไม่มีใครพบเห็นว่ามีชีวิตอยู่หรือว่ามีผู้ใดได้ตายไปโดยหมดลมหายใจแล้ว แต่เพื่อความสะดวกแก่การจะจัดการเรื่องทรัพย์สินของผู้ที่สาบสูญไปเช่นนี้ จึงมีกฎหมายบัญญัติเรื่องสาบสูญไว้ว่า เมื่อบุคคลใดสาบสูญไปจากภูมิลำเนาโดยอย่างไรนานเท่าใด ยอมให้ ผู้มีส่วนได้เสียหรือสหพนักงานชั้นกรรมการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ แสวงว่าบุคคลนั้นสาบสูญได้ ผู้มีส่วนได้เสียนี้เข้าใจว่าไม่ใช่เจ้าหน้าที่ เพราะเจ้าหน้าที่อาจฟ้องลูกคนที่ไม่ใช่ได้โดยประกาศเรียกทางหนังสือพิมพ์ จึงเห็นว่าผู้มีส่วนได้เสียนี้ไม่ได้ หมายถึงเจ้าหน้าที่ของผู้สาบสูญ

เรื่องสาขาสุณห์ มีบัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๖๔ ว่า ถ้าบุคคลใดไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ แลตราขาย เท่า ๗ ปี ไม่มีใครทราวยเห็นว่าเข้ตายร้ายคึอย่างไรร เมื่อผู้ใดผู้หนึ่ง มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้ บุคคลเช่นนั้นเข้คนสาขาสุณห์ได้

วิธีเข้คนสาขาสุณห์ ทานใช้ ตลอด ถึง บุคคล ซึ่งได้ ไป สมรภูมิต่าง สงครามถูกกอบอยู่ในเรืออัยปาง ภูเขาตกคองในฐานที่ระเข้ถอยน้ทวาย แก่ชีวิตระประการอื่นใด หากน้แต่เวลาเมื่อสงครามได้ สิ้นสุดลงแล้ว ภูมิต่างแต่เมื่อเรืออัยปาง ภูมิต่างแต่เมื่อถอยน้ทวายประการอื่นๆ ได้ ผ่านพ้นไปแล้วน้ ได้เวลาถึง ๓ ปี ยังไม่มีใครทราวยว่าบุคคลนั้น เข้ตายร้ายคึอย่างไรร

มาตรา ๖๕ ว่าบุคคลอื่นศาลได้ มีคำสั่งให้เข้คนสาขาสุณห์ แล้วน้ ทานให้ลชว้ถึงความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาค้งได้ ระบไว้ ในมาตราก่อนน้

ญาติพวกร้องของผู้น้ไม่มีอำนาจจะเถียงเขา โดย พละการว่า ผู้น้ที่สาขาสุณห์น้ตาย ค้งร้องขอให้ศาลได้ส่วนท้งคำสั่ง และคำสั่ง เข้นน้ค้งประภาคใจขณน้ในราชกิจจานุเบกษา

อุทาหรณ์ (๑) นาย ก. ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ทายไปจากบ้านของเขา ๘ ปี โดยไม่มีใครทราวยว่าเขาตายร้ายคึอย่าง ไรร นาย ก. ไม่มีบุตรภรรยาแต่มีมารดาและน้องชาย มารดา

หรือพี่น้องชายของนาย ก. นี้ถ้าร้องขอศาลให้แสดงว่านาย ก. เป็นคนสายสุญ เมื่อศาลได้แสดงแล้วก็ถือว่านาย ก. คายทรัพย์สินของนาย ก. เช่นที่ดินซึ่ง มีโฉนดแล้วก็อาจร้องขอศาลให้แสดง ต่อเจ้าพนักงานทะเบียนว่ามรดกและเรื่อง ชายของนาย ก. นี้เป็นมรดกโดยแก่ทะเบียนหลัง โฉนดว่ามีการรับมรดกนาย ก. ได้.

(๒) ถ้านาย ก. เห็นว่ามาแล้วในตัวอย่าง ๑ ไปเมืองจีน และเรือลำที่นาย ก. ใช้หนีถูกลมพัดขึ้นเรือแตก นาย ก. หายไปไม่มีใครทราบว่าเห็นศพร้ายด้อย่างไร เช่นนี้เพียง ๓ ปี มารดาหรือพี่น้องชายนาย ก. ก็ร้องขอศาลขอให้แสดงว่านาย ก. สายสุญได้.

เมื่อศาลได้สั่งว่านาย ก. เป็นคนสายสุญแล้ว มารดาและพี่น้องชายของนาย ก. ได้แบ่งทรัพย์สินมรดกเสร็จไปแล้ว ๖ ปี พี่น้องชายของนาย ก. ได้เอาที่ดินซึ่งได้รับมรดกจากนาย ก. ขายเสีย ๓ ไร่เศษ และเขาเงินนั้นใช้หมดไปแล้ว ๘๐๐๐ บาท นาย ก. กลับมาโดยยังไม่ตาย เมื่อเรือแตกแล้วนาย ก. ขึ้นฝั่งได้ ต้องเที่ยวไป คามใจ กลางเมืองจีนลงทาง มณฑลเสฉวนเข้าเขตคัฟระมาแล้วจึงกลับมากองทัพ ฯ ตามสะพานใจเขินเวลาเกือบ ๕ ปีถึงนี้ เมื่อ นาย ก. กลับมา ผู้ซึ่งได้รับมรดกของนาย ก. ต้องส่งมอบคืนทรัพย์สินที่เหลืออยู่นั้นให้แก่ นาย ก. ส่วนที่สูญสิ้นไปแล้วก็

แล้วไป คือนะเพราะน้องชายนาย ก. ซึ่งได้ขายที่ดินแปลงหนึ่งไป แล้วนั้นต้องคืนค่าขายที่เหลืออยู่ ๒๐๐๐ บาทนั้นให้แก่ นาย ก.

มาตรา ๒๖ ว่า ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่สาปสูญนั้นยังมีชีวิต อยู่ก็ดี ถ้าว่าตายในเวลาอื่น ผิดไปจากเวลาที่ระบุไว้ในมาตรา ก่อนหน้านั้นก็ เมื่อบุคคลผู้นั้นเอง ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งผู้มีส่วนได้เสีย ฎาพนักงานฉ้อฉลฉ้อโกงหรือชอชอชอชอช อ่าละต้องถอนคำสั่ง แสทง ความสาปสูญนั้นให้ แต่การถอนคำสั่งนั้นยอมไม่กระทบกระทั่งถึง ความสมบูรณ์แห่งการทงหลายอันที่ทงไปโดยสุจริต ในระหว่างเวลา ตั้งแต่คำสั่งมีคำสั่งแสทงความสาปสูญ นั้นจนเวลาถอนคำสั่งนั้น แต่อย่างหนึ่งอย่างใด

ถ้าผู้ใดที่ทรัพย์สินของผู้นั้นสาปสูญมา เนื่องแก่การที่ใ้ มีคำสั่งแสทงการสาปสูญ แต่ต้องเสียสิทธิของตนไป โดยที่ศาล ท้าคำสั่งถอนคำสั่งแสทงการสาปสูญนั้น จึงต้องตั้งคืนทรัพย์สินแก่ เพียงเท่าที่ยังเป็นลาภแก่ตนอยู่เท่านั้น เช่นในอุทธรณ์ ขบ ๒ คชน ๒.

หมวดที่ ๒

ทายาท

บทที่ ๑

ทายาทคืออะไร และใครเป็นทายาทบ้าง

ทายาทโดยธรรมหรือที่เรียกสั้น ๆ ว่าทายาทคือผู้ซึ่งควรได้ รัับมรดกของเจ้ามรดกผู้วายชนม์มีดังนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑. บิดามารดาของเจ้ามรดก
๒. คู่สมรส ทั้งสามีหรือภรรยาของเจ้ามรดก
๓. บุตรของเจ้ามรดก ถ้าบุตรตายก่อน ผู้สืบสายโลหิตของบุตรนั้น
๔. พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือถ้าเขาตายเสียก่อน ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น
๕. พี่น้องร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาฝ่ายเดียว หรือถ้าเขาตายเสียก่อน ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น
๖. ลูก บ้า ห่า ช่าง หรือถ้าเขาตายเสียก่อน ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น
๗. บุ โยว ภา ยาย (ถ้ามรดกขามมีบรรพาศักดิ์มีเกียรติ)

ที่กล่าวมานี้มีคํ่าหมายว่าบุคคลที่กล่าวไว้ นั้น ต้องได้รับมรดกเสมอไป เว้นแต่เพียงว่าตามหลักที่มีโอกาสได้รับมรดกของผู้ตายเท่านั้น ส่วนโอกาสมีเมื่อไรจะต้องพิจารณาตามระเบียบซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๑. บิดามารดาจะได้รับมรดกยกเว้นของตนหรือไม่นั้น ในชั้นต้นของกฎหมายที่ตายนั้นเป็นชายหรือหญิง ถ้าเป็นชายบิดามารดาชอบได้รับมรดกภาค ๑ เสมอ เรียกว่าภาคบิดามารดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ถ้าผู้ตายเป็นบุตรหญิง มีสามีและเกิดบุตรด้วยกันซึ่งมีชีวิต
 อยู่ หรือบุตรนั้นตายแต่มีผู้สืบสายโลหิต (หลาน) อยู่ บิดามารดา
 ไม่ได้ส่วนมรดกของบุตรหญิงคนที่ตาย สามีและบุตรของผู้ตายได้
 รั้งมรดกทั้งหมด ถ้าบุตรหญิงที่ตายนั้นมีสามีแต่ไม่เกิดบุตรหรือ
 เกิดแล้วหากตายเสียก่อนโดยไม่มีผู้สืบสายโลหิตต่อไป ถ้าหญิงนั้น
 ไม่มีทุนสินเดิมมา อยู่กับสามีก็ไม่มีมรดกหญิงที่จะเอามาแบ่งด้วยกัน
 ได้ ถ้าหากหญิงมีทุนสินเดิมมาบริคณห์อยู่กับสามี ให้นำทรัพย์
 สินที่บริคณห์ ในระหว่างผัวเมียทั้งสองนั้นมีเท่าใด ถ้ามีสองเท่าหรือ
 มากกว่า ๒ เท่าทุนเดิมของชายหญิง ญาติฝ่ายหญิงเรียกเอาทุนสิน
 เดิมไปแบ่งด้วยกันได้ คือบิดามารดาหญิงหนึ่งได้มรดก ถ้ามีน้อยกว่า
 ๒ เท่าทุนสินเดิมของทั้ง ๒ ฝ่าย สามีได้รับมรดกทั้งหมด
 ที่ ๑๒๘/๑๒๘ นายอินใจทองนายเผือกจ้าวไชย

ถ้าบุตรที่ตายเป็นหญิงโสดหรือหญิงหม้าย บิดามารดาคง
 รั้งมรดกภาค ๑ บุตรหญิงที่ตายนั้นจะมีผู้สืบสายโลหิตอยู่หรือไม่
 ก็ตาม

ส่วนมรดกที่บิดามารดาจะพึงได้รับ ให้แก่บิดามารดา
 ทั้ง ๒ คน รวมกันโดยไม่ต้องแบ่งว่าส่วนของใครเท่าใด ถ้าบิดา
 หรือมารดาคนใดคนหนึ่งตาย คนที่ยังอยู่ได้รับมรดกคนเดียวเต็ม
 ทั้งภาค ถ้าบิดามารดายังมีชีวิตอยู่แต่หากหย่าร้างกันให้ได้รับมรดก
 คนละครึ่ง

ถ้าบิดามารดาตายเสียก่อนแล้วทั้งสองคน มรดกภาคบิดามารดาเป็นอันยกเลิกไม่ตั้งแบ่ง

๒. คู่สมรสคือสามีหรือภรรยา ย่อมได้ รั้งมรดกกันเมื่อฝ่ายหนึ่งตายยกเว้นแต่จะได้หย่าขาดจากสมรสกันเสียก่อนแล้ว หรือผู้ตายได้ ทำพินัยกรรม อันสมประสงค์เสียไม่ได้ ได้ รั้งมรดก

ตามกฎหมายไทยหญิงมีครรภ์เกิดอยู่ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่หญิงจะไม่มีสิทธิในมรดก แต่ชายมีเมียได้ ตสาณคน ถ้ามีผู้ตายเมื่อทุกภคได้ รั้งมรดกของสามีที่ตายในภาคภรรยา

๓. บุตรหญิง บุตรชาย คู่สมรสสายโลหิตยอมได้ รั้งมรดกของบิดามารดาคนที่ตาย ลูกที่เกิดทางสมไม่เห็นว่าลูกของชาย (แต่เป็นลูกของหญิงคือแม่เกิดเอง) ลูกเกิดทางสมหน้าพ่อรับรองแล้วว่าเป็นบุตรก็เป็นผู้รับมรดกตาม พ.ร.บ. มรดก พ.ศ. ๑๐๐๓-๑๒๓, ๖๖๖/๒๔๗๒ แต่บุตรโดยนิตินิตินามกับคู่สมรสรั้งมรดกผู้ตายไม่ได้ เพราะไม่ใช่คู่สมรสสายโลหิต (ฎีกา ๘๕๑/๒๔๖๓ นายชวน โจทก์ คู่สมรสโจทก์ จำเลย)

บุตรบุญธรรมแต่เดิมรั้งมรดกได้ร่วมกับบุตรตัว ถ้าเข้าเกณฑ์ลักษณะมรดกบทที่ ๑๒ เมื่อผู้ตายได้เลขมาแต่เด็กก่อน ๗ ขวบ แต่ครั้งเมื่อ ร.ศ. ๑๒๑ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. ๑๒๑ ว่ามรดกภาคบุตรให้ให้แก่ลูกที่สืบสายโลหิตโดยตรงเท่านั้น แลญาติสนิทที่ญาติห่างออกไปเป็นลำดับ ผล

แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้มีญาติสนิทใดๆ ที่จะไว้มรดกแก่บุตร
บุญธรรมวัยมรดกไม่ได้แล่มักฎเสนาหัยคิบุตรรรมที่ ๕๑. ว่าบุตร
บุญธรรมวัยมรดกไม่ได้เป็นขอหว่าบุตรบุญธรรมจะ รัมมรดกของผู้ ค่าย
ไม่ได้เวณแต่จะไว้ทำพหนกรรมไว้ ไห

มีเหตุขาง ขยวง พิกฎหมายให้ อำนางศาลไม่ ค้งแย่ง มรดก
ให้ แก่ผู้กรไว้กถวลงขางคนได้ คือ ลักษณะมรฎกขที่ ๑๘ ว่ามี

(๑) บุตรคนไว้กถกเจือณ แลได้ทรวพย ไปย้งแล้ว แต่
มรดกมีขอยู่มาก ศาลขางแย่งไว้แต่กถลงนขงบุตร ที่ไม่มีเรือณ

(๒) บุตรนยกไปมีเรือณแลได้ทรวพย ไปมรกแล้ว มรดกมี
นอย ศาลไม่ค้งแย่งมรดกให้บุตรทมเรือณไปแลวมอก

ลักษณะมรฎกขที่ ๑๘ มีว่า บิดา มารดา แต่งให้บุตร
หญิงขายมีเรือณแลมแต่ทว่าไว้ ไหทรวพย สงสังนพนอย แลบิดา
มารดาในมรณภาพ ทรวพย สงสังนยงมมากไว้แย่งขนทรวพย นนไห
แกบุตรอนมีเรือณแลมแต่กถง ส่วนบุตรขายหญิงทขงมไว้แต่กถงได้ มี
เรือณนย อนงถายคางมารดาแต่งให้บุตรหญิงขายมีเรือณแล้วไว้
ไว้ทรวพย สงสังนพมมาก ทรวพย สงสังนพนยงมมอย ขยงให้แย่ง
ขนทรวพย นนไหแต่กถงหญิงขายขงมเรือณนยแลมเลย. ศาลถิขอถ
ว่ามีเรือณแลมหรือขงเป็นขอสำคัญ ถายงไม่มีเรือณถึงแย่งไว้
ทรวพย ไปมรกแล้ว ศาลกขยงแย่งมรดกไว้ก. ลักษณะมรฎกข
ที่ ๑๘ นวนนขขระทว่งบุตร มีเรือณนยกขทขงไม่มีเรือณ ถาค่าง
คนค่างมีเรือณควยกนถขงแย่งมรดกกันไว้

*ม.ร.ก.

ฎีกาที่ ๓๑๓/๒๔๖๔ นายหมานางแจ่มผู้ปกครองทายาทคณ
วิมลจิตโรทก นายเลียมจำเลย ชอความเรือนแล้วหรือยังนั้น ศาลก็
เห็นข้อสำคัญ ถ้ายังไม่เรือน ถึงแม่ได้ทรัพย์สินไปมากแล้ว ศาลก็
ยังแบ่งมรดกให้อีก อนึ่งลักษณะมรดกมาตรา ๑๘ นั้นเห็นข้อ
วินิจฉัยในระหว่างบุตร ทมเรือนกับบุตร ที่ไม่เรือน ถ้าแม่ต่างคนต่าง
มีเรือนด้วยก็ยังไม่แบ่งมรดกอีกได้

ฎีกาที่ ๕๕๒/๑๓๓ อำแดงบางโรทก นายเลียมจำเลย ก. มี
นาหลายแปลง ก. ได้ชื่อโรทก ผู้บุตร ไว้ในหนังสือสำคัญด้วยกับ ก.
ก. ผู้บุตร อินชกหลายคน ก. ตาย บัญชีทรัพย์สินราคาที่ดินเวลานควรแบ่ง
อย่างไร พิพากษาว่าที่ดินของเป็นสิทธิแก่โรทก ก. ก. ตามที่พิชช
อยู่ในหนังสือสำคัญ อีกก. ก. ซึ่งต้องแบ่งให้
ระหว่างบุตร อิน แต่ไม่แบ่งให้โรทก อีก เพราะโรทกได้ทรัพย์สิน
มากแล้วในคดีเรื่องนี้ไม่ปรากฏว่าโรทก มีเรือนแล้วหรือยัง (แต่ถ้าจะ
เข้าใจว่ามีแล้ว)

ฎีกาที่ ๗๖๔/๒๔๖๓ นายกล้าโรทก นายขาวจำเลย
ได้ความว่า เมื่อบิดา มารดา ยังมีชีวิต อยู่ได้แบ่งให้โรทก ผู้บุตร มี
ภรรยาแยกเรือนไปอยู่ต่างหาก แลยกทรัพย์สินให้ไปมากแล้ว ครั้น
เมื่อบิดา มารดา ตาย ทรัพย์สินมรดกมีเหลือหยอกกว่าที่ได้ ให้โรทก ไป
ตัดสินว่าโรทกไม่ควรได้มรดกอีก

ฎีกาที่ ๗๑๖/๒๔๖๔ นายบงโรทก นางตาบจำเลย ได้
ความว่า เมื่อก่อนบิดาถึงแก่กรรม บิดาได้ยกทรัพย์สินให้แก่บุตรคนหนึ่ง

(ถ้าไม่มีข้อเท็จจริงอื่นที่หักได้แก่มี ย่า ตา ยาย ตามลักษณะมรดก ร.ศ. ๑๗)

ส่วนพระราชบัญญัติลักษณะมรดก ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๑ ข้อ ๕ ว่าถ้าผู้มรดกภาพไม่มีญาติทั้งหมดเลยก็ให้ยง ตั้งถ้าวมาแล้ว ข้อ ๖ ๑-๒-๓-๔ ให้เอามรดกจากที่ไปรวมกับภาคกรรมา

บทที่ ๒

ข้อห้ามไม่ให้ได้รับมรดก

บุคคลที่ขัดข้องห้ามไม่ให้ได้รับมรดก คือ

๑. ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ
๒. พระสงฆ์
๓. ญาติที่ยกขมรดก
๔. ทนึ่งหม้ายภรรยาพวาคณ
๕. บุตร ที่ติดมากับทางสายบิดาหรือมารดา (ข้อสงฆ์)
๖. บุตร ที่ละเมิดการทาสไปต่างเมือง
๗. ผู้มีเมียที่ร้างและตายกัน
๘. ผู้ที่ขอกยกสละไม่รับมรดก

๑. ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ

ญาติที่ผู้ตายยกไม่นับว่าเป็นญาติแล้ว ถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกของผู้ตายทั้งมีบัญญัติไว้ในลักษณะมรดกขบท ๒๓-๒๔.

รวมความว่าญาติที่ขาดเชื้อไข่มิตรีในตัวเองมิเป็นมิตรกับผู้ตาย
มิได้ หนี้อีกก็ตามสมควรแก่ฐานะที่ร่วมวงศ์ตระกูลเดียวกัน จะรับ
มรดกกันไม่ได้

ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติหรือ

ที่ไม่เป็นมิตรกับผู้ตาย

ญาติที่ผู้ตายที่ขาดในตัวเอง เป็นญาติแล้ว มิได้รับมรดก
ของผู้ตาย ก็มีบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๒๓, ๒๔
ฎีกาที่ ๒๐๕/๑๒๑

เงินเทียบหลุม เงินเทียบเทียบพวก โจทก์
คดีระหว่าง ข้าแคงสิน ข้าแคงบุค จำเลย

ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรม ญาติที่ไม่ได้เป็นมิตรจะมาเอา
ส่วนมรดกไม่ได้ ตามลักษณะมรดกบทที่ ๒๔

เมื่อมารดาตาย พ่อผู้ได้รับมรดกตามพินัยกรรม ส่วน
พี่น้องชายไม่ได้รับจึงมีความยากลำบากในใจ ปานได้พยายาม
ทำลายความในพินัยกรรมนั้นตั้ง ๑๕ ปีมาแล้ว พ่อกับปานชู้มเก็อง
ถึงกับไม่ไปมาหาสู่กัน บุตรปานที่เคยไปหาพ่อนักหยุดไม่ไปมาหา
ตั้งแต่ก่อน ต่างคนต่างไม่ได้ หนี้อีกกัน แม้ ปานตายแล้วชู้ขาด
หมางนี้ก็มิได้ สูญ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าในคดีเช่นนี้ต้องพิจารณาถึง
ใจคอของผู้ตาย ไม่ใช่ว่าญาติเป็นความกันแล้วจะรับมรดกไม่ได้

เสมอไป ถ้าเห็นความถูกต้องของนัดออกข้อยกยังไม่เป็นเหตุที่จะตัดไม่
ให้ ด้รับมรดก แต่คดีเรื่องนี้ไม่ใช่เช่นนั้น นี้ว่าต้องด้วยกฎหมาย
ลักษณะมรดกบทที่ ๒๔ ก็ยกานไม่ควรได้รับมรดกพอ

ลักษณะมรดกบทที่ ๒๔ มีความว่าถ้าหลานหญิงชายและ
สาชาญาติอื่นใจหายช้ำกล้าแข็งแลบ่ยาตายายส่งสงอนมิ่ง ชัยเสีย
มิได้เห็นว่าเห็นหลานสาชาญาติ มิได้ให้ อยู่บ้านเรือน และบ่ยา
ตายายนั้นมรณภาพและจะกลับมามาเอาส่วนแบ่งมรดก ทว่าหาบ่ยาให้
แบ่งมรดกพบนให้เลย ทนายโทก ชยศาลวินิจฉัยว่าที่ระอ้าง
กฎหมายบทนี้ได้จำจะต้องสืบว่า

- (๑) คยายช้ำ
- (๒) กล้าแข็ง
- (๓) ไม่ส่งคำสั่งสงอน
- (๔) ชัยเสีย
- (๕) ไม่เห็นเป็นญาติ

จึงจะใช้กฎหมายบทนี้ได้ กรมหลวงราชบุรีทรงวินิจฉัยใน
คำพิพากษาระบยหน้า ถ้าหาสืบได้ ด้ความครบถ้วนทั้งพรรณก
แล้ว บทนี้จะเห็นบทที่ไม่มีโอกาสให้ใช้ได้ จะเข้าใจบทนี้ถูกต้องแล้ว
ต้องรวมเอาความประสงค์ของกฎหมายบทนี้ กฎหมายบทนี้แปล
ความโดยสันว่าญาติที่ไม่ได้เป็นมรดกแล้วบ่ยาให้ ด้ส่วนมรดกเท่า
นั้นเอง

ฎีกาที่ ๙๖๘/๑๒๓

คดีระหว่าง	จำเลย	โจทก์
	จำเลย	โจทก์

ถ้าแม่เป็นความภักซุก ไม่เป็นข้อให้ศาลจำกัดวิญญัติว่า
แม่ตกทุกข์ได้เอง เรื่องที่ตกทุกข์ได้เองของความทั้งหมดรวมกัน แล้ว
จึงวิญญัติ

ป. ให้ศาลเห็นความวิญญัติกับมารดาด้วยเรื่องที่ดินครั้ง ๑ แต่
นอกจากนี้แล้วก็ไม่เห็นเหตุอื่นแสดงให้เห็นว่า มารดา ป. ไม่ได้ขัง
ป. เป็นลูกตกข้อไป ศาลฎีกาวิญญัติว่าบุคคลที่ไม่เหมือนฎีกาที่ ๒๐๕
มี ๑๒๑ จะยกลักษณะมรดกบทที่ ๒๓ ขึ้นรับไม่ได้

ฎีกาที่ ๕๘/๒๔๕๗

คดีระหว่าง	นาย รุ	โจทก์
	จำเลย	โจทก์

ญาติผู้ มรณะภาพคดีสืบไม่เห็นว่าเห็นญาตินั้น เป็นผู้ไม่
สมควรจะรับมรดกของผู้ มรณะภาพ

ข. กับ จ. พี่น้องกันมีเหตุอริกัน โดย จ. ไม่ยอมให้ ข.
ชายที่หา ข. ก็ไม่ยอมให้ จ. ทำนา จนถึงกับ จ. เขาศาลทราวุธ
จะเข้าทำร้าย ข. ข. และ จ. โกรธคักกันขาดมิได้มีของโยไมตรี

ไปมาหาสู่กันหรือคบคิดกันอีกเลย เว้นเวลาช้านานถึง ๑๒ ปี พิจารณา
ว่า ง. ไม่ได้รับมรดก ข.

ฎีกาที่ ๘๘๖/๒๔๖๖

คดีระหว่าง	นางเงิน	โจทก์
	นางปลั่ง	จำเลย

เมื่อผู้ตายซึ่งเป็นพ่อเกิดทะเลาะกับโจทก์ผู้หนึ่ง จนถึงได้ร้อง
ประกาศตัดญาติขาดจากกัน แต่ไม่ไปมาหาสู่กัน ทั้งนี้ คงถือ
ว่าโจทก์ กับผู้ตายตกอยู่ในฐานะที่ญาติไม่สนิท เพราะฉะนั้น
รับมรดกแก่กันไม่ได้

ม. เกิดวิวาทกันจนขมขื่น ง. เรืองทนสนง. เข้าข้างบุตร
และท้าวว่า ม. ผิด ก็ทำจดหมายเขียนท้าวเรียก ง. กับ ม. จึงได้
ร้องประกาศตัดญาติขาดจากกันจะไม่คบคิดกัน ต่อจากนั้นมา
ง. กับ ม. ยังได้เกิดทะเลาะกันอีกเห็นอง ๆ แลจากกระทั่ง ม. ตายก็
ยังไม่ได้คืนคิดกัน พิจารณาว่า ง. ไม่ควรได้รับมรดก ม.

ฎีกาที่ ๖๗๓/๒๔๗๓ นางคนโจทก์ นางรุณหรืออรุณ
จำเลย

ท. เป็นบุตร ส. ท. ตาม ม. ไปในทางชั่วสาว ส. ไม่รับสมา
แทนเอาตัว ท. ไว้ ท. หันไปหา ม. อีก ส. โกรธพูดแก่ชาวบ้านว่า
ไม่มีข. เป็นบุตรอีกต่อไป พิจารณาว่าต้องด้วยมรดกบทที่ ๒๓

ในสมัยก่อน ร.ศ. ๑๒๑ ในกฎหมายลักษณะมรดก แผลง
ว่าท้าววิธิต์แย่งบุตรพี่มรดกภาคญาติ มีกล่าวไว้ด้วยว่า ญาติที่ได้

เมื่อได้ตรวจกฎหมายทั้งหมดแล้ว เห็นได้ว่าการกักมิให้
 ใ้รับมรดกฐานเป็นญาติที่ไม่เป็นมรดก กับผู้ตายนั้นเรื่องเพราะตัว
 ตรงกับหลักที่ว่า การลงโทษต้องเป็นการส่วนตัวผู้ถูกทำโทษโดย
 แท้จริง กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๒๓ กล่าวถึงบุตร ที่ไม่ได้ชื่อว่า
 เป็นบุตรกับผู้ตาย บทที่ ๒๔ กล่าวถึงหลาน และสาชาญาติอื่น.
 เมื่อได้แยกไว้ดังนี้แล้ว และไม่ได้อ้างว่า ถ้าผู้รับมรดกคนใดถูก
 กักคามนี้แล้ว ให้สาชาของเขาถูกกักเช่นเดียวกัน ก็เห็นได้ว่าความ
 ประสงค์ของกฎหมายต้องการให้เพิ่มเรื่องเพราะตัว ไม่ใช่ให้ผู้ใหญ่
 ก่อผู้ใหญ่มิ่ถูกกักแล้ว จะปล่อยให้ชกวนถึงเด็กด้วย.

อนึ่งขอได้สังเกตคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๕/๑๒๑... ก็ยัง
 อ้างไว้แล้วข้างต้น ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้สืบสายโลหิตของบ้านไม่
 ใ้รับมรดกพอนไม่ใช้ อ้างเหตุแต่เพียงว่าพอนกับบ้านโกรกกัน แต่
 ศาลฎีกาได้อ้างว่าบุตรบ้านที่เคยไปมาหาสู่พอนก็ไม่ไปมาดังก่อน ทาง
 คนต่าง (รวมถึงบุตรพอนกับบ้านด้วย) ไม่ได้คบถ้อถน แม้บ้าน
 คายแล้ว ข้อบกพร่องนี้ก็มีได้ คู่หมั้นแสดงให้ เห็นว่ามีใช้แต่เพียง
 บ้านกับพอนเท่านั้นที่ไม่เป็นมรดกกัน แม้ บุตรของบ้านก็ไม่เป็นมรดก
 กับพอนด้วย ถ้าหากแม่พอนกับบ้านจะโง่จนได้ถึงตัดญาติกันก็
 ถ้าบุตรของบ้านและพอนยังนับถ้อถนอยู่ บุตรของบ้านก็อาจใ้รับ
 มรดกของพอนได้ แม้ตัวบ้านเองจะถูกกักแล้วก็ตาม

อีกเรื่องหนึ่ง ก. มีบุตร ๒ คน คือ ข. และ ค. ข. มีบุตร
 ๑ คนคือ ง. ก. คาย ทั้ง ข. และ ค. ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อก่อน ก.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ชาย ก. กับ ข. ไม่เป็นมิตรต่อกันถึงกับตัดญาติขาด ข. จึงไม่มีโอกาสได้รัยมรดก ก. แต่ ง. จะมีโอกาสรัยแทน ข. หรือไม่

ในเรื่องนี้เห็นว่าไม่ได้ เพราะ ข. เป็นผู้รัยมรดก ก. ในฐานะเป็นลูก ข. ยังมีชีวิตอยู่ ง. จึงไม่มีโอกาสได้รัยแทน ข. กฎหมายให้โอกาส ง. รัยแทนต่อเมื่อ ข. ตาย ถึงแม้ ข. จะไม่ได้รัยมรดก เพราะเหตุถูกตัดญาติแล้วก็ตาม ข. ยังมีชีวิตอยู่ตามกฎหมาย ง. ไม่มีสิทธิเป็นผู้รัยมรดก ก. เลย การที่ ข. ถูกตัดญาติไม่ทำให้ ง. มีสิทธิเช่น สิทธิกับตัวเขวงอันที่ ๑ ข้างต้น ในตัวอย่างที่ ๑ นั้น ข. ตายก่อน ก. แล้ว ตามกฎหมาย ง. จึงเป็นผู้รัยมรดก

๒. พระสงฆ์

พระภิกษุสงฆ์ รัยมรดกไม่ได้ กฎหมายถือว่า เมื่อได้สละทางโลกไปบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว ไม่สมควรที่จะแสวงแสวงหาทรัพย์ สรรวบรวมไว้ ต่อไป

กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๖ ฯลฯ “อนึ่งถ้าภิกษุผู้มรณะภาพ บิณฑบาตทานของลูกหลานเป็นเจ้าภิกษุอยู่ในสิกขาบทแล้ว รัยของเขาทรัพย์มรดกภิกษุผู้มีได้ เหตุว่าเป็นบุตรหลานพระเจ้าแล้ว ถ้าภิกษุผู้มรณะภาพนั้นอุทิศไว้ถวายสัจฉินญาณภททรัพย์ สัจฉินญาณภททรัพย์แก่เจ้าภิกษุผู้เป็นญาติพี่น้องของลูกหลานจึงรัยเขาทรัพย์ทั้งหมดของเจ้าภิกษุได้” เห็นได้ ตามบทนี้ว่ากฎหมายมิได้ตัดไม่ให้ พระภิกษุรัยมรดกเสียเลยทีเดียว ถ้าเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

ทรัพย์ให้แก่พระภิกษุ พระภิกษุหนึ่งรับเอาได้ หรือถ้าพระภิกษุหนึ่ง
ละเพศสมณะสึกออกมาเป็นคฤหัสถ์ก็มีสิทธิที่จะรับทรัพย์ มรดกได้
ในฐานะที่ตนเป็นทายาทอันควรได้ รับมรดก แต่ต้องจัดการพัชรวง
ภายในอายุความมรดก (๑ ปี) ตามหัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่
๑๐๘๔/๑๓๑ นายตากโงก๊ก นายทวนเสามีอำนาจขอรวย
จำเลย

เวลาอำนาจกล่าวขอรวย นายตากซึ่งมีหลักฐานและมีผู้รับ
มรดกของอำนาจกล่าวขอรวยเห็นพระภิกษุอยู่ แต่นายตากได้ลาสิกขา
บทยออกมาครอบครองที่มรดกวินิจฉัยว่านายตากได้ มรดกนี้ (ฎีกาที่
๑๐๘๔/๑๓๑ นายตากโงก๊ก นายทวนเสามีอำนาจขอรวย
จำเลย)

ฎีกาที่ ๓๕/๒๔๔๗ นายเทียนกัมพวงโงก๊ก อำนาจเหมือน
กับพวกจำเลย โจทความว่า หลวงฤทธิธงแก่กรรม พวกรับมรดก
เห็นความพัชรวงก็ยังมีโรงเรียน พระภิกษุแรกขึ้นคำร้องขอส่วน
แบ่ง ศาลอุทธรณ์ชี้ศาลหลวงพิเคราะห์ว่า พระภิกษุแรกไม่ควรได้
รับมรดก เพราะต้องห้ามด้วยกฎหมายมรฎกยบทที่ ๓๖ พระภิกษุ
แรกลาออกจากสิกขาบท ขึ้นคำร้องในชั้นฎีกาศาลฎีกาว่า เมื่อ
หลวงฤทธิธงแก่กรรม นายแรกยังไม่ได้ขอรวย พึงขอรวยเมื่อเห็นความ
ก้น และขืนได้สึกแล้ว นายแรกจึงควรได้รับมรดก นำเสียคาย
ที่นายแรกขึ้นคำร้องต่อศาลฎีกาเกินกำหนดอายุความไป ๑ วัน ศาล
ฎีกาจึงไม่ฟังคดีของนายแรกเป็นฎีกาท่อไป

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ข้อที่นายแรตยกขึ้นอ้างว่า ได้ขอชั่งเมื่อตรวจศพตายแล้ว เห็นว่าฟังไม่ขึ้น เพราะการขอชั่งของนายแรตก็เท่ากับนายแรตสละ ทางโลกไม่ต้องการจะเกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดกต่อไปแล้ว ตรงกับความมุ่งหมายแห่งลักษณะมรดกบทที่ ๓๖ กฎหมายบทนี้มิได้ กล่าวว่าจะเพราะผู้รับ มรดกเป็น ภิกษุในเวลาผู้มรณภาพตายจึงจะไม่ ให้ได้ ส่วนหนึ่ง เช่นแต่กล่าวไว้ว่า ถ้าผู้รับมรดกคนใดเป็นภิกษุ แล้วก็ไม่ให้ ส่วนหนึ่งทั้งนี้

๓. ญาติที่ยกมรดก

ทายาทคนใดของเจ้ามรดกมีคัมภีร์ยกย้ายมรดกของผู้ตายไว้ มีมาอ้างว่ามีคัมภีร์ ผู้คนไม่ได้ รับมรดกของผู้ตาย

กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๔๓ ก. มีว่า “๑๗๖ บุตร ภริยา ญาติพี่น้องหากยกย้ายขณะเห็นไว้ ใช้บัญญัติแต่หนึ่ง ท่านว่า มันโลกมีชื่อตรงต่อญาติพี่น้อง มันจึงยกย้ายอำพรางบังเอาไว้ว่าสิ่ง ของหนึ่งช้อย ทายาทช้อยได้ ได้ส่วนแบ่งหนึ่งช้อยแบ่งไว้หนึ่งเลข ๑๗๖”

ถ้าญาติคนใดเก็บเอาทรัพย์มรดกไปก่อนปลงศพผู้ตาย ถ้า เก็บเขาไปแต่หนึ่งช้อยยังไม่ครบส่วนที่ควรได้ ก็ไม่ได้รับชดช้อยไป ถ้าเก็บ เขาไปมากกว่าส่วนที่ตนควรได้ ก็ต้องส่งส่วนที่เกินนั้นคืน ลักษณะ มรดกบทที่ ๔๓ ก. ตอนท้ายมีว่า “๑๗๖ ญาติพี่น้องบุตรภรรยาซึ่ง มิได้ ช่วยปลงศพเผาผีก่อน และญาติพี่น้องบุตร ภริยาเก็บเอาแก้ว

แหวเงินทองทาสกรรมกรชายหญิง ช้าง ม้า โค กระบือ ทรัพย์
 สิ่งใดไปก่อนยังมีได้ปลงศพนั้น และพี่น้อง บุตร ภรรยาซึ่งเก็บ
 เอาทรัพย์มรดกไปก่อนจะคืนมาหาทรัพย์ จะยื่นเอาอีกนั้น ท่านว่า
 ขยำให้เลย เหตุผู้มีโสก จะใคร่ได้ของท่านไม่คำนับเป็นหนี้บุญกิต
 ถ้าทรัพย์ที่มีเก็บเอาไปนั้นน้อยกว่าส่วนผู้มีจะได้ ก็ขยำให้ อีกเลย
 ถ้าส่วนผู้มีเก็บเอาทรัพย์มรดกไปก่อนมิได้ ปลงศพ เอาไปมากกว่า
 ส่วนแบ่งนั้น ท่านให้เรียกเอาคืนมาขึ้นให้ ญาติพี่น้อง บุตร ภรรยา
 ซึ่งยังไม่ใคร่รับส่วนแบ่งนั้น ให้ยื่นให้ไทยพระราชาฤกษ์ฎีกา”

ฎีกาที่ ๑๒๘/๑๒๘ ระหว่างนายบันโฆก นายเผือกจำเลย
 นายเผือกเป็นสามีข้าแคงเจียม ๆ มีสินเดิม นายเผือกไม่มี
 ข้าแคงเจียมตาย นายบัน—ข้าแคงตาย—เป็นผู้ควรได้ รัชมรดกของ
 ข้าแคงเจียม แต่ได้เก็บเอาทรัพย์มรดกข้าแคงเจียมไปเมื่อข้าแคง
 เจียมตาย ซึ่งฝ่ายจำเลยเป็นผู้รักษาทรัพย์ มรดก ยินยอม ศาลฎีกา
 วินิจฉัยว่ากฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๕๓ ก. เมื่อกฎหมายดีไม่ควร
 จะยกขึ้นใช้สำหรับคดีนี้ แต่ในคดีเรื่องนี้ ศาลฎีกามีได้ยกเหตุผลว่า
 ทำไมลักษณะมรดกบทที่ ๕๓ ก. นี้ จึงเป็นบทที่ไม่สมควรจะยกขึ้น
 ปรียบคดีเรื่องนี้

ตามลักษณะมรดกบทที่ ๕๖ มีว่า ถ้ามีการยกย้าย ซ่อน
 ทรัพย์ มรดกกันแม่ พิจารณาเป็นสัจย์ ท่านก็มีให้ ลงโทษ เพราะเหตุ
 ว่าเป็นเขย เป็นสะใภ้ และเป็นพี่น้องกันเองเข้าใจว่ากฎหมายลักษณะ

มรดกของตนจะใช้ไม่ได้แล้ว เพราะถูกกฎหมายลักษณะอาชญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓ ข้อ ๒ ยกเลิกกรณีนี้ถ้าหากการกระทำของผู้รับมรดกตกหนัก มีผลตามข้อบัญญัติ แห่ง กฎหมาย ลักษณะ อาชญาแล้ว ต้องถือตามกฎหมายลักษณะอาชญา^๕นี้ ผู้รับมรดกจะยกกฎหมายลักษณะมรดก^๖บทที่ ๔๖ นี้ ขึ้นเป็นข้อสงสัยไม่ได้

๔. หญิงหม้ายภรรยาพราหมณ์

ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๔/๒๕๕๓ คดีระหว่างชายค้าเข็ชงใจทก ข้าแกลงชื่อจำเลย. ศาลฎีกาอาจหลักไว้ว่า ลักษณะมรดกบทที่ ๓๘ ถึง ๔๓ นั้น พยานยังคงไว้แต่ มรดกพราหมณ์ จะใช้บังคับทั่วไปแก่คดีชนสามัญไม่ได้ พราหมณ์ไม่ได้ ภรรยาพราหมณ์มีสิทธิได้ รับมรดกพราหมณ์ผู้ มรณะภาพได้ (ลักษณะมรดกบทที่ ๓๘-๓๙) หญิงหม้ายมีสามีมาแล้วคนหนึ่งจึง มาได้ กับพราหมณ์แล้วพราหมณ์—นหมณะภาพลง แลหญิงนั้นอยู่กับพราหมณ์—ยังไม่เกิน ๓ ปี หญิงภรรยา พราหมณ์ นี้ไม่ได้ รับมรดก พราหมณ์ (ลักษณะมรดกบทที่ ๔๑)

ถ้าหญิงหม้ายมีสามีมาคนหนึ่งแล้วจึงมาอยู่กับพราหมณ์—เกิน ๓ ปี เกิดบุตรหรือไม่มีก็ พราหมณ์ จึงมรณะภาพลง ก็ได้ รับมรดกพราหมณ์ ผู้ สามี (ลักษณะมรดกบทที่ ๔๐)

ถ้าหญิงหม้าย-พรหมจรรย์ กิตหมาย อยู่ด้วยกันมีบุตร^๕จะอยู่หรือตายแล้วกิต^๕หญิงได้^๕รับมรดกพรหมจรรย์ ผู้มรดกภาพ (ลักษณะมรดกบทที่ ๔๓)

ถ้าภรรยาพรหมจรรย์เป็นหญิงหม้าย ซึ่งเคยมีสามีมาแล้วถึงแต่ ๒ คนขึ้นไป หญิงนั้นหมดสิทธิ^๕ได้^๕รับมรดกพรหมจรรย์ ผู้สามี (ลักษณะมรดกบทที่ ๔๓) เหตุที่ไม่แบ่งทรัพย์สิน-ให้^๕ก็เพราะท่านถือว่า เป็นหญิงแพศยา

เหตุที่จึงมีข้อบัญญัติในกฎหมาย ว่าด้วยภรรยา พรหมจรรย์ เป็นพิเศษนี้มาจากชนสามัญชนนี้ ยากที่จะกล่าว แต่อาจจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นเพราะชาวไทยเราเคยนับถือลัทธิศาสนา พรหมจรรย์ ซึ่งคิดมาจนบัดนี้ และในขณะออกกฎหมายลักษณะมรดก เราคงเลื่อมใสในศรัทธาและความศักดิ์สิทธิ์ของพรหมจรรย์มาก จึงได้ มีกฎหมายของกันไว้ดังนี้ เพื่อไม่ให้หญิงแพศยา-เข้าเกี่ยวข้องกับพวกพรหมจรรย์ ถ้าจะเห็นได้.

๕. บุตรที่ติดมากับฝ่ายบิดาหรือฝ่ายมารดา

บุตรที่ติดมากับฝ่ายบิดาหรือมารดา^๕ คือบุตรโดยไม่มีสิทธิจะ^๕ได้^๕รับมรดกของบิดาหรือมารดาเลย เพราะไม่ใช่ผู้สืบสายโลหิต. ฎีกาที่ ๘๒๑/๒๔๖๓ ระวังนางชวนใจทัก ขุนวรรัฐวิจารณ์ จำเลย

๖. บุตรที่ละบิดามารดาไปต่างเมืองไม่มีสิทธิได้รับมรดก
บิดามารดา

ถ้าหญิงหม้าย-พรหมจรรย์ กิตหมาย อยู่ด้วยกันมีบุตร^๕จะอยู่ หรือตายแล้วกิต^๕หญิงได้ รับมรดกพรหมจรรย์ ผู้มรดกภาพ (ลักษณะ มรดกบทที่ ๔๓)

ถ้าภรรยาพรหมจรรย์เป็นหญิงหม้าย ซึ่งเคยมีสามีมาแล้วถึง แต่ ๒ ปีขึ้นไป หญิงนั้นหมดสิทธิ^๕ได้รับมรดกพรหมจรรย์ ผู้สามี (ลักษณะมรดกบทที่ ๔๓) เหตุที่ไม่แบ่งทรัพย์สิน-ให้ก็เพราะท่าน ถือว่า เป็นหญิงแพศยา

เหตุที่จึงมีข้อบัญญัติในกฎหมาย ว่าด้วยภรรยา พรหมจรรย์- เป็นพิเศษนี้จากชนสามัญชนนี้ ยากที่จะกล่าว แต่อาจจะสันนิษฐาน ได้ว่า เป็นเพราะชาวไทยเราเคยนับถือลัทธิศาสนา พรหมจรรย์ ซึ่งคิด มาจนบัดนี้ และในขณะออกกฎหมายลักษณะมรดก เราคงเลื่อมใส ในตัวและความศักดิ์สิทธิ์ของพรหมจรรย์มาก จึงได้ มีกฎหมายของกัน ไว้ดังนี้ เพื่อไม่ให้หญิงแพศยา-เข้าเกี่ยวข้องกับพวกพรหมจรรย์ ถ้าจะ เข้าได้.

๕. บุตรที่ติดมากับฝ่ายบิดาหรือฝ่ายมารดา

บุตรที่ติดมากับฝ่ายบิดาหรือมารดา^๕ คือบุตรโดยไม่มี สิทธิจะ^๕ได้รับมรดกของบิดาหรือมารดาเลย เพราะไม่ใช่ผู้สืบสาย โลหิต. ฎีกาที่ ๘๒๑/๒๔๖๓ ระวังนางชวนใจทัก ชุมพรรัฐวิจารณ์ จำเลย

๖. บุตรที่ละบิดามารดาไปต่างเมืองไม่มีสิทธิได้รับมรดก บิดามารดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๕ มีว่า บุตรหญิงชายละ
 บิดามารดาไปอยู่ต่างเมือง บิดามารดาตายจะกลับคืนมาเอาทรัพย์สิน
 สิ่งของที่เข้าเรือนแล้ว ท่านว่าอย่าได้เลย ท่านว่าให้แก่ผู้ อยู่ปฏิบัติ
 บิดามารดา

กฎหมายบทนี้จะยังใช้ได้เพียงใดนั้นเห็นสิ่งที่สงสัยยิ่งนัก สมัย
 เมื่อออกกฎหมายลักษณะมรดกและสมัยนี้ผลิตภัณฑ์ไกล การทำมา
 หากินจึงไขว่คว้ากันไม่เลิกเสีย มีช่องทำงานทุกแห่งหนสมควร
 อยู่ที่ บุตรจะอยู่ ทำมาหาเลี้ยงชีพในจังหวัดเดียวกับบิดามารดา อยู่ได้
 ใกล้กัน เพื่อว่ามีทุกข์หรือเจ็บไข้ จะได้ ไป มาหากันได้ทันที
 ท่วงที การคมนาคมในสมัยนั้นแล้วก็ลำบากยากแค้น เมื่อไป
 ทำงานจังหวัดแล้วจะมากลับคืนก็กินเวลา และไม่ใช่ง่ายง่าย ถ้า
 บิดามารดามีทุกข์ หรือเจ็บป่วยไป ไท้เลยบุตร จะมาได้ทันทีท่วงที
 ก็จะส่งข่าวให้แก่กันก็ไม่สะดวกเหมือนสมัยนี้ฐานะของประเทศ เห็น
 อยู่มาก ถ้าบุตร คนไทยยังขึ้นไปอยู่ต่างจังหวัดก็ เท่า กับบุตร
 คน หนึ่ง ชาวคน ความ กตัญญู กตเวทิตะ ไม่ ต้อง การ จะ ใช้ คุ ฎ บิดามารดา
 เลย พุทงาย ๆ ก็คือต้องการจะศึกษาตลับจริงกับบิดามารดา
 เอง. กลับมาสมัยบ้านเมืองเจริญขึ้นมากมาย การทำมาหากินก็
 ฝืดเคือง คนจำต้องท่องเที่ยวไปหาทำเลที่เหมะในจังหวัดต่าง ๆ
 จะมั่งมั่งอั่งอ เต้าอยู่แต่กับบ้านคงไม่ไปตั้งไหน และอาจจะอดตายก็
 ได้การคมนาคมและการส่งข่าวแล้วก็ง่าย จังหวัดไกล ๆ ไปมากิน
 เวลาเพียงเล็กน้อย ส่งข่าวบอกกันก็สะดวก ถ้าบิดามารดาเจ็บ

ป่วยไป ก็พอมีเวลาลงมาถึงพยาบาลหรือ ส่งเงินทองถึงภริยา
 ขณะนั้นขณะนี้จะแปลกฎหมายลักษณะมรดกขที่ ๒๕ ให้เขียนจาก
 ความตัวอักษร ก็คงไม่เหมาะแก่กาละ พระยารามัญนิติคอธิบาย
 ไว้ว่า คำว่า “ละไปอยู่ต่างเมือง” ต้องเข้าใจว่าไปในทางที่ชั่วร้าย
 จากความมกัญญะกตเวที และปราศจากความเคารพนับถืออัน
 บิการมารดา จึงมิได้ขู่ ส่นของคุณตามทางอันควร หลักที่วางไว้
 นี้ก็เข้าที่ขู่

๓. ส่วนเมียที่ร้างและหย่ากัน

การที่สามีภรรยาได้ รั้งมาด้วยกัน จะได้รับมรดกของภรรยาหรือ
 สามีคนที่ภรรยาไปนั้น นอกจากจะคงเป็นสามีหรือภรรยาที่
 ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยังคงเป็นสามีหรือภรรยาที่อยู่กับผู้ตาย
 ในขณะนั้นด้วย ถ้าได้หย่าจากกันแล้ว ก็หมดสิทธิ์ที่จะ
 รั้งมรดก

ส่วนเมียที่ร้างตามกฎหมายแล้ว ก็คงนับว่าเป็นเมีย
 อยู่ตามกฎหมาย จะขาดกันไปก็แต่เมื่อมีเหตุพิเศษ ก็จึงจะเห็นได้
 จากกฎหมายลักษณะผัวเมีย มีบัญญัติว่าเมียที่ร้างจะได้รับมรดกของ
 สามีหรือไม่ และถ้าไม่ได้รั้งแล้ว จะคงเป็นเมียร้างซะทีเดียว
 และร้างกันเป็นเวลานานเท่าใด จึงจะหมดสิทธิ์ที่จะได้รับมรดกมีคำ
 พิพากษานิติภาที่ ๒๕๖/๒๔๕๖ ชำแจงพรั้งกับพวดใจทักทายเพลว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

จำเลยใจความว่า นายเผือกผู้ตายเป็นสามีจำแดงพรัง เกิดบุตรด้วยกัน ๒ คน ต่อมานายเผือกแต่งงานกับจำแดงทรัพย์ จำแดงพรังมีความรังเกียจ จึงวางแผนเผือกไปเสีย ๒๗ ปี จนกระทั่งนายเผือกตายโดยมิได้กลับคืนถิ่นอีก ศาลจังหวัดนนทบุรีจึงพิพากษาว่า จำแดงพรังไม่ควรได้รับมรดกนายเผือก ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาพิพากษายืน

ความคำพิพากษาระบอบศาลมีใจความว่า จำแดงพรังกับนายเผือกขาดจากสามีภรรยาแล้ว และเท่าที่เห็นได้ก็ของเขาใจว่ายังห่างจากภรรยาไม่ ที่ศาลอุทธรณ์ชั้นหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าเมียร้าง แม้ยังไม่ขาดกันกับสามี ก็ห้ามอำนาจรับมรดกสามีไม่ ในเรื่องนี้เมียร้างผู้ไปตั้ง ๒๗ ปี ไม่ได้กลับคืนถิ่น เมียจึงหมดสิทธิ ศาลมีใจวางหลักไว้ว่า ต้องร้างไปนานเท่าใดจึงจะถูกตัดสิทธิ เห็นจะต้องยกเอาไปเทียบเรื่องญาติ ญาติที่ไม่เป็นมิตรกับผู้ตายยังถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดก ภรรยาที่ไม่เป็นมิตรกับสามีก็ควรระงับในฐานะเช่นเดียวกัน แต่จะวินิจฉัยเลยไปถึงว่า ถ้าเมียโกรธผัวและร้างไปชั่วขณะ ก็หมดสิทธิเห็นเห็นจะเกินขีดไป ชั่ววินิจฉัยในเรื่องเมียร้างเห็นว่ามิควรนี้ ถ้าเมียร้างผู้ไปเป็นเวลาช้านาน และถึงแม้จะไม่ขาดกันตามกฎหมาย แต่เมียก็ไต่คงใจระงับอยู่ต่างหากไม่เกี่ยวข้องกับสามีอีกต่อไป เห็นสมควรจะไม่เป็นมิตรกับอีกต่อไปแล้ว เมียหนักหมดสิทธิได้รับมรดกสามี

โดยนัยอันเดียวกัน ถ้าสามีร้างภรรยาไปจนพ้นกำหนด กึ่งปีแล้วก็หมดสิทธิจะได้รับมรดกภรรยาเช่นเดียวกัน

ตามที่ตกลงมาแล้วว่า คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๖/๒๔๕๖ นั้นจะเป็นฉะเพาะเรื่อง เพราะต่อมาศาลฎีกาคำวินิจฉัยในทางลำเอียงให้เมียร้างได้รับมรดกแล้วด้วยตนเองได้ ถ้าหากปรากฏว่าเมียเลี้ยงหยิ่งมิได้หย่าขาดจากกัน เช่นแต่เพียงร้างกันเท่านั้น แม้จะยี่สิบเจ็ดปีแล้วก็ตามและเมื่อเสียชีวิตแล้ว เมียเลี้ยงยังคงโกรธเคืองไม่เป็นมิตรกันก็ ก็จะเห็นได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๔/๒๔๗๒ นางบัวคำใจทัก นางกลิ่นกับพวกจำเลย ซึ่งมีความว่า เมื่อ ๔๐ ปีเศษมาแล้วนางบัวคำได้ขายแก่เข็นสามี พวกนี้ไปอยู่ที่บ้านเรือนของนายเก้ ต่อมานายเก้ได้นำกลิ่นเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง นางบัวคำอยู่กนหลายปี ได้ถึง ๕ ปี นางบัวคำก็กลับไปอยู่บ้านเดิมของนางบัวคำ แต่นางบัวคำกับนายเก้ยังไม่มาศาลสักหนึ่งเดือน ได้ยกบุตรด้วยกัน ๖ คน ทั่วหน้าเมื่อ ๑๖-๑๗ ปีมานี้ นายเก้ โกรธนางบัวคำ เรื่องนางบัวคำกับนางบัวคำและนายเก้ ไปได้ เห็นให้หลักฐานสามี ปรากฏว่า นายเก้แค้นจนถึงพูดกับชานอ้น ไม่เป็นสามี ภรรยาแก่นางบัวคำ และต่างไม่ไปมาหากันตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งนายเก้ตาย ศาลฎีกาฟังว่าความเหตุผลไม่พอให้ถือว่า นางบัวคำกับนายเก้หย่าขาดแล้วกัน และเขาทั้งสองไม่ได้ทำผิดกรรมต่อกันด้วย ถือว่านายเก้กับนางบัวคำยังเป็นเมียกันอยู่ คือเมียร้าง เมื่อนายเก้ตายลงนางบัวคำขอรับส่วนแบ่งมรดกได้ทั้งตามกฎหมาย

ตามปฏิญานี้เห็นได้ว่ากรณีที่ผู้เสียชีวิตมีทรัพย์สิน แต่ยังมีทายาทที่ตนเห็น
แม้จะใกล้ชิดกว่าตนเอง ไม่ไปมาหาสู่กันก็ยังไม่ถือว่าขาดกัน ถ้า
ผู้ตายลงอีกฝ่ายหนึ่งขอรับมรดกได้

๘. ทายาทที่บอกบิดไม่รับมรดก

กรณีที่สามีหรือภรรยา มรดกโดยไม่มีหรือโดยมีพินัยกรรม ก็ที่
เป็นสิทธิอันหนึ่งของกฎหมายให้ ผู้ที่จะได้รับสิทธินี้ไม่จำเป็นต้องรับ
เสมอไป จะปฏิเสธสิทธิไม่รับมรดกนั้นก็ได้ ไม่มีการบังคับประการใด

พระยารามธิบดีพิชิต กล่าวไว้ว่า การบอกบิดไม่รับส่วนมรดก
นั้นเป็นการปลดหนี้ เพราะเมื่อผู้ใดมีสิทธิได้รับมรดกก็เท่ากับเป็นเจ้าของ
หนี้ของมรดกนั้น แต่ตามคำพิพากษาฎีกา กล่าวว่า การสละสิทธิไม่
รับมรดกนั้นเป็นทำนองประนีประนอมยอมความ

การบอกบิดหรือสละไม่รับมรดกจะถือว่าเป็น การ ปลดหนี้กับ
หรือจะถือว่าเป็นการ ประนีประนอมยอมความก็ได้ ตามประมวล
แพ่งพาณิชย์ มาตรา ๓๔๐ ว่าด้วยการปลดหนี้, และมาตรา ๘๕๐,
๘๕๑ ว่าด้วยการประนีประนอมยอมความ จำต้องทำเป็นหนังสือจึง
จะใช้ได้ เพราะฉะนั้นการสละสิทธิรับมรดกนั้น ถ้าได้ ทำปากเปล่า
แล้วไม่ผล

อันเป็นลูกพี่ลูกน้องกับวัง ขุนเป็นบุตร วัง อันถึงแก่ความ
ตายลงโดยไม่มีสามีและบุตร มรดกอันควรให้แก่วัง วังบอกบิดการ

รับมรดกอื่นด้วยปากเปล่า แล้วภายหลังกลับมารับทรัพย์มรดกเวลาขุดพบ และโจทก์เรียกของมรดก วินิจฉัยว่าการสละสิทธิโดยกล่าวด้วยวาจาเช่นนี้ ไม่เพียงพอที่จะยกขึ้นมาบังคับ ศาลฎีกาอ้างประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๘๕๐, ๘๕๑ ฎีกาที่ ๒๘๘๘/๒๔๗๔ นางห่วงกับพวกโจทก์ นายยุ้งจำเลย นางวังผู้ร้องคดีทรัพย์

เมื่อมีคดีมรดกเกิดขึ้น ถ้าปรากฏต่อศาลว่ามีคนนอกส่วนนั้นมีสิทธิได้รับมรดกอยู่ด้วย ศาลมีอำนาจเรียกคนเหล่านั้นมาสอบถาม (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณธรรมนูญ ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๔) ถ้าผู้ควรรับมรดกคนใดไม่ศรัทธใจเอาส่วนแบ่ง ศาลก็ไม่ต้องแบ่งให้

การขอกู้หรือสละไม่รับมรดกนั้นคือสละสิทธิที่ตนจะได้รับทรัพย์สินในของมรดก และเมื่อสละสิทธิเช่นนี้แล้ว ก็พ้นจากหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นับมรดกด้วย สิทธิและหน้าที่ในสินอยู่ด้วยกันไป ผู้รับมรดกคนใดจะปฏิเสธแต่หน้าที่ ส่วนสิทธิจะเอาไว้นั้นไม่ได้

เช่น นาย ก. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ทั้งหมดให้นาย ข. ก่อหนี้ นาย ก. ตาย นาย ก. ได้กู้เงินนาย ค. ไป ๑๐๐๐ บาท ถ้าขณะที่ยาย ก. ตาย ทรัพย์ของนาย ก. มี ๒๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นมรดกที่นาย ข. ควรจะได้ ถ้าหากนาย ข. เต็มใจรับมรดกของนาย ก. แล้ว นาย ข. ก็ต้องทำหน้าที่ใช้หนี้แทนนาย ก. ๑๐๐๐ บาทเสีย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ก่อน ทรัพย์สินของนาย ก. เหลือจากใช้หนี้เท่าใดจึงจะตกเป็นสิทธิแก่นาย ข. ถ้ามรดกนาย ก. มีไม่ถึง ๑๐๐๐ บาท นาย ค. เจ้าหนี้ก็ได้รับชำระเท่าที่ทรัพย์สินมรดกมีอยู่

บุคคลชายต่ำกว่า ๒๐ ปี^๕ ตามประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๑๙-๒๐^๕ ว่าเป็นผู้เยาว์และไม่บรรลุนิติภาวะ เว้นแต่จะได้ทำการสมรสแล้ว หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อฝ่ายชายผู้เยาว์มีอายุ ๑๗ ปีและฝ่ายหญิงผู้เยาว์มีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว ตามมาตรา ๒๑ ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใดๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นเห็นเป็นโมฆะ การขอกู้ไม่รับมรดกก็เป็นนิติกรรมอัน ๑ และเป็นกาวกระทำให้ตนเองเสียสิทธิไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๒, ๒๓, ๒๔, และ ๒๕^๕ ฉะนั้นในการสละสิทธิรับมรดกนี้ ถ้าผู้รับมรดกเป็นผู้เยาว์ การขอกู้ไม่รับมรดกก็ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

บุคคลไร้ความสามารถและบุคคลเสมือนไร้ความสามารถก็เหมือนกัน ถ้าบุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ได้ขอกู้ไม่รับมรดก การขอกู้เห็นเป็นโมฆะ (มาตรา ๓๑) ส่วนคนวิกลจริตที่ศาลยังมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ถ้าได้ขอกู้สละสิทธิไม่รับมรดก การขอกู้สละนี้จะเห็นเป็นโมฆะ ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า ได้ทำลงในขณะบุคคลนั้นวิกลจริตอยู่ และคู่กรณีซึ่งฝ่ายหนึ่งก็ได้รู้แล้วด้วยว่าผู้ทำเป็นบุคคลวิกลจริต (มาตรา ๓๒)

ตามมาตรา ๓๕ ข้อ ๖,๗ บุคคลเสมือนไร้ความสามารถต้องได้
รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะบอกสถานะความเป็นทายาทหรือ
ไม่รับส่วนมรดกได้ มิฉะนั้นการนั้นเป็นโมฆะเช่นเดียวกัน.

การบอกข้กไม่รับมรดกนี้ นับว่าเป็นการส่วนตัวของผู้เป็น
ทายาทนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะให้เจ้าหนี้ของทายาทนั้นต้องเสียประโยชน์
ถ้าทายาทมีสิทธิจะเรียกเงินของเขาส่วนแบ่งในกองมรดกอันจะพึงเป็นส่วน
ของทายาทนั้น และทายาทนั้นได้ ปฏิเสธเสียเพื่อสิทธิของเจ้าหนี
คนในมรดกนั้น เจ้าหนี้ของทายาทก็อาจเข้า ปฏิเสธการชำระของ
ทายาทเพื่อเอามรดกชำระหนี้เท่าจำนวนหนี้ได้ ตามความหมายแห่ง
ประมวลแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๒๓๓.

อุทธรณ์ ก. เป็นลูกหนี้ ข. ๑๐๐๐ บาท บิดา ก.
ตาย ก. เป็นผู้รับมรดกด้วยคน ๑ ก. ปฏิเสธไม่รับมรดก ข.
จะใช้ สิทธิในฐานะคนเป็นเจ้าหนี้ ก. และขอเรียกเงินส่วนแบ่งในกอง
มรดกบิดา ก. เพื่อชำระหนี้ของตนได้.

ประมวลแพ่งพาณิชย์มาตรา ๒๓๓ นั้นใช้ในเรื่องที่ไม่ใช่
ข้อบัญญัติสำหรับเรื่องมรดก

อนึ่งถ้าทายาทคนใดบอกข้กไม่รับมรดก ผู้สืบสายโลหิต
ของทายาทนั้นจะรับมรดกแทนทายาทผู้สละสิทธิได้หรือไม่ สำหรับ
กฎหมายในขณะนี้เห็นจะต้องวินิจฉัยเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้แล้วใน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เรื่องผู้สืบลายโลหิตของญาติที่ถูกตัดไม่ให้ได้รับมรดกโดยฐานไม่
เป็นมิตร กับผู้ตาย ทั้งจะยกตัวอย่างอันเดียวกันมาอธิบายในที่นี้

ก. มีบุตร ๒ คน คือ ข. และ ค. ข. มีบุตร ๑ คน
คือ ง. ก. ตาย ทั้ง ข. และ ค. และ ง. ยังมีชีวิตอยู่ ข. ยอก
ยัดไม่รับมรดก ง. ผู้สืบลายโลหิตของ ข. จะได้รับ ส่วนของ ข.
แทน ข. ได้หรือไม่ เห็นว่า ง. ยังไม่มีสิทธิได้รับแทน ข. เมื่อ
ก. ตายลง ข. และ ค. เป็นผู้รับมรดก ง. เป็นแต่หลานไม่มีส่วน
ได้ เว้นแต่จะรับแทน ข. ถ้าหาก ข. ตายไปเสียก่อน ก. แล้ว
ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะ มรดก ร.ศ. ๑๒๑. แต่
มี ข. ก็ยังมีชีวิตอยู่ ในเวลานี้ยังไม่มียกกฎหมายที่บัญญัติว่าใน
กรณีเช่นนี้ให้ถือว่า ข. ไม่มีชีวิตอยู่ คือเหมือนอย่างว่า ข. ตายไป
ก่อนแล้ว ถ้าเมื่อใดมีกฎหมายให้ถือดังนี้แล้วการก็จะเปลี่ยนไป
อีกอยู่ ๑.

สัญญาที่ผู้เขียนทวงพรหมจรรย์ตนเองก่อนเจ้ามรดกตายว่า ถ้าเจ้า
มรดกตายแล้ว คนใดสละสิทธิไม่รับมรดก หรือจะเอาส่วนแบ่ง
เท่านั้นเท่านี้ (ในกรณีเรื่องมรดกไม่มีพินัยกรรม) สัญญาเช่นนี้
เป็นประโยชน์ต่อความประสงค์ของกฎหมาย เป็นโมฆะเสียเปล่าใช้
ไม่ได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๐/๒๔๖๘ นายทอมมีส์
คอลินส์ โจทก์ นาย เอ. เอช. บ็อยซ์ จำเลย.

หมวดที่ ๓

วิธีแบ่งมรดก

บทที่ ๑

การแบ่งมรดกต้องถือว่าเป็นมรดกของชายหรือหญิง. มรดกชายยังต้องชดเชยถึงคนหนึ่งว่า

๑. ชายบรรพกาลคือผู้มั่งคั่งเกินกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป หรือ

๒. ชายสามัญ คือผู้มั่งคั่งเกินกว่า ๔๐๐ ไร่ตามที่พูดไว้ในลักษณะผิวเมียว่า ได้มีประกาศยกเลิกการรับตามศักดินาเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่พระราชบัญญัตินั้นว่า เฉพาะแต่ใน เรื่องรับใหม่ ตาม ศักดินา เช่น เรื่องชายสี่ เช่นต้น หากได้ยกเลิกตลอดไปถึงวิธีแบ่งมรดกของชายที่มีศักดินาเกินกว่า ๔๐๐ ไร่ไม่ เพราะฉะนั้นการแบ่งมรดกตามศักดินาจึงยังคงใช้อยู่

การแบ่งมรดกหญิงนั้น ก็ต้องดูอีกว่า

- ก) หญิงมีสามี หรือ
- ข) หญิงโสดที่ไม่มีสามีหรือหญิงหม้าย คือมีสามีแล้ว แต่ได้หย่าขาดกัน หรือที่สามีตายเสียแล้ว.

บทที่ ๒

มรดกชายที่มี บรรพกาลคือ ศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ให้แบ่งมรดกเป็น ๔ ภาคเท่า ๆ กันคือ

- ๑. ภาคหลวง
- ๒. ภาคยติมารดา
- ๓. ภาคภรรยา
- ๔. ภาคญาติ

ภาคหลวง

มรดกภาคหลวงนั้นให้ส่งเข้าท้องพระคลังหลวงเป็นประโยชน์ของแผ่นดิน ในกรณีที่พยานในเรื่องทรัพย์สินมรดก ถ้าศาลแบ่งภาคหลวงนั้นแล้ว ทั้งวิธีการตั้งข้อหาผิด

ถ้าทายาทแบ่งขึ้นกันเองไม่มีคดีถึงโรงศาล ภาคหลวงนั้นก็เป็นอย่างไม่มี หรือทรัพย์สินมรดกที่แบ่งตามพินัยกรรม ก็ไม่เคยมีปรากฏว่า ทั้งยังแบ่งชัดภาคหลวง.

มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๙๖/๒๔๖๑ ในระหว่างนายสืบเชิด ห่านใจทก ศึกษานุญตง จำเลย ความว่าผู้มรดกตกทอดทายาทได้แบ่งขึ้นมรดกกันเองเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยไม่มีภาคหลวง ต่อมาทรัพย์สินบางส่วนซึ่งยังมิได้แบ่งขึ้นกัน แต่ได้ปกครองร่วมกันมา ๑ ปี ทายาทผู้ครอบครองร่วมกัน มาขึ้น เกิดฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินศาลไม่แบ่งภาคหลวง ฝ่ายโจทก์เห็นว่าขึ้นคดีแบ่งทรัพย์สินซึ่งปกครองร่วมกันมา และไม่ใช้คดีมรดก.

นอกจากเหตุที่ศาลไม่แบ่งมรดก ภาคหลวง ก็ยังมีอีก เช่น เมื่อเจ้ามรดกผู้มรดกภาพนั้นมีอำนาจอำนาจอย่างใด อย่างหนึ่งในราชการ.

คำว่าอำนาจอธิปไตยในกฎหมายลักษณะเขตศึก คือ การอาสาสงครามรบชนะข้าศึก เขาพี่น้องมาอาษาบรมสิทธิ์ อาษา ยลยอมพลไปส่วยการในทัพฝ่ายข้าศึกเป็นต้น

คำว่าอำนาจอธิปไตยในลักษณะเขตศึกเหมือนกัน คือ ว่า เขาชีวิตเป็น แคนแลกความ ซะขวัญ ในแผ่นดินประภอย การทำให้ รัฐบาลได้ส่วยสาอากรมากขึ้น และพิพากษาคดีสำคัญให้เสร็จไปได้ โดยชอบธรรม

รวมความว่า ความชอบพิเศษซึ่งในสมัยใหม่ถือว่าแห่งความ ชอบอันยิ่ง ถ้าผู้ใดมีความชอบ ๒ อย่างก็ทั้งนำมาเสนำอำนาจอธิปไตย ลง ทรัพย์สิน มรดกของเขาไม่ต้องตกแก่หลวงและไม่ตกแก่รัช ภัทยา

ราชภัทยา คือ เครื่องซึ่งพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสำหรับ ความชอบในตำแหน่งเกียรติยศเฉพาะไว้ชยวเป็นต้น

ถ้าผู้มรดกภาพมีบำเหน็จหรือบำนาญแต่อย่างใดไม่ต้องชัก มรดกภาคหลวง แต่ราชภัทยาต้องถวายคืน

ในสมัยก่อนมาราชภัทยาไม่มีแล้ว ผู้มีความชอบโดยค บรชชาติศักดิ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์แทน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยมาก ทายาทต้องส่งคืน เว้นแต่บางอย่างไม่ต้องส่งคืน

บทที่ ๑๖

ภาคบิดามารดา

มรดกภาคบิดามารดา เมื่อผู้มรดกภาพตาย ทั้งบิดา มารดายังมีชีวิตอยู่ มรดกภาคบิดามารดาตกไปแก่บิดา มารดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

รวมกัน แต่ตาแบ่งกันให้แย่งให้คนละครึ่ง ถ้าบิดาหรือมารดาตาย
เสียก่อน คนที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ครึ่งภาค.

ถ้าบิดามารดาตายเสียก่อนทั้ง ๒ คน มรดกภาคบิดา
มารดาเป็นอันยกเลิก แบ่งแต่ภาคอื่น

ถ้าผู้มรดกภาพ มีบิดามารดาหรือ แต่กันใดคนหนึ่งมีชีวิตอยู่
แต่ผู้มรดกภาพไม่มีบุตรและหลานสืบสายโลหิตโดย ตรงลงไปหรือไม่
มีพี่น้องร่วมบิดามารดาและสืบสายโลหิตของพี่น้องนั้นอยู่ ก็ให้แบ่ง
มรดกเป็น ๓ ภาค คือ ๑. ภาคหลวง ๒. ภาคบิดามารดา
๓. ภาคภรรยา ภาคญาติไม่ต้องแบ่ง

บทที่ ๔

ภาคภรรยา

ถ้าผู้มรดกภาพไม่มีแม่เจ้าเรือนคือภรรยาหลวง ภาคภรรยา
ให้ยกเลิกไปรวมเข้ากับภาคหลวง คือถ้าผู้มรดกภาพถึงแก่กรรม
ไม่มีแม่เจ้าเรือนและไม่มียกมารดามีชีวิตอยู่ มรดกให้แบ่งเป็น
๓ ส่วน คือเขาเป็นภาคหลวง ๒ ส่วน ภาคญาติ ๑ ส่วน ถ้า
ผู้มรดกภาพมีบ้านหนึ่งหรือมีนาอยู่ในราชการแต่ไม่มีแม่เจ้าเรือน ภาค
ภรรยาและภาคหลวงเป็นอันยกเลิกเขาเป็นภาคญาติทั้งหมด (ถ้า
บิดามารดามีชีวิตอยู่ก็แบ่งภาคบิดามารดาด้วย)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

แต่เดิมซ็อกเว็นมีชื่อว่า ถ้าผู้ตายจากเมียโดยไม่มีบุตร
ทายาทของคนสืบเดิมฝ่ายชายให้ญาติของชาย ถ้ามีสิทธิมรดกให้
แบ่งเป็นสองส่วนชายหนึ่ง ส่วนสิทธิมรดกของชายให้แบ่งเป็นภาคกรรยา
และภาคอื่นตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว

มรดกสืบเดิมของชายนี้ ไม่แบ่งให้แก่ภรรยาที่ไม่มีบุตรด้วยกัน
กับกับชายผู้มรณภาพ มีฎีกาที่ ๕๒๘/๑๒๓ นายคล้ายโจทก์
จำเลย ฎีกาที่ ๖๖๔/๑๒๔ นายจวนโจทก์ จำเลย
ข้อ ๑ จำเลย ฎีกาที่ ๒๑๔/๒๔๖๑ นายบุญโจทก์ นางจวน จำเลย
ซึ่งว่าภรรยาไม่มีบุตรไม่มีอำนาจได้ รับมรดกสืบเดิมของสามีที่ตาย
ส่วนสิทธิมรดกเป็นมรดกแบ่งได้ตามส่วน ก็ภรรยาไม่มีส่วนได้ และ
ยังมีคำพิพากษาฎีกาอย่างเดียวกันอีกหลายเรื่อง เช่นฎีกาที่ ๓๓๓ ปี
๒๔๖๓ นางเชื้อโจทก์ เจ้าจอมสมบุญ จำเลย ที่ ๑๐๗/๒๔๖๖
นายชัยโจทก์ นางพลอย จำเลย พระยารามยังพิคดีมีความเห็น
ว่า เมียที่ไม่มีบุตรกับสามีอาจได้ รับมรดกอันเป็นสืบเดิมของสามี
ได้ ถ้าในเวลาสามีตาย สามีไม่มีบิดามารดาและญาติที่ยังมี
ชีวิตอยู่.

อย่างไรก็ดี กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๒๑ นี้เป็นกฎ
จำกัดความมรดกศิขรรม แต่เมื่อไม่มีกฎหมายที่ขี้อยกเลิก ศาล
จึงได้คำวินิจฉัยแบ่งทั้งที่กล่าวมาแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีประกาศยกเลิกลักษณะมรดกบทที่ ๒๑ นี้

เสีย โดยเห็นว่าเชื่อกฎบัญญัติชั้นล่างสมัย เพราะฉะนั้นในเวลาเมื่อถึงแม้จะไม่มีบุตรก็มีสิทธิที่จะได้ รัชมรดกอันเป็นสินเดิมของตัวได้.

บทที่ ๕

ภาคญาติ

ภาคญาติในแก่บุตรหลานพึงจะร่วมบิดามารดา หรือพี่น้องร่วมแต่บิดาหรือมารดา ถ้ามีญาติสนิทหรือผู้สืบสายโลหิตของญาติสนิทอยู่แล้ว ก็ตัดญาติต่างเป็นชั้น ๆ ลงไปดังนี้

๑. ถ้าแก่บุตรของผู้ตายเท่านั้น ถ้าบุตรตายเสียก่อน แต่มีผู้สืบสายโลหิตของบุตรมีชีวิตอยู่หลายคน ก็ให้หลานรับมรดกแทนในส่วนของบิดามารดาเขาซึ่งเป็นบุตรผู้ตายและตายไปก่อนแล้ว แต่ถ้าบุตรของผู้ตายยังมีชีวิตอยู่และได้รับมรดก หลานซึ่งเป็นผู้บุตรของบุตรนั้นจะขอส่วนแบ่งมรดกก็ขอไม่ได้. ฎีกาที่ ๖๖/๑๒๐ เจ้าหนานคำ โจทก์ เจ้าจอม จำเลย.

๒. ถ้าไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิตหรือผู้สืบสายโลหิตหมดแล้ว มรดกภาคญาติแก่พี่น้องร่วมบิดามารดา ถ้าพี่น้องร่วมบิดามารดาค้นได้ตายเสียก่อน ก็ให้บุตรหลานผู้สืบสายโลหิตของเขารับแทนตามหมู่เหล่า.

๓. ถ้าญาติตามทีกล่าวในข้อ ๒ ไม่มี แต่บิดาหรือมารดา ยังมีชีวิตอยู่ ภาคญาติเป็นอันยกเลิก

๔. ถ้าทายาทสามารถตายเสียก่อนถึง ๒ คน ภาคญาติ
กับผู้มีชดเชย ให้ได้แก่พี่น้องร่วมบิดาฝ่ายเดียวหรือมารดาฝ่ายเดียว
หรือผู้สืบสายโลหิตของเขา.

๕. ถ้าญาติชั้นที่ ๔ ไม่มีชดเชย ให้ได้แก่ ลูก บิด
แม่ ถ้าตายแล้ว ผู้สืบสายโลหิตของเขารับแทน

ถ้าผู้รับมรดกภาคญาติคงกล่าวมาแล้วข้างต้นทั้ง ๕ ชั้น
ไม่มีผู้ให้ยกภาคญาตินี้ไปรวมกับภาคภรรยา.

ตามที่กล่าวมาแล้วถึงภาคญาติ พอเห็นได้ว่าญาติสนิทกับ
ญาติห่างออกไป ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๔/๒๔๗๕ นาง
ยลใจ โจทก์ ภรรยาที่หลวงและภรรยาที่ ๑ นางแจ้งมีที่ ๒,
นายสุขที่ ๓ จำเลยว่า “ผู้มรดกภาพมีหลานสืบสายโลหิตอยู่ ลูก
พี่ลูกน้องของผู้มรดกภาพไม่มีสิทธิได้รับมรดก.”

บทที่ ๒

มรดกชายสามมรดกผู้มีศักดิ์นำต่ำกว่า ๔๐๐ ไร่หนึ่ง แบ่งแต่
๓ ภาค คือ ๑ ภาคบิดามารดา ๒ ภาคภรรยา ๓ ภาคญาติ
ภาคหลวงไม่ต้องแบ่ง.

ถ้าบิดามารดาตายเสียก่อนแล้วถึง ๒ คน ภาคบิดามารดา
ก็ไม่ต้องแบ่ง แบ่งแต่ภาคภรรยาและภาคญาติ ถ้าผู้ตายไม่มี
ภรรยาก็ไม่ต้องแบ่งภาคภรรยา แบ่งแต่ภาคบิดามารดา กับภาคญาติ.

สำหรับชายสามัญไม่มีกฎหมายกล่าวชัดว่า ถ้าไม่มีแม่เจ้าเรือนหรือเมียหลวงแล้วไม่ต้องแบ่งภาคภรรยาถึง เช่น มรดกผู้มคักกินเกิน ๔๐๐ ไร่ ซึ่งตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓, ๔ กล่าวไว้ว่า เจ้ามรดกเป็นผู้มคักกินตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ถ้าไม่มีแม่เจ้าเรือนเวลาพินัยแล้ว ให้ยกภาคภรรยาไปรวมกับภาคหลวง

คำว่า แม่เจ้าเรือนนี้ พระยารามย์ฉวีทิศ และหมอดกกฎหมายหลายท่านเห็นว่าตรงกับคำว่าภรรยาหลวงนั่นเอง (ดูหนังสือพระยารามย์ฉวีทิศ พิมพ์ครั้งที่ ๔ ปี ๑๖๖) แต่บางท่านยังเห็นว่า คำว่าแม่เจ้าเรือนยิ่งกว่าภรรยาหลวง เพราะมีผู้เห็นกันว่าชายอาจมีภรรยาหลวงได้หลายคน แต่มีแม่เจ้าเรือนได้คนเดียว

เจ้าคุณพิจารณาฤๅชามาตย์ ได้กล่าวว่า แม่เจ้าเรือนที่ใช้ในกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓, ๔ นั้น ตรงกับคำว่าภรรยาเฉยๆ เพราะความตามกฎหมายลักษณะมรดกที่ ๓ ที่ ๔ ตอนท้ายมีว่า “ภาค ๑ ได้แก่ภรรยา ถ้าผู้มรดกพาแม่เจ้าเรือนมิได้ให้ยกไว้ เป็นหลวง” (ดูหนังสือพระยาพิจารณาฤๅชามาตย์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ หน้า ๑๔๖)

เมื่อข้างมีความเห็นไม่ตรงกันเช่นนี้ จึงมีข้อพิพาทคดีว่าการที่ผู้มคักกินสูงกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ถึงแก่มรดกไทยไม่เคยมีแม่เจ้าเรือนหรือภรรยาหลวง มรดกภาคภรรยาจะต้องแบ่งไว้หรือ

ไม่ ถ้าหากมีภรรยาหรืออยู่ น่าจะเห็นว่าควรแบ่งภาคภรรยาไว้ ให้
แก่ภรรยาหรือไว้ใน กรณีเช่นนี้เพื่อความยุติธรรม เพราะมี
กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๕ กล่าวว่า "ผู้มีบรรดาศักดิ์ (คือ
ผู้มีศักดินา ตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป) ถึงแก่มรณภาพ มีภรรยาอัน
คู่สมรสมีชันหมาก บิสามารถแยกได้ อยู่ด้วยกันก็ดี และมีภรรยา
อันทรงพระกรุณาพระราชทานให้ ด้วยมีน้ำเน้าแก่ราชกรรณก็ดี และ
ภรรยาอันทูลขอพระราชทานก็ดี และหา ้ภรรยาที่ดี ฯลฯ ได้ได้
ทรัพย์สินละเท่านี้เท่านี้ จึงเห็นเห็นได้ว่ากฎหมายนี้จะบังคับแบ่งให้
แก่ภรรยาทุกชั้นให้ ได้รับส่วนต่าง ๆ กันก็จะกล่าวต่อไป ในเรื่อง
แบ่งส่วนของผู้มีมรดกภาคต่าง ๆ.

แต่บทที่ ๕ นี้ก็ไม่มีความทั้หรือลงล้างบทที่ ๓ ที่ ๔ โดย
ตรง บรรดาหมอกฎหมายหรือผู้สอหนึ่งไม่กล้ากล่าวลงไปเกิดขาด ว่า
ลักษณะมรดกบทที่ ๓ ที่ ๔ นี้จะใช้ไม่ได้ เพราะมีกฎหมายขัดๆ
อยู่ แต่ไม่เคยปรากฏว่าได้ มีใครยกข้อนี้ขึ้นโต้แย้งนัก จึงเข้าใจ
ว่าศาลคงอนุโลมแบ่งให้ แก่ภรรยาเช่นเดียวกัน ในทรัพย์สินมรดกของผู้
มีศักดินาเกิน ๔๐๐ ไร่ หรือต่ำกว่า ๔๐๐ ไร่ โดยไม่ต้องเคร่งครัด
ว่าชายมีศักดินาเข้ามรดกจะมีแม่เจ้าเรือนหรือไม่มีก็ดี ในขณะที่เมื่อถึงแก่
มรณภาพนี้ ที่เห็นกันนี้ก็น่าจะเห็นว่าเพื่อความยุติธรรมและเสมอ
ภาคกัน ยิ่งในสมัยบ้านเมืองเจริญแล้วเช่นเดี๋ยนี้ ก็ยังไม่น่าจะถือ
ข้อมศักดิ์แต่ยกเว้น.

บทที่ ๘

วิธีแบ่งมรดกหญิง

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าการ แบ่งมรดกหญิงต้อง ว่าเป็นหญิงผู้
มรณภาพเป็นหญิงที่มีสามี หรือหญิงโสด หรือหญิงหม้าย

มรดกหญิงที่เป็นภรรยาชายหมั้น ในชั้นต้นต้องแบ่งชั้นทรัพย์
ที่ระคนปนกันออกเสียก่อนหนึ่งก่อน เพื่อให้รู้ว่าส่วนของหญิงเท่าใด
ส่วนของหญิงเป็นมรดกที่จะต้องแบ่งให้แก่ผู้ควรได้รับมรดก

ถ้าหญิงตายมีสามี และ บุตร หลาน สืบ สายโลหิตคง ชีวิตอยู่
มรดกหญิงทั้งสินได้แก่สามีและบุตรหลานผู้สืบสายโลหิตนั้น บิดา
มารดาและญาติฝ่ายหญิงไม่มีส่วนได้ กล่าวคือแบ่งเป็น ๒ ภาค สามี
ได้ครึ่งภาค บุตรได้ครึ่งภาค ถ้าบุตรคนใดตาย บุตรของบุตรคือ
หลานได้รับส่วนของบิดาหรือมารดาเขาตามหมู่เหล่า ฎีกาที่ ๘๓๓/
๑๒๓ นายสอนใจทศ อำแดงสาธิตจำเลย

ถ้าหญิงตายสามียังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่มีบุตรหลานสืบสาย
โลหิตภักดิ์ หรือมีแล้วแต่หากตายเสียก่อนหมดภักดิ์ ถ้าหญิงนั้นไม่มีทุน
สินเดิมมาอยู่กับสามี มรดกหญิงเห็นอันไม่มีที่จะมาแบ่งได้

หากหญิงมีทุนสินเดิมมาบริคณห์อยู่กับสามี สามียังมีชีวิต
อยู่แต่ไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิตอยู่อีก ให้ถือว่าสินสมรสในระหว่าง
ชีวิตเมียทั้ง ๒ ฝ่ายมีเท่าใด ถ้ามี ๒ เท่าหรือมากกว่า ๒ เท่าทุนเดิม
ของชายหญิง ญาติฝ่ายหญิงพึงเรียกเขาทุนสินเดิมไปแบ่งชั้นได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

แต่ถ้ามีน้อยกว่า ๒ เท่าทุนสินเดิมของทั้ง ๒ ฝ่าย สามีได้รัยมรดกหญิงทั้งหมด ฎีกาที่ ๑๒๘/๑๒๘ นายบันโจทก์นายเผือกจำเลยและตามนัยแห่งฎีกาที่ ๘๓๘/๒๔๗๕ นายอ่องบุญมอภัยพวก โจทก์ นายฉายเท่าหรือแข่งเคียดกับพวก จำเลย

ส่วนชาย กฎหมายถือว่าเป็นตัวแรงในการข้ระกอบการทำมาหากิน เพราะฉะนั้นชายจะมีทุนสินเดิมหรือไม่ก็สำคัญ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณมรดก ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๒ ข้อ ๓ ไม่ได้บัญญัติว่าผู้ต้องมีสินเดิมด้วย ตามนัยแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๒/๒๔๖๔ นางเผื่อน กับพวกโจทก์ นายกันจำเลย

ซึ่งมีว่า ถ้าสินสมรสไม่ถึง ๒ เท่า หรือมากกว่าทุนสินเดิมของสามีภรรยาด้วยกันแล้ว ก็ไม่แบ่งให้ญาติของหญิง

ส่วนการที่ระแบ่งมรดกของหญิงให้แก่ญาตินั้น ก็ให้แบ่งตามวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ชั้นเดิมมีฎีกาที่ ๕๖๗/๒๔๕๖ ระหว่างนายอินโจทก์ นายหลง จำเลย ถือว่าลักษณมรดกขพที่ ๒๐ ซึ่งมีความว่า ถ้าหญิงผู้มรณภาพมีสามี แต่ยังมีอยู่กับเรื่อนิตามารดาและยังไม่เกิดบุตรด้วยกัน มรดกหญิงทั้งหมดตกให้แก่บิดามารดา แต่ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๒/๒๔๕๘ ระบุว่านายห่วงโจทก์ นายริค นายริคจำเลย ว่าลักษณมรดกขพที่ ๒๐ นั้น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณมรดก คก ๑๒๑ ลงข้างเสียแล้ว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คำที่ว่ามียุครนั้นหมายความว่า ได้มียุครเกิดชอกมามีชีวิตอยู่
 แม้นาทีเกิดชอกก็ แล้วยุครนั้นตาย ก็ถือได้ว่ามีบุตรในทันที ถ้าว่ายุคร
 นั้นตายในครรภ์ไม่ถือว่ามีบุตร เพราะไม่ได้เกิดมามีสภาพเป็นบุคคล
 เทียบตามหัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๘/๒๔๗๑ ระหว่างนางเข็ม จอม
 ศรีใจทัก นางนิ่มผู้ปกครองเด็กหญิงจรรยา, นายสี, นายนิตจำเลย

บทที่ ๔

แบ่งส่วนมรดกในภาคต่าง ๆ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามรดกแบ่งเป็น ๔ ภาค คือ

- ๑. ภาคหลวง
- ๒. ภาคขัตติมารดา
- ๓. ภาคภรรยา
- ๔. ภาคญาติ

ต่อไปจะพูดถึงว่าผู้ซึ่งควรจะได้รับมรดกในภาค ๑ ๆ จะ
 ได้รับคนละกี่ส่วน

๑. ภาคหลวง สำหรับใช้แบ่งมรดกของผู้มรดกตกตั้งแต่
 ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป และแบ่งเข้าท้องพระคลังเป็นของหลวง ไม่มีใคร
 ได้แบ่งด้วย จึงไม่จำเป็นต้องพูดถึง

๒. ภาคขัตติมารดา ให้แบ่งได้ขัตติมารดาเหมือนกัน แต่ถ้า
 หย่ากันแล้วให้แบ่งให้คนละครึ่ง ถ้าคนใดตาย ผู้ยังมีชีวิตอยู่ได้รับ
 เต็มทั้งภาค

๓. ภาคกรรณพินัยต้องความีภรรยาด้วยกัน และคว่าเจ้ามรดก
มีภรรยาขณะเกิดโดยบัง ึ่งเอาส่วนของภรรยาขณะนั้นตั้งแข่งตาม
กฎหมายลักษณะมรดกขบทที่ ๕

ภรรยาได้แบ่งดังนี้

- ๑. ภรรยาพระราชทานได้ ๓ ส่วน
- ๒. ภรรยาชั้นหมากได้ ๓ ส่วน
- ๓. ภรรยาชั้นทูลขอพระราชทาน และอนุภรรยาได้ ๒ ส่วน

ส่วน

ถ้าภรรยาอุปถัมภ์สามียังไม่ถึง ๓ ปี ให้ได้แต่ครั้งจำนวน
ที่ภรรยาข้างต้น อีกครั้งหนึ่งให้เข้าไปเพิ่มเข้าในทรัพย์ภาคอื่น (มรดก
ขบทที่ ๕) และถ้าภรรยาคนใดได้รับราชการ ได้ได้มรดกเพิ่ม
ขึ้นอีก ๑ ส่วน (มรดกขบทที่ ๖) ในเรื่องผู้เมียอยู่ด้วยกันไม่ถึง
๓ ปี ได้รับมรดกผู้แต่ครั้งจำนวน และภรรยาใดได้รับราชการ
ได้รับส่วนมรดกผู้เพิ่มขึ้นอีก ๑ ส่วน นี้ไม่เคยเห็นมีตัวอย่าง แต่
เชื่อว่าศาลคงจัดการแข่งกัน มรดกใช้ตามส่วนโดยไม่คำนึงถึงความ
๒ ประการนี้ แต่เมื่อมีกฎหมายลักษณะมรดกที่ ๕ และ ๖ ใน
ความดังนี้ จึงได้ยกเอามาพูดไว้ด้วยเท่านั้น

ส่วนในภาคญาติ

มรดกภาคญาตินี้ถ้าผู้ตาย มีบุตรหลาน สืบสายโลหิตอยู่แล้ว
ญาติอื่นไม่ได้รับ ึ่งได้แบ่งให้แก่บุตรของผู้ตาย ถ้าบุตรคนใดตาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เสียก่อน มีบุตรอยู่ ก็ให้หลาน ก็ให้หลานได้รับส่วนของบิดาเขาคงตามหมั้นเหล่าต่อ ๆ ลงไปจนสิ้นสาย ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมรดก ร.ศ. ๑๒๑ ข้อ ๑ มีความถ้อยว่า “ให้แบ่งภาคญาติแก่บุตร ตาม ส่วน ที่ได้ กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะมรดกนี้” รายทั้งสามส่วนและสามเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ในกฎหมายนี้” เมื่อกล่าวเช่นนี้จึงต้องพิจารณาที่กฎหมายเก่า ว่าบุตรซึ่งมิได้ได้ส่วนคนละเท่าไร ซึ่งมีอยู่ในลักษณะมรดกที่ ๘๘, ๘๙, ๙๐ และ ๙๑ มีความว่า

๑. บุตรซึ่งเกิดด้วยภรรยาพระราชทานและภรรยาอื่นหมากได้ ๓ ส่วน (ถ้ารับราชการได้ ๔ ส่วน)

๒. บุตรที่เกิดด้วยภรรยาอื่นของพระราชทานและธิดาภรรยาได้ ๒ $\frac{๑}{๒}$ ส่วน (ถ้าได้รับราชการได้ ๓ $\frac{๑}{๒}$ ส่วน)

การแบ่งส่วนระหว่างบุตรนั้นนอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีกฎหมายลักษณะมรดกที่ ๘๘ อีกซึ่งไม่เหมือนกับมีการแบ่งตามข๓, ๘๙, ๙๐, คือแบ่งให้

- ๑. บุตรชายคนใหญ่ บุตรหญิงคนใหญ่คนละ ๔ ส่วน
- ๒. บุตรชายคนที่ ๒ และหญิงคนที่ ๒ คนละ ๒ ส่วน
- ๓. บุตรชายคนที่ ๓ และหญิงคนที่ ๓ คนละ ๑ $\frac{๑}{๒}$ ส่วน

บุตรชายหญิงนอกจากนี้คนละ ๑ ส่วน

มีผู้เข้าใจกันว่าวิธีแบ่งส่วน ตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๘, ๙, ๑๐ นั้น สำหรับมรดกผู้มรดกตกทอด และตามบทที่ ๔๘ นั้น สำหรับชายสามัญ แต่ก็ไม่มีใครรู้ว่าศาลพิธิพิถันแบ่งส่วนตาม กฎหมายที่กล่าวมานี้ ศาลเคยแบ่งให้บุตรคนละส่วนเท่า ๆ กันทุก เรื่อง ไม่ว่าบุตรผู้มรดกตกทอดหรือบุตรของชนสามัญ

บทที่ ๙

มรดกหับซ้อน

ในเรื่องมรดกหับซ้อนนั้น ชั้นแรกที่เกี่ยวศาลฎีกาเคยแบ่ง มรดกสามัญหรือภรรยาซึ่งวายชนม์ (คนแหว่) เสียคนหนึ่งก่อน แล้ว จึงแบ่งเป็นมรดกสามัญหรือภรรยาคนหลังซึ่งวายชนม์อีก ต่อมาศาล ฎีกากลับไม่แบ่งมรดกไทยวิธีหับซ้อน คือวินิจฉัยว่าเมื่อตาย ทศพัย ของเมียทั้งสองรวมเป็นของผัว ถ้าผัวตายลงเมื่อไคร่แบ่งเป็นมรดกของ เมียซึ่งเป็นมารดาผู้พิพาทกันเสียชั้นหนึ่งแล้วจึงแบ่งเป็นบิดานั้นไม่ได้ ต้องแบ่งเป็นมรดกของบิดาชั้นเดียว ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยดังนี้เพราะเป็น เพราะไม่มีใครยกขึ้นโต้เถียงในชั้นศาลฎีกา ศาลฎีกาจึงปล่อยเลย ไป ครั้นใน ร.ศ. ๑๒๙ ปรากฏว่าศาลฎีกากลับทำวินิจฉัยแบ่งมรดก หับซ้อนใหม่อีก ดังเช่นในคดีที่ ๕๐๘/๑๒๙ อ้าแคงเหวี่ยงญโททท์ นายสีจำเลย ที่ ๙๔๙/๑๓๑ อ้าแคงเล็กโททท์ นายยอดจำเลย

ฎีกาที่ ๕๐๘/๑๒๙ นั้นมีใจความว่า ทณึ่งมีสามัญคนหนึ่ง แล้วสามัญตาย ทณึ่งได้สามัญใหม่แล้วสามัญใหม่ตายอีก เมื่อทณึ่งอยู่กิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

กับสามีคนหลัง หญิงมีที่ดิน ครั้นหญิงนั้นตาย มรดกหญิงต้องแบ่ง
เป็น ๒ ตอนคือแบ่งเป็นมรดกผู้คนหลังเสียก่อน แล้วจึงแบ่งเป็น
มรดกหญิง

ฎีกาที่ ๘๔๘/๑๓๑ ระหว่างอ้าแดงเล็กโจทก์ นายชยชค
จำเลยหนีใจความว่าแก้วมเหสีของชยชคบุตรชยสุ่ม สุ่มมีบุตรชยชยชค
บุตรและสุ่มตาย แก้วไ้เมียใหม่อีกชื่อเล็ก มีบุตรกับเล็ก ๒ คน ชื่อ
ลิบและชยชวณแล้วแก้วตาย ได้ความว่าชยชคเมียเก่ามีนาเป็นสินเดิม
(สมมติว่า ราคา ๑๐๐ บาท แก้วมีมีที่นาราคา ๑๓๐ บาท เป็น
สินเดิม เมื่อชยชคตายสินเดิมตกอยู่กับแก้วยังไม่ได้แบ่ง) วิธีแบ่งมรดก
เมื่อแก้วตายจึงต้องแบ่งดังนี้

๑. แบ่งเป็นมรดกหญิงเสียก่อน คือหารราคา ๑๐๐ บาท แบ่ง
เป็น ๒ ภาค ใ้แก่สุ่มบุตร ๑ ภาค ๕๐ บาท (ชอครัยแทน) ใ้
แก่แก้วสามี ๑ ภาค ๕๐ บาท

๒. แล้วจึงแบ่งมรดกแก้วอีก ตอนหนึ่ง ที่บ้านสินเดิมของ
แก้วราคา ๑๓๐ บาท กับส่วนมรดกกรับจากชยชค ๕๐ บาทรวมเป็น
๑๘๐ บาท แบ่งเป็น ๒ ภาค คือภาคภรรยา ๑, ภาคญาติ ๑,
ภาคภรรยา ๕๐ บาทใ้แก่เล็กเมียคนหลัง, ภาคญาติ ๕๐ บาทใ้
แก่บุตร ๓ คนแบ่งเป็น ๓ ส่วน ใ้แก่สุ่ม (ชอครัยแทน) ลิบและ
ชวณ คนละ ๑ ส่วน ๆ ละ ๓๐ บาท, ผลที่สุ่มจึงเป็นดังนี้
เล็ก (เมียที่ยังอยู่) ใ้ ๕๐ บาท
ชยชค (บุตรสุ่มและหลานชยชค) ใ้ ๕๐ บาท

สิบ (บุตรที่เกิดด้วยเล็ก) ได้ ๓๐ บาท

นม (บุตรที่เกิดด้วยเล็ก) ได้ ๓๐ บาท

รวมมรดกแก้วและนุช ๒๓๐ บาท

ข้อซึ่งพึงสังเกตในเรื่องมรดกชั้นชั้นนี้ เป็นเรื่องที่มีลูก
 ทิด แล้วคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ไปได้ คู่สมรสใหม่มีบุตรด้วยกันอีกแล้ว
 ก็ตาย จึงต้องแบ่งมรดกความวิเศษชั้นนี้ คิดถือว่าบิดาหรือมารดา
 ของบุตร คือผู้หรือเมียได้ตายไปนี้หรือมรดกของผู้ตายในส่วนของบุตร
 ปกครองไว้แทน หมายความว่าความมรดกจึงไม่ตก แต่ถ้ามูลซึ่งควรรับมรดก
 ด้วยนั้นไม่ใช่บุตรหลานสืบสายโลหิตแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นบุตรของ
 มรดกแทน ฉะนั้นอายุความมรดกจึงเป็นข้อควรพึงได้ เช่น ก. ข.
 สามีกรรยาไม่มีบุตรด้วยกัน มีสินสมรสมากกว่า ๒ เท่าทุนสินเดิม
 ของทั้ง ๒ ฝ่าย ข. ทาย ญาติฝ่าย ข. มีสิทธิขอรับมรดกเฉพาะสิน
 เดิมของ ข. ไปแบ่งปันได้ แต่ญาติฝ่ายไหนก็ได้ขอรับสินเดิม ข. ไป
 แบ่งปันกันไม่ ต่อมาหลายปี ก. ทาย ในขณะนั้นญาติของ ข. ขอรับ
 ขอได้แบ่งมรดก ข. ก้อนไม่ได้ เพราะมรดกข. ตกเป็นสิทธิแก่
 ก. โดยได้ปกครองมากกว่า ๑ ปีจนขาดอายุความมรดกแล้ว

หญิงโสทหรือหญิงหม้าย

มรดกของหญิงโสทหรือหญิงหม้ายแบ่งเป็น ๒ ภาค คือ
 ภาคบิดามารดาและภาคญาติ และวิธีแบ่งเกินทำนองเดียวกับมรดก
 ชายโสทตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว

บทที่ ๑๐

วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุสงฆ์

กฎหมายเรื่องทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุสงฆ์นี้ หมายความว่า
ว่าพระภิกษุในพระพุทธศาสนาและเป็น พระภิกษุที่ พระเถระ สมาคม
ของประเทศสยามได้ รับรองแล้ว

ตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๑ มีความว่า “ ภิกษุ
ที่จากชาติมาภาพและภิกษุที่รับเข้าทรัพย์สินมรดกนั้นมิได้ เหตุว่า
เขาเจตนาทำบุญให้ แก่เจ้าภิกษุเป็นของอยู่ในอารามท่านแล้ว ถ้าเจ้า
ภิกษุอุทิศไว้ ใ้ ทานแก่ภิกษุ ๆ ึ่งรับทานท่านได้ อนึ่งถ้าภิกษุสมรณ
ภาพ ยินยอมถวายที่ดินของลูกหลานเป็นเจ้าภิกษุอยู่ในสิกขาบท
แล้วจะรับเข้าทรัพย์สินมรดกภิกษุนี้มิได้ เหตุว่าเขรับพระเจ้าแล้ว
ถ้าภิกษุผู้ มรณภาพ นั้น อุทิศไว้ ถวาย สวิญญาณภรรยา อวิญญาณ
ภรรยาแก่เจ้าภิกษุ เป็นญาติพี่น้องลูกหลาน ึ่งรับเอาทรัพย์สิน
เป็นเจ้าของภิกษุได้ ถ้าเจ้าภิกษุที่จากชาติมาภาพ ทรัพย์สินนั้นคงเป็น
ของในอาราม ผู้ใดจะว่ากล่าวเขาท่านว่ามีได้โดย ”

กฎหมายบทนี้มิได้มีคำขอมบัญญัติใน ทางพระพุทธศาสนา
ว่า เมื่อคนใด บวชเป็น พระภิกษุต้อง ันว่า สละ หมกแล้วซึ่งทรัพย์สิน
ต่าง ๆ ตลอดจนบุตรภรรยา และทรัพย์สินที่มีขึ้นในระหว่างบวชจะได้มา
โดยเขาทำบุญกฐี หรือได้มาทางอื่นกฐี ถ้าได้มาในระหว่างบวชต้อง
ตกเป็นของพระอารามทั้งสิ้น ในเมื่อพระภิกษุหนึ่งถึงแก่ มรณภาพโดย

ไม่มีพินัยกรรม แต่พระภิกษุ^๕นั้นอาจจำหน่ายแยกทรัพย์สินเหล่านั้นให้
ใคร ก็ได้ตามชอบใจในเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่หรือจะทำพินัยกรรมยก
ทรัพย์สิน^๕เช่นนี้ให้ใครในเมื่อท่านมรณภาพก็ได้ ถ้าไม่ได้จำหน่าย
แยกหรือทำพินัยกรรมให้ใครแล้ว ทรัพย์สินเหล่านั้นตกให้แก่
พระอารามซึ่ง พระภิกษุเจ้า มรดกได้ สติ^๕โดย^๕หนังสือ^๕ ตามนัย
แห่งกฎหมายลักษณะมรดกและคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๔/๒๔๖๑
ระหว่างกระทรวงธรรมการโจทก์ นายทองจำเลย และฎีกาที่
๒๒๔/๒๔๖๓ ระหว่างนางเฉียมโจทก์ นายทิมจำเลย

แต่ทรัพย์สินซึ่งพระภิกษุผู้มรณ มีอยู่ ถอนอยู่ สมยทและมอบ
ให้ผู้อื่นปกครองแทนเป็นทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ซึ่งต้องแบ่งขึ้นให้
แก่ญาติตามส่วนในกฎหมายหรือตามพินัยกรรม หากตกเป็นสมบัติ
ของพระอารามไม่ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๖/๑๒๙ ระหว่าง
จำแดงแท้กับอีก ๖ คนโจทก์ จำแดงหันจำเลย

หลวงจีน หลวงจวนไม่นับว่าเป็นพระภิกษุตามกฎหมาย
แห่งพระภิกษุในที่นี้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๔/๒๔๖๑กระทรวงธรรม
การโจทก์ นายทองจำเลย เพราะฉะนั้น เมื่อหลวงจีนหลวงจวน
ถึงแก่มรณะโดยไม่มีพินัยกรรม ทรัพย์สิน^๕พวกนี้ (เงินหรืออวน)
นี้ไม่ตกเป็นของวัดต้องแบ่งอย่างมรดกชายสามัญตามคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๕๔๔/๑๒๓ ระหว่างพระอาจารย์เงินวังสามัญโจทก์ เงิน
ฮันจำเลย แต่ฎีกา^๕ฉบับนี้ไม่ได้อธิบายว่าสมภารองค์เก่าหรือองค์ใหม่

ไม่ใช่พระภิกษุในที่นี้ จนกระทั่งมีคำพิพากษาฎีกาอีกเรื่องหนึ่ง คือ คดีที่ ๕๐๔/๒๔๖๑ ระหว่างกระทรวงธรรมการโจทก์ นายหยง จำเลยอธิบายว่าพระจีนเป็นนักพรตไม่ใช่พระภิกษุสงฆ์

บทที่ ๑๑

วิธีแบ่งมรดกพรามณ์

ตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๘๓ เมื่อพราหมณ์ถึงมรณภาพจะเป็นพราหมณ์ที่มีบรรพชาศักร์หรือไม่ก็ตาม ทรัพย์มรดกของพราหมณ์นั้นให้แบ่ง ๓ ภาคเช่นเดียวกับชายสามัญ ไม่ต้องแบ่งภาคหลวง คือแบ่งแก่ภาคีคามารดาภาควรรยาภาควาญาคี

บิดาและญาติของพราหมณ์มีสิทธิจะได้รับมรดก อย่างเดียวกับบิดา มารดาและญาติของชายสามัญ ที่ร่วมชนม์ แต่ภรรยาพราหมณ์นั้น ในเรื่องจะรับมรดกมี บทบัญญัติพิเศษแตกต่างจากรวมดาเช่นหญิงหม้ายภรรยาพราหมณ์เป็นต้น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๔/๒๔๕๗ ระหว่าง ชัยคำเจ้าของโจทก์ อำแดงเซ็งจำเลย อธิบายว่ากฎหมายลักษณะมรดกกล่าวถึงหญิงหม้ายตั้งแต่บทที่ ๔๐ ถึง ๔๓ หมายความว่าเฉพาะ หญิงหม้ายภรรยาพราหมณ์เท่านั้น จะยกมาใช้แก่คดีมรดกของสามัญไม่ได้

บทที่ ๑๒

วิธีแบ่งมรดกผู้ถือศาสนาอิสลาม

คนที่ถือศาสนาอิสลาม (คือศาสนาแขก) มีประเพณีแบ่งมรดกแตกต่างจากกฎหมายมรดก การที่ศาลไทย จะบังคับคดีตามประเพณีศาสนาอิสลามเพียงใดนั้นดังนี้

กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมืองลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๐ ข้อ ๓๒ มีว่า "ให้ใช้พระราชกำหนดกฎหมายที่ลงไว้ในความอาชญาและความแพ่ง แต่ความแพ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามเรื่องมรดก ก็คือ เรื่อง มรดก ก็คือ ซึ่งคนนับถือศาสนาอิสลามเป็นหัวใจที่จำเลยหรือเป็นจำเลย ให้ใช้กฎหมายอิสลามในการพิจารณาพิพากษา และให้ โคร่กาลีซึ่งเป็นผู้รู้และเป็นที่ยอมรับในศาสนาอิสลามเป็นผู้พิจารณาความกฎหมายอิสลามนั้น"

บริเวณ ๗ หัวเมืองนั้นคือ จังหวัดปัตตานี ทนงจิ๊ก ยะหริ่ง สายบุรี ยะลา รามัญ และระแงะ บทบังคับข้อ ๓๒ ใช้ได้สำหรับจังหวัดทั้ง ๗ นี้เท่านั้น ส่วนทรัพย์สินมรดกของบุคคลถือศาสนาอิสลามในประเทศสยาม แห่งอื่น นอก จาก บริเวณ ๗ จังหวัด ไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องบังคับคดีตามประเพณีศาสนาอิสลาม

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗๐/๒๔๕๖ จำแก่หมื่นโทก จำแก่ข้าจำเลย ศาลฎีกาได้กล่าวความถึงข้อบังคับสำหรับปกครอง ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ นี้ แต่ไม่ปรากฏในคำพิพากษาใหม่ว่า

ทรัพย์มรดกของผู้ถือศาสนาอิสลามอยู่แห่งใดในประเทศไทย คดีนี้ให้ระสมันเจ้ามรดกเป็นผู้ถือศาสนาอิสลาม โจทก์เป็นหลานสืบสายโลหิตโดยตรงของโຕ้ระสมัน ยिताโจทก์ได้ตายเสียก่อนโຕ้ระสมัน จำเลยเป็นบุตรโຕ้ระสมัน ตามกฎหมายไทยโจทก์จำเลยมีอำนาจรับมรดกโຕ้ระสมัน แต่จำเลยสู้คดีว่า มรดกโຕ้ระสมันได้แบ่งตามศาสนาอิสลามไปหมดแล้ว ในคดีนี้โจทก์จำเลยเป็นผู้ถือศาสนาอิสลามด้วยกัน ศาลต่างประเทศและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ โจทก์ชนะคดี ไทยใช้กฎหมายลักษณะมรดกชั้นบังคับ แต่ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาศาลล่าง ว่าให้พิจารณาและแบ่งปันมรดกตามจารีตประเพณีอิสลาม

ใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้มีคำพิพากษาฎีกาอีกเรื่องหนึ่ง คือ คดีที่ ๓๔๘/๒๔๕๘ จำแดงหินโจทก์ จำแดงพลอยจำเลย ซึ่งปรากฏว่าเจ้ามรดกเป็นผู้ถือศาสนาอิสลาม ก. เป็นภรรยาแต่ไม่เกิดบุตร ข. เป็นหลานบุตรของน้องชายเจ้ามรดก และเป็นผู้ลอบพทุศาสนา ตามกฎหมายลักษณะมรดก ข. มีสิทธิรับมรดกภาคญาติ แต่ตามประเพณีอิสลามว่า ข. ผู้เป็นหลานไม่มีสิทธิรับมรดกสูง ศาลฎีกาตัดสินว่าควรยกกฎหมายลักษณะมรดกชั้นบังคับ

ถ้าทรัพย์มรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์อยู่ในประเทศไทย นอกจากในบริเวณ ๗ หัวเมืองแล้ว ก็ยังแบ่งมรดกตามกฎหมายสยามจะแบ่งตามประเพณีศาสนาอิสลามไม่ได้ ย. เช่นพี่ จ. และ พ. เช่น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

หนึ่ง จ. ตายก่อนแล้ว ย. จึงตาย จ. มีบุตรสืบสายโลหิต ๒ คน บุคคลทั้งสองศาสนาอิสลาม ความจารีตประเพณีอิสลาม บุตร ๒ คนของ จ. รั้งมรดก ย. ไม่ได้ แต่ตามกฎหมายลักษณะมรดก บุตร ๒ คนรั้งมรดก ย. ได้ ย. มีที่ดิน เช่นมรดกแปลงหนึ่ง บุตร ๒ คนของ จ. เป็นโจทก์ฟ้องขอแบ่งมรดกที่ดินนี้จาก พ. พิพากษาว่า พินาทิน คิว เรื่องที่ดินซึ่งอยู่ในกรุง สยาม ต้องใช้บทกฎหมาย สยามบังคับ จะใช้จารีตประเพณีอิสลามไม่ได้ ให้บุตร ๒ คน ของ จ. ได้รั้งมรดกที่ดินของ ย.

ฎีกาที่ ๑๙๒/๒๔๖๑ นายสีทใจทัก นายพันำ เลขได้ความ ว่า คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๐๒/๒๔๖๒ พระยีสระใจทัก นางเหลียม จำเลยกักที่ดินอย่างเดียวกับเรื่อง ถอนให้แย้งขึ้นที่กินตาม กฎหมาย ลักษณะมรดกฎีกาที่ ๖๔๔/๒๔๖๕ นางสีนใจทัก นายเซิน จำเลย ศาลฎีกาคัดสินว่าถาวรแบ่งมรดก ของคนถือศาสนาอิสลามในบังคับ สยามซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสยาม และทวีปซึง พินาทินอยู่ใน ประเทศสยามด้วย ให้แย้งตามกฎหมายไทย ไม่ใช่แย้งตาม ประเพณีศาสนาอิสลาม

ตรวจถาวรไว้ คิวว่าเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ร.ศ. ๑๒๘ ได้ มีประกาศกำหนดอายุความฟ้อง มรดกกระหว่างคนถือศาสนาอิสลาม ไว้ มีกำหนด ๑ ปีเช่นเดียวกับอายุความมรดก เพราะตามประเพณี ศาสนาอิสลามไม่ใคร่ลงรอยกัน จึงได้มีประกาศกำหนดอายุ ความมรดกของประเพณีศาสนาอิสลามให้แน่นอน

หมวดที่ ๔

บทที่ ๑

พินัยกรรม

พินัยกรรม คือคำสั่งของเจามฤตกผู้ วายชนม์ ที่ได้ทำไว้ โดย ถูกต้องตามวิธีซึ่ง กฎหมาย บัญญัติไว้ ว่าเมื่อผู้ ทำพินัยกรรม นหาย ชนม์ ได้แย่งย่นหรือจัดการแก่ทรัพย์สิน มฤตกของเขาอย่างไร

คำสั่งอย่างอื่นหรือความตกลงอย่างอื่น เช่นสั่งทวยฆ่าเกล่า กัด เขียนเป็นหนังสือ แต่หากไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบทำพินัย กรรม ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ คำสั่งนั้นไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรมที่ใช้ ได้ ตามกฎหมายและกิจการที่เข้าไปยอมเป็นโมฆะตามประมวลแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕

วิธีทำพินัยกรรม ขึ้นเต็มพอดพินและเครงครัดมาก ตาม กฎหมายลักษณะมฤตกบทที่ ๕๘-๕๙ บังคับถึงเรื่องการทำพินัย กรรม และว่าผู้ทว พินัยกรรม เป็นคนชระนิตใจ เช่นเป็นพระหรือ พราหมณ หรือสมบวรศาตักิก ผู้ทำพินัยกรรมเป็นคนชระนิตนชระนิต ด้ยมีพระยายชระนิตนชระนิตหนึ่งเป็นพระยายทานทานคน และเมื่อ ทาแลงพระยายพินัยกรรม ยงต้องลยดามผู้ ทำพินัยกรรม ถึง ๓ ครั้ง ๓ คน มีชระนิตนำผู้ ทำพินัยกรรมตายลงใน กำหนดเวลาทานน ทานพินัยกรรมหนักไร่ผล

ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีพระราช บัญญัติ ว่าด้วยการทำพินัยกรรม ออกใหม่ยกเลิกกฎหมายพระราช

บัญญัติและข้อบังคับว่าด้วยเรื่องการทำพินัยกรรม และแบบพิธีอันจะ
 ต้องปฏิบัติในการทำพินัยกรรมนั้น แต่พินัยกรรมที่ได้ ทำขึ้นตาม
 บทบัญญัติเดิมก่อนวันที่ พระราชบัญญัติว่าด้วย การทำ พินัยกรรม
 พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ยังคงสมบูรณ์ใช้ได้ อยู่ เป็นอันว่าพินัยกรรม
 ที่ทำไว้ก่อนวันที่ออกพระราชบัญญัตินี้คงใช้ได้ แต่ต้องทำให้ถูกต้อง
 ตามบทกฎหมายเดิม ส่วนการทำพินัยกรรมต่อไปก็ต้องทำให้ถูก
 ตามแบบซึ่งบัญญัติไว้ ในพระราช บัญญัติว่า ด้วย การทำ พินัยกรรม
 พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงจะมีผลเป็นพินัยกรรม ใช้บังคับได้เมื่อผู้ ทำพินัย
 กรรม หรือเข้ามรดกถึงแก่กรรม

บทที่ ๒

บุคคลที่ทำพินัยกรรมไม่ได้

เมื่อใดกล่าวมาแล้วว่าพินัยกรรม คืออะไร ก็พอจะเห็นได้
 ว่าพินัยกรรม เป็นนิติกรรมและเป็นนิติ กรรมฝ่ายเดียวของเจ้ามรดกผู้
 ทำพินัยกรรม จึงมีบัญญัติต่อไปว่าใครบ้างเป็น ผู้ทำพินัยกรรม ได้

บุคคลที่จะทำพินัยกรรม ได้ ต้องเป็นบุคคลธรรมดา, นิติ
 บุคคลนั้นเป็นบุคคลไม่มีวิญญูณยอมทำพินัยกรรมไม่ได้ และบุคคล
 ธรรมดาที่ยังมีชอชดเว้นอยู่บ้าง เช่นคนวิกลจริตไร้ความสามารถ
 ไม่มีสติ ย่อมทำพินัยกรรมไม่ได้โดยชอบ แต่ผู้เสมือนไร้ความ

สามารถไม่มีข้อห้ามไว้ห้ามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕ จึงน่าจะเห็นว่า จะทำพินัยกรรมได้ ถ้าศาลมิได้สั่งห้ามไว้ในคำสั่งซึ่งแสดงว่าเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น

เมื่อได้กล่าวแล้วว่าพินัยกรรมเป็นนิติกรรม บางกรณีอาจเห็นว่าผู้เยาว์ ถ้าได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแล้ว จะทำพินัยกรรม (นิติกรรม) ก็น่าจะทำได้ แต่ตามหลักกฎหมายหาใช่เช่นนั้นไม่ จึงเห็นได้ตามมาตรา ๒๕ ว่า “ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์” โดยมีต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน ถ้าอายุยังไม่ถึง ๑๕ ปีบริบูรณ์ ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมไม่ได้ แม้ผู้แทนโดยชอบธรรมจะอนุญาตก็ได้ ผู้เยาว์ที่อายุ ๑๕ ปี บริบูรณ์นี้ รวมทั้งผู้เยาว์ซึ่งเป็นหญิงหรือชาย ถ้าเป็นหญิงและอายุเกินกว่า ๑๕ ปี หากได้ทำภาวะสมรสแล้วก็ไปตกอยู่ในเกณฑ์เรื่องหญิงมีสามีทำ พินัยกรรมก็จะกล่าวต่อไป

ตามมาตรา ๔๐ แห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์กล่าวว่า “หญิงมีสามีอาจทำพินัยกรรมว่าด้วยส่วนของตนในสินทรัพย์ที่ได้ มีพักต้องได้รับอนุญาตของสามี” ซึ่งเป็นอันเข้าใจได้ ในคำว่าทรัพย์ อันเป็นสินส่วนตัวของหญิงนั้น หญิงย่อมมีสิทธิที่จะทำพินัยกรรมได้ โดยมีพักต้องได้รับอนุญาตของสามีเช่นเดียวกัน

เมื่อได้กล่าวมาแล้วว่าบุคคลชราแก่โดยังทำพินัยกรรมไม่ได้ และชราแก่โดยังทำพินัยกรรม ที่เกี่ยวกับทรัพย์ บางอย่างไม่ได้ เมื่อ

รู้เช่นนี้แล้ว, ถ้าไม่อยู่ในข้อห้ามก็ยอมทำพินัยกรรมได้ตามแบบ ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ที่จะกล่าวต่อไป และกรณีที่ข้อกำหนดพินัยกรรมจะพึงมีผลหรือไม่นั้น ก็คงถือว่าวัตถุที่ประสงค์แห่งข้อกำหนดพินัยกรรมของ เชน อี ซอม ด้วย กฎหมาย และไม่ขัด ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกด้วย มิฉะนั้นข้อกำหนดพินัยกรรมนั้น ๆ ก็เป็นโมฆะตามประมวลแพ่งมาตรา ๑๑๓

บทที่ ๑๓

แบบพินัยกรรมตามกฎหมายเก่า

แบบทำพินัยกรรมแต่เดิมนั้นมีในลักษณะมรดกยบทที่ ๔๘ ก. และ ๔๙ แต่เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พุทธศักราช ๒๔๗๕ กำหนดแบบวิธีทำพินัยกรรมไว้ ซึ่งจะได้อธิบายกล่าวโดยละเอียดต่อไป ฉะนั้นแต่ก่อนใช้พระราชบัญญัตินี้ไป พินัยกรรมใดที่ทำขึ้นไม่ถูกต้องตามทฤษฎีแล้ว พินัยกรรมนั้นก็เป็นโมฆะตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕ ซึ่งมีความว่า "การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่มีกฎหมายบังคับไว้ การนั้นทำเป็นโมฆะ"

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ มีบัญญัติในมาตรา ๓ ตอนปลายว่าพินัยกรรมที่ได้ทำขึ้นตามบทบัญญัติก่อนนี้ใช้ พระราชบัญญัติยังคงสมบูรณ์อยู่ เพราะฉะนั้นอาจมีคดีเกิดขึ้นอันเกี่ยวแก่พินัยกรรมซึ่งได้ทำไว้ก่อนพระราชบัญญัติ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

นี้ จึงสมควร กล่าวถึง บทบัญญัติ ของ กาว ทำ พิษกรรมม์ ก็นั้นใช้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพิษกรรมม์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ไว้ ด้วย

ตามกฎหมายเก่า พิษกรรมม์ นั้นคือคำสั่งของเจ้ามรดกผู้ ทำพิษกรรมม์ ภายลายลักษณะชกษร และมีพะยานลุ่มหนึ่ง ใ้มี จำนวนครบถ้วน ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในลักษณะมรดกบทที่ ๔๘

๒๕
กงน

“ตามลักษณะมรดกบทที่ ๔๘ นั้นเจ้าชณะทำพิษกรรมม์ ของ มีผู้หนึ่ง เห็นเป็นพะยาน มีกำหนดจำนวนมรดกนยะตามศักกิกนากงน

- (ก) สามัญชนแลพระสงฆ์ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป
- (ข) ข้าราชการนา ๔๐๐—๖๐๐ ตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป
- (ค) ข้าราชการนา ๘๐๐—๑๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป
- (ง) ข้าราชการนา ๑๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๙ คนขึ้นไป
- (จ) พระสงฆ์ ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป แต่ผู้หนึ่งต้อง เป็นผู้ใหญ่

บรรลุนิติภาวะแล้ว พระสงฆ์ นั้นมีศักกิกนเอาไว้ ไม่เป็นข้อสำคัญ ถ้า เป็นพระสงฆ์แล้วกลดออย่างพระสงฆ์ที่ไม่มีศักกิกน คือถือว่าต้องมี พะยาน ๓ คนขึ้นไปอย่างคนสามัญกึ่งใน ข้อ (ก) คู่คำพิพากษา ฎีกาที่ ๖๕/๒๔๕๘ ระหว่าง นายทองกับพวกใจทัก นายเหมกับ พวกจำเลย

พิษกรรมม์ ซึ่งมีพะยานไม่ครบจำนวนตามที่ กฎหมายกำหนด ไว้ ถ้าผู้เขียนใ้ลงชื่อเป็นผู้ เขียนพิษกรรมม์ ไว้ ในนั้นด้วย ศาลยอม

สังเคราะห์ที่เอาผู้เขียนเข้าเป็นพระยานด้วย คนหนึ่ง เพื่อให้ครบจำนวน
พระยานผู้พิพากษาตามฎีกาที่ ๖๕/๒๔๕๙ ซึ่งกล่าวมาแล้ว

ผู้หนึ่งพิพากษาว่าเป็นพระยานว่า เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรม
ไว้ มีข้อความถูกต้องตามความประสงค์ของผู้ทำจริง แต่ผู้หนึ่ง
พระยานไม่จำกัดรู้ข้อความในพินัยกรรมนั้น แต่ต้องรู้ว่าขณะผู้
ทำพินัยกรรม ลงลายมือชื่อ ได้ลงลายมือชื่อโดยความสมัครใจใน
ขณะซึ่งมีสติปกติไม่พบเพื่อนหลงใตล และในพินัยกรรมที่แยกแยกข้อ
ความ ผู้หนึ่งพิพากษาว่า ทวนตามปากคำผู้ทำพินัยกรรม ถึง ๓
ครั้ง ๓ คนในขณะนั้น จะก่อนหรือหลังทำพินัยกรรมจะลงลาย
มือชื่อในพินัยกรรมหนักได้ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมรับรองว่าข้อความ
ในพินัยกรรมนั้นถูกต้องตามความประสงค์แล้ว ก็ควรต้องบันทึก
ไว้ในพินัยกรรมนั้น ทั้งควรบันทึกด้วยวาจาแก่สังเขกอาถรรพณ์
ของผู้ทำพินัยกรรมว่ามีสติปกติ

การทวนถามหนักสำคัญเหมือนกัน ถ้าไม่ทวนถาม ๓ ครั้ง
๓ คน หากผู้ทำพินัยกรรมตายลงในอันหนักดังข้อนี้ พินัยกรรม
นั้นใช้ไม่ได้ ดังนี้คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕/๒๔๖๕ ในระหว่าง นางแสง
ใจทัก นางเงินจำเลย แต่คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕/๒๔๖๕ ผู้ทำพินัยกรรมตาย
ภายหลังกำหนดจึงจะกล่าวข้อนี้ พินัยกรรมนั้นยังคงใช้ได้ตาม
ฎีกาที่ ๔๗๓/๒๔๖๕ ในระหว่างนางเล็กใจทัก นายสวัสดิ์ภักขพวก
จำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

พินัยกรรม ซึ่งผู้หนึ่งใดทวงถามปากคำผู้ทำพินัยกรรม ๓ ครั้ง ๓ คนแล้ว และทั้งได้ พิเคราะห์ศกฤติวิทยาอาการของผู้ทำพินัยกรรม แล้วด้วย แต่หากไม่ได้จับนติทเหตุการณและลงความพิเคราะห์ ของผู้หนึ่งพินัยกรรม ไว้ เช่นแต่ผู้หนึ่งลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรม เหยย) แม้ผู้ทำพินัยกรรมตายภายในกำหนดเวลาที่ติ พินัยกรรม นี้ก็ยังคงใช้ได้ แต่ผู้อ้างพินัยกรรมต้องนำสืบให้ได้ความชัดเจน ว่า ผู้หนึ่งพินัยกรรม ได้ทวงถาม ๓ ครั้ง ๓ คนแล้ว และได้ สังกศกฤติวิทยาอาการผู้ทำพินัยกรรมว่ามีสติครบเหมือนกัน ซึ่งเป็น การลำบากแก่ผู้อ้างพินัยกรรมมากในกรณีนำสืบ ถ้าได้ จับนติท ไว้แล้ว กลาย เป็นศนาติของ ผู้ท คำนว พินัยกรรม นั้นใช้ ไม่ได้ เป็น ผู้ นำสืบ กุคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๕/๒๔๖๗ ในระหว่างนายชวน ไททัก นางรวิภัยพวงจำแลง

ถ้าผู้หนึ่งพินัยกรรม ไม่ได้ทวงถามปากคำผู้ทำพินัยกรรมและ ไม่ได้จับนติทเหตุการณที่พิเคราะห์ ไว้แล้ว ความกฎหมายก็มิ ถือว่าพินัยกรรมนั้นใช้ได้ ถ้าหากผู้ทำพินัยกรรมตายลงใน กำหนดที่

- (๑) พินัยกรรมของผู้มีนา ๑๐,๐๐๐ ไร่ กำหนด ๑ เดือนกับ ๑๕ วัน
- (๒) พินัยกรรมของผู้มีนา ๑๐,๐๐๐-๕๐๐ ไร่ กำหนด ๑ เดือน ๕ วัน

(๓) พันยกรรรมของผู้มีอายุ ๖๐๐-๔๐๐ ไร่ กำหนด
๑ เดือน ๓ วัน

(๔) พันยกรรรมของผู้มีนาต่ำกว่า ๔๐๐ ไร่ กำหนด
๑ เดือน

(๕) พันยกรรรมของพราหมณ์ กำหนด ๑ เดือน ๑๐ วัน
ข้อบกพร่องเรื่องทอนถามขาดคำผู้ทำพันยกรรรมและข้อบกพร่อง
ทางการบริหารของผู้ทำพันยกรรรมนั้น ผู้รับไม่จำเริญตนเอง
มักจะเป็นผู้เขียนได้เขียนข้อความไว้ก่อนแล้ว ซึ่งผิดกับข้อความ
พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพันยกรรรมใหม่ ซึ่งพระยานต้องบันทึก
ข้อความตามมาตรา ๕ ข้อ ๔ ด้วยตนเอง และต้องเขียนระบุวัน
เดือนปีศกษณพระยานนั้นด้วยตนเองตลอดเช่นข้อของตนด้วย

ความกฎหมายเก่า แม้ พันยกรรรมจะทำขึ้นโดยปรารถนา
ด้วยกระดาษหลายแผ่นก็ดี ผู้ทำพันยกรรรมไม่จำต้องลงลายมือ
ชื่อกำกับกระดาษพันยกรรรมทุกแผ่น ดังเช่นความกฎหมายใหม่
(มาตรา ๑๕)

ความกฎหมายเก่าบุคคล ๒ คนหรือมากกว่านั้นจะทำพันยกรรรม
โดยเอกสารฉบับเดียวกันได้ เช่นผู้และเมียมาขอทำพันยกรรรม
โดยเอกสารฉบับเดียวกัน คือผู้ตายก่อนให้เป็นของเมีย ๆ ภายหลัง
ให้เป็นของผู้ แต่ความกฎหมายใหม่นี้ บุคคล ๒ คนหรือมากกว่า
นั้น จะทำพันยกรรรมโดยเอกสารฉบับเดียวกันไม่ได้ ถ้าทำเป็นโมฆะ

(มาตรา ๒๓, ๒๔)

ข้อไปนี้ จะได้ พุดัง แยก พิษกรรม ซึ่งได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพิธีกรรมพุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่จะไม่ยกความตามมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้มาใช้ทั้งหมด จะยกแก้ไขความคือแปลเพิ่มเติมให้ความกระชับขึ้น แล้วจะให้คำอธิบายเป็นมาตรา ๆ ไป ถ้าประสงค์จะรู้ข้อความตามพระราชบัญญัตินี้ จะดูได้ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๕๐ ตอนที่ ๔ หน้า ๑๖ ลงวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๖

บทที่ ๔

แบบพิธีกรรม (ตามกฎหมายใหม่)

พิธีกรรมเวลานี้พอมีได้ทำได้ ๕ แบบ

- แบบที่ (๑) พิษกรรมธรรมดา
- แบบที่ (๒) พิษกรรมชยตนเอง
- แบบที่ (๓) พิษกรรมแยกสวามิภักดิ์
- แบบที่ (๔) พิษกรรมแยกสวาลัย
- แบบที่ (๕) พิษกรรมของบุคคลซึ่งตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย

แบบที่ ๕ นี้บางคนเรียกว่าพิธีกรรมย้ายปล้ำแต่ก็ไม่จริงเช่นอื่นเสมอไป เพราะผู้ทำพิธีกรรมชนิดนี้ แสดงความประสงค์ด้วยวาจา หรือด้วยอาการซึ่งข้อความอัน ประสงค์จะให้เขียนในพิธีกรรมแล้วเจ้าหน้าที่ผู้โต้วานกำหนดหรือตำรวจ และพระยานิกร ๓ คน จกข้อความลงไว้เป็นหนังสือ แล้วอ่านให้ผู้ทำและพระยานิกร ให้ผู้ทำ

ข้อไปนี้ จะได้ พุดัง แยก พันัยกรรม ซึ่งได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพันัยกรรมพุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่จะไม่ยกความตามมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้มาใช้ทั้งหมด จะยกแก้ไขความคือแปลเพิ่มเติมให้ความกระชับขึ้น แล้วจะให้คำอธิบายเป็นมาตรา ๆ ไป ถ้าประสงค์จะรู้ข้อความตามพระราชบัญญัตินี้ จะดูได้ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๕๐ ตอนที่ ๔ หน้า ๑๖ ลงวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๖

บทที่ ๔

แบบพันัยกรรม (ตามกฎหมายใหม่)

พันัยกรรมเวลานี้พอมีได้ทำได้ ๕ แบบ

- แบบที่ (๑) พันัยกรรมธรรมดา
- แบบที่ (๒) พันัยกรรมเขียนเอง
- แบบที่ (๓) พันัยกรรมแยกเอกสารมาเขียน
- แบบที่ (๔) พันัยกรรมแยกสารลับ
- แบบที่ (๕) พันัยกรรมของบุคคลซึ่งตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย

แบบที่ ๕ นี้บางคนเรียกว่าพันัยกรรมยากลำบากแต่ก็ไม่จริงเช่นอื่นเสมอไป เพราะผู้ทำพันัยกรรมชนิดนี้ แสดงความประสงค์ด้วยวาจา หรือด้วยอาการซึ่งข้อความอัน ประสงค์จะให้เขียนในพันัยกรรมแล้วเจ้าหน้าที่ผู้ใดเขียนกำหนดหรือตำรวจ และพระยานอึก ๓ คน จกข้อความลงไว้เป็นหนังสือ แล้วอ่านให้ผู้ทำและพระยานอึก ให้ผู้ทำ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๐๓

และพระยานทุกคนลงลายมือชื่อกำกับไว้พร้อมทั้งวงเล็บชื่อย่อ แล้ว
จึงให้กำหนดผู้ใหญ่บ้านและพระยาหน้าเขาสวรรพินัยกรรมนั้นไปมอบต่อ
อำเภออีกต่อหนึ่ง

หรือถ้าไม่มีโอกาส จะบันทึกข้อความได้ก็ได้ จำ ข้อความไป
มอบให้นายอำเภอเขตนั้นทุก คนนั้นแล้วจึงนำจะเรียกได้ว่าพินัยกรรม
ปากเปล่า

พินัยกรรม ที่ทำตามแบบที่ ๕ นี้ อนุญาตให้เฉพาะแก่

(๑) บุคคลซึ่งตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย และตาม
ประเพณีการณ ที่เขื่อนั้น ไม่สามารถจะทำตามแบบอื่น

(๒) บุคคล ที่ตกอยู่ใน อันตราย เช่น เกี่ยวพันในเรื่องเดินทะเล
ระหว่างทาง

(๓) ทหารบก ทหารเรือ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องแก่การรบใน
ระหว่างสงคราม

(๔) ผู้เจ็บอยู่ในโรงพยาบาล

ผลิตภัณฑ์และผู้ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ย่อมขอเอาความประสงค์ทำนั้น
ทั้งจะได้อธิบายโดยพิศดารต่อไป

ทางที่ที่สุดควรยกเอาใจความแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการ
ทำพินัยกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ ขึ้นมาพูดเป็นนิตรา ๆ ตามลำดับ
ไปในหมวดว่าด้วยทำพินัยกรรม แต่ไม่ใช่เอาข้อความทั้งหมดที่เกี่ยว
คือจะเอาแต่ข้อความที่แก้ไขเพิ่มเติมมาอธิบายให้กระจ่างขึ้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พุทธศักราช ๒๔๗๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ประกาศราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

มาตรา ๓ ทงแควนทีใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบทกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ หรือข้อบังคับอื่นว่าด้วยเรื่องการทำพินัยกรรม และแบบวิธีอันต้องปฏิบัติในการทำพินัยกรรม นั้นเสีย แต่พินัยกรรม ที่ทำขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ทำอย่างไรคงสมบูรณ์อยู่

มาตรา ๔ พินัยกรรม นั้นท่านว่าจะทำขึ้นได้ ก็แต่ตามแบบใดแบบหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ พินัยกรรม นั้นท่านว่าจะทำตามแบบข้อใดนั้นก็ใ้แบบที่ ๑ พินัยกรรมธรรมดา

(๑) ต้องทำเป็นหนังสือ (ใครจะเป็นผู้เขียนก็ตาม และจะเขียน ขนวดดั่งไรก็ได้ เช่น เขียน ขนกล้าแพง หรือแม่ ขนดั่งคน กังคหนังสือเรื่องนียายก็ได้ สุดแต่ให้เป็นที่หนังสือก็แล้วกัน

(๒) ผู้ทำพินัยกรรม ต้องลงลายมือชื่อ ก็คือต้องเซ็นชื่อ หรือขีดพิมพ์ นิ้วมือ มีพระยานรียรวง ลายพิมพ์นิ้วมือ ๒ คน ต่างหาก จาก พระยานพินัยกรรม และ จะเป็นพระยานสำหรับเคียงกันก็ได้

แต่ต้องระบุไว้ต่างหากว่าเป็นพยานพินัยกรรมด้วย การลงลายมือชื่อหรือใช้ตราประทับหรือแกลงโดยนิตินัยคล้ายมือชื่อกตามประมวลแพ่งมาตรา ๘๔ นี้ไม่ได้

(๓) ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน

(๔) พยานอย่างน้อย ๒ คน (น) ต้องรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมพร้อมทั้งพยานนั้นต่อหน้าตนเองโดยสำคัญว่าพินัยกรรมนั้น (ผู้ทำ) ได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าตน (คือหมายความว่าพยานต้องเขียนบันทึกข้อความเจตนาด้วยพยานเอง) ในการนี้พยานเหล่านั้นต้องอยู่พร้อมกันพร้อมหน้า และลงลายมือชื่อ (ของพยาน) กับทวงระบุวันเดือนปีซึ่งพยานต้องเขียนเองกำกับไว้ด้วย (คือเกณฑ์ให้พยานทุกคนทวงข้อความว่า ผู้ทำพินัยกรรมได้ลงชื่อต่อหน้าเรา แล้วเซ็นชื่อและวันเดือนปีกำกับลายเซ็นชื่อพยานทุกคน.)

การชดเชยเพิ่มเติมหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่งพินัยกรรม (จะนิตินัย) นั้นท่านว่าไม่สมบูรณ์เว้นแต่จะให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเดียวกับการทำพินัยกรรมนั้นเอง (กล่าวคือฉลากหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้ทำพินัยกรรม ต้องเซ็นชื่อกำกับไว้ทั้งพยานอย่างน้อย ๒ คน จะต้องเซ็นชื่อ เมื่อพยานลายมือชื่อผู้ทำ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

พินัยกรรมที่ตรงที่ตกเต็มพินัยกรรม ยิ่งกว่านั้นอาจจะพดโดยเครื่องครัด
พระยานพระคองจขอความมหนักกว่าผู้ทำพินัยกรรม ไ้เช่นช้คตคณาคณ
ทั้งระบุไว้โดยนิตยวิธีโดยตามบทบัญญัติไว้ ในอนุมาตรา ๔ ข้างต้น)

แบบที่ ๒ พินัยกรรม เขียนเอง มาตรา ๖ มีว่าพินัย

กรรมนั้นจะ ทำเช่น เอกสาร เขียนเองทั้ง ระบุชื่อกได้ กล่าวคือพินัย
กรรม ต้องเขียนด้วยมือของผู้ทำพินัยกรรมเองทั้งหมด ทั้งต้องเขียน
วันเดือนปีและลงลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ด้วย

การชดเชยเพิ่มเติมหรือแก้ไขอย่างอื่นซึ่งพินัยกรรม นั้นไม่สัม
บูรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมจะตกลงลายมือชื่อชื่อกำกับไว้

บทบัญญัติมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มิได้ ไซ่บังคับแก่พินัยกรรมเอกสารที่เขียนเองทั้งฉบับ

พินัยกรรม เขียนเองทั้งฉบับ คำานภาษาฝรั่ง เรียกว่า
Holograph will ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Olos=all, Grapho=I
write ข้อสำคัญคือว่าผู้ทำพินัยกรรม ต้องเขียนทั้งชื่อชื่อได้ และ
เขียนข้อความในพินัยกรรม นั้นทั้งหมดด้วยตนเอง ทั้งเขียนวันเดือนปี
และลงลายมือชื่อตนเองไว้ด้วย พินัยกรรมชนิดนี้ไม่ต้องมีพระยาน
หรือสำคัญที่ของสิ่งเกดอกชอชหนึ่งก็คือ ในพินัยกรรม ชนิดนี้ผู้ทำของ
เช่นชื่อ จะกพิณพลาขนิ้วมือหรือทำแกงไต หรือใช้ตราประทับ
แทนการเซ็นชื่อตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๘ ไม่ได้ และ
เมื่อผู้ทำพินัยกรรมต้องเขียนเองทั้งฉบับแล้ว ถ้าข้อความแย้งใด

มีการชุกชวยเพิ่มเติมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่งพิพัตกรรมนั้นแล้ว
ผู้ทำคองลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่ง มิฉะนั้นไม่สมบุรณ์

แบบที่ ๓. พิพัตกรรมแบบเอกสัรรมทหษณ มาตรา ๗
มีว่าพิพัตกรรมนั้นจะทำแบบเอกสัรรมทหษณก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ทำคองไปแจ้ง ความประสงค์ที่จะได้บันทึกใส่ไว้ใน
พิพัตกรรม ของคนคองหน้านายอำเภอ และคองหน้าพระษณ ชักอย่างน้อย
๒ คน

(๒) นายอำเภอคองชัก ข้อความที่ผู้ทำ พิพัตกรรม แสดง
ความจำนงได้ ทราบแน่ ลงไว้ และอ่านคองข้อความ นั้นให้ ผู้ทำและ
พระษณฟัง

(๓) เมื่อผู้ทำและพระษณทราบนเห็นว่าข้อความที่นายอำเภอ
ชักไว้ถูกต้องตรงกับซึ่งผู้ทำแจ้งไว้ แล้วให้ ผู้ทำและพระษณลงลาย
มือชื่อไว้ เป็นสำคัญ

(๔) ข้อความที่นายอำเภอชักพิมพ์ทักไว้ นั้น ให้ นายอำเภอ
ลงลายมือชื่อและลง วัน เดือน ปี ทังจากลงไว้ ด้วยตนเองเป็นสำคัญ
ว่าพิพัตกรรมนั้นได้ทำขึ้นโดยถูกต้องของกฎหมายบัญญัติของอนุมาตรา ๑
ถึง ๓ ข้างต้น แล้วประทับตราคองตนเองไว้ เป็นสำคัญ

การชุกชวย เพิ่มเติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น
ซึ่งพิพัตกรรมนั้น ท่านว่าไม่สมบุรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพิพัตกรรมพระษณ
และนายอำเภอจะได้ ลงลายมือชื่อหรือลงนามย่อกำกับไว้

คำอธิบาย พันัยกรรม ทำแยกสารมศาสนา ความประสงค์คือให้ผู้ทำพันัยกรรมไปหา นายอำเภอให้ นายอำเภอเป็นผู้เขียนข้อความแห่ง พันัยกรรม ตาม ความประสงค์ของผู้ทำ ต่อหน้า พยาน แล้วให้ผู้ทำพันัยกรรมลงลายมือชื่อไว้ ทั้ง พยานและนายอำเภอด้วย นายอำเภอต้องลง วัน เดือน ปีด้วยตนเองทั้งต้องประทับตราตำแหน่งของนายอำเภอไว้ เป็นสำคัญด้วย การชุกตบเพิ่มเติมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่ง พันัยกรรม นั้นผู้ทำและพยานกับนายอำเภอจะแก้ไข ลงลายมือชื่อหรือลงนามย่อกำกับไว้ ตามวรรค ๒ มาตรา ๔ แห่ง มาตรา ๗ นี้ เข้าใจว่าผู้ทำพันัยกรรม ก็คือ พยานกับและนายอำเภอ ก็ ลงลายมือชื่อหรือลงนามย่อกำกับไว้ ตรงที่ชุกตบเพิ่มเติมแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความแห่ง พันัยกรรม นั้นได้

มาตรา ๘ มีว่า พันัยกรรม แยกสารมศาสนา จะทำออก ที่ว่าการอำเภอก็ได้ เมื่อผู้ทำขอรับให้ นายอำเภอไปทำ โดยเข้าใจว่าต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มเพิ่มและเสียค่าพาหนะไป อำเภอด้วย

แบบที่ ๔ พันัยกรรมแยกสารม ทำได้ โดยวิธีดังนี้

- (๑) พันัยกรรมนั้นของเขตนอกแห่งศาล และผู้ทำพันัยกรรม ต้องลงลายมือชื่อของผู้ทำ ในพันัยกรรม นั้น
- (๒) ผู้ทำของมรดกหนึ่งสัพันัยกรรม นั้น แล้วลงลายมือชื่อคาบหรือคร่อมรอยผนึกนั้น
- (๓) ผู้ทำพันัยกรรม ต้องนำพันัยกรรม ซึ่งผนึกนั้นไปแสดง

ต่อหน้านายอำเภอและพระยาอย่างน้อย ๒ คนซึ่งอยู่พร้อมกันในขณะ
เกิด และให้ด้วยคำต่อบุคคลทั้งหมดเหล่านั้นว่าเห็นพินัยกรรม ของ
ตน ถ้าพินัยกรรมนั้นผู้ทำมิได้ เห็นผู้เขียนเองโดยตลอด ผู้ทำ
ต้องเจ้รนามและภูมิลำเนาที่อยู่ของผู้เขียนให้ทราบด้วย

(๔) เมื่อนายอำเภอจากด้วยคำของผู้ทำพินัยกรรม และวัน
เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมมาแสดงไว้บนซองหรือบนเอกสารซึ่งออกที่
สถานที่ และประทับตราตำแหน่งกำกับไว้แล้ว ให้นายอำเภอผู้ทำ
พินัยกรรม และพระยาหลงลายมีชื่อของซองหรือบนเอกสารที่เก็บไว้
นอกนั้น

การชดเชยเพิ่มเติมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่งพินัยกรรม
ฉบับนั้น ผู้ทำพินัยกรรมหรือผู้เขียนจะต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้
ที่ตรงชดเชยแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงนั้น มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์

คำอธิบาย. ที่เรียกว่าพินัยกรรมฉบับลับ แต่ข้อความภายใน
พินัยกรรมซึ่งฉบับนั้น แต่ไม่ลับในข้อที่ว่า การที่นำพินัยกรรมไป
แสดงต่ออำเภอและผู้รวมจะทราบกันได้ หลายคราวว่า ผู้ทำพินัยกรรมได้
ทำพินัยกรรมขึ้น จะไม่ทราบก็แต่ข้อความในพินัยกรรมเท่านั้น เมื่อ
เช่นนั้นก็ไม่น่าจะเรียกว่าพินัยกรรมลับเสียเลย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อ
พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม เรียกพินัยกรรมเช่นว่า
พินัยกรรมลับ ก็ควรต้องเรียกว่าพินัยกรรมลับ ตามชื่อที่ควรสังเกต
อีกอย่างหนึ่ง คือในพินัยกรรมไม่ต้องมีพระยา มีพระยาแต่ที่ภาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

นอกจากหลังของผลที่ได้พิพาทแล้ว และพระยานเป็นพระยานทอง
 ที่ผู้ทำใ้ นำพิพาทมาแสดงต่ออำเภอ และถ้าพิพาทนั้นผู้
 ทำใ้ไม่ได้เขียนเองโดยตลอด มีผู้อื่นเขียนใ้ ทอนมาแจ้งต่ออำเภอ
 ผู้ทำพิพาท ต้องแจ้งนามและภูมิลำเนาของผู้เขียนใ้ นายอำเภอ
 ทราบด้วย และนายอำเภอจะตั้งบันทึกชื่อและภูมิลำเนาของผู้เขียน
 ไว้หลังของผล หรือถ้าพิพาทนั้นเขียนโดยมีใ้ ใ้ชง ก็ต้อง
 เขียนนอกระดาษพิพาทด้วย ทบตมนี้ ใ้ชงข้อความที่กฎหมายบัญญัติ
 ใ้ นายอำเภอต้องบันทึก

มาตรา ๑๐ ว่า คนใ้และคู่หมกหรือผู้พิพาทใ้ ใ้ มีความ
 ประสงค์จะทำพิพาทแบบเอกสารด้วย ใ้ ผู้เขียนด้วยตนเอง
 บน ของพิพาท ต่อหน้านายอำเภอและ พระยานลงชื่อ ความว่า พินัย
 กรรม ทนถนกันเป็นพิพาทของกัน แทน ใ้ให้ ถ้อยคำดังกำหนด
 ไว้ในมาตรา ๙ (๓.) และถ้าใ้ ใ้เขียนใ้ ก็ใ้ เขียนชื่อผู้เขียนกับ
 ภูมิลำเนาของผู้เขียนใ้ ด้วย

ใ้ นายอำเภอใ้ บนของหรือภายนอกบนพิพาท ทบตม
 นี้ ใ้สำคัญว่า ผู้ทำพิพาทใ้ปฏิบัติตามข้อความในวรรคต้น
 แล้ว แทนใ้จกถ้อยของผู้ทำพิพาท

มาตรา ๑๑ ถ้าพิพาททำขึ้นตามแบบพิพาทธรรมดา
 ในมาตรา ๙ หรือทำขึ้นโดย แบบเอกสารใ้ตามมาตรา ๙ นี้
 ทำใ้ยังไม่ถูกต้องตามแบบที่ระบุไว้ในมาตราเหล่านี้ ถ้าหากใ้

ปฏิบัติถูกต้องตามวิธีทำพินัยกรรมเขียนเองในมาตรา ๖ แล้ว พินัยกรรมนั้นก็อาจระงับด้วยวิธีอย่างพินัยกรรมเขียนเอาไว้ ถึงแม้จะไม่สมบูรณ์ก็ตามแต่พินัยกรรมธรรมดาหรือแบบพินัยกรรมลับเช่นนาย ก. เขียนพินัยกรรมเองโดยไม่มีพยานแต่พินัยกรรมนั้น นาย ก. ไม่มีความรู้ถึงเรื่องทำพินัยกรรมแบบเขียนเองเลย และแม้ความตั้งใจเดิมของนาย ก. ก็จะทำเป็นพินัยกรรมธรรมดา เช่นเขียนไว้โดยละเว้นไม่ได้ ใส่ชื่อพยานคือเอาไว้ ได้ พยานลงชื่อ แต่หากไม่มีพยานได้ลงชื่อในพินัยกรรมนั้นนงนกระตัง ก. ตาย พินัยกรรมนั้นก็ใช้ได้ อย่างพินัยกรรมเขียนเอง

หรือ ก. เขียนพินัยกรรมด้วยตนเองทั้งฉบับ โดยตั้งใจจะทำเป็นพินัยกรรมลับ แต่หากนาย ก. มิได้ปฏิบัติได้ครบถ้วนในเรื่องไปแจ้งต่อนายอำเภอเช่นนี้ เมื่อนาย ก. ตาย พินัยกรรมของนาย ก. ใช้ได้โดยพินัยกรรมเขียนเองตามมาตรา ๖

มาตรา ๑๒ เมื่อได้ทำพินัยกรรมตามแบบเอกสารแล้ว ไม่ว่าจะต่อ อำเภอในที่ว่าการ หรือ นอกที่ว่าการตาม มาตรา ๗-๘ หรือทำเป็นเอกสารลับตามมาตรา ๘ กล่าวคือ นายอำเภอเป็นผู้เก็บพินัยกรรมไว้ ถ้าผู้ทำพินัยกรรมจะเรียกให้นายอำเภอส่งมอบพินัยกรรมของเขาในเวลาใดๆ (อันสมควร) ก็ให้นายอำเภอส่งมอบพินัยกรรมนั้นให้แก่ผู้ทำพินัยกรรม

ถ้าพินัยกรรมทำเป็นแบบเอกสารแล้ว ก่อนนายอำเภอส่งมอบพินัยกรรม ให้แก่ผู้ทำตามซึ่งผู้ทำเรียกให้ส่ง ให้ นาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

อำเภอศาลเจ้าเผา พิษณุกรรม และ ตงลาย มีอสังหาริมทรัพย์ คราว
ตำแหน่งเป็นสำคัญ แล้วเขาเจ้าเผาพิษณุกรรม นั้นเกิดไว้ระหว่างผู้ทำ
พิษณุกรรม ยังมีชีวิตอยู่ จะเปิดเผยพิษณุกรรมแก่บุคคลอื่นไม่ได้

คำอธิบาย ส่วนพิษณุกรรม สืบ นนนาย อำเภอศาลเจ้าข้อความไว้
ไม่ได้ อยู่เอง เพราะไม่รู้จักข้อความข้างใน จะเปิดเผยเขาออก
ไม่ได้

การที่กฎหมายเรียกพิษณุกรรมชนิดนี้ว่า พิษณุกรรม ทำโดย
แยกเอกสารมหาชน หรือมีชื่อเรียกกันสั้น ๆ ว่าพิษณุกรรม มหาชน
เช่นนี้ ทำให้เจ้าพนักงานลงมือ กับเอกสารมหาชน(public document)
เช่น โฉนดหรือบัญชีการจดทะเบียนของบริษัทซึ่งมหาชนไปชงได้ โดย
วิธีเสียค่าธรรมเนียมตามอัตรา แต่พิษณุกรรม ซึ่งทำแยกสร
มหาชนหาใช้เช่นนั้นไม่ นายอำเภอจะเอาข้อความออกให้ใครทราบ
ไม่ได้ ว่างผู้ทำพิษณุกรรมยังมีชีวิตอยู่ ถ้าตายแล้วตามมาตรา
๑๒ นี้ แม้ จะไม่ห้าม ให้นายอำเภอเปิดเผยก็ได้ ถ้าจะพูดโดยเคร่งครัด
ตามควรแล้ว นายอำเภอก็ไม่ควรเปิดเผยข้อความในพิษณุกรรมของ
ผู้ใดซึ่งคนมีหน้าที่รักษาพิษณุกรรม หรือเจ้าเผาแห่งพิษณุกรรม นั้น

แบบที่ ๕ ผู้ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย มาตรา ๑๓

พิษณุกรรม ที่ผู้ทำตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย และโดยพฤติ
การที่เห็นชู้ไม่สามารจะทำให้ถูกต้องตามแบบที่ระบุไว้ในมาตรา
ก่อนๆ ได้ จะทำตามแบบดังต่อไปนี้ก็ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๑๓

(๑) ผู้ทำพินัยกรรมต้องแสดงด้วยวาจาหรืออาการว่าประสงค์จะให้ใส่ชื่อความอะไรลงในพินัยกรรมบ้าง การแสดงเช่นนี้ต้องแสดงต่อหน้าผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันหรือนายตำรวจหรือผู้ทำการในหน้าที่นายตำรวจ และต้องต่อหน้าพยาน (นอกจากเจ้าพนักงานนั้น) อย่างน้อย ๓ คน

(๒) ให้เจ้าพนักงานดังกล่าวแสดงข้อความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมตามซึ่งได้แสดงนั้นลงไว้เป็นหนังสือ (จะเขียนที่ไหนก็ได้) แล้วอ่านให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานฟัง เมื่อผู้ทำและพยานเห็นว่าข้อความที่จดไว้ถูกต้องแล้ว ก็ให้ผู้ทำและพยานทุกคนลงลายมือชื่อไว้ และให้ผู้ทำกับพยานลงวันเดือนปีไว้ด้วย

(๓) เจ้าพนักงานพร้อมด้วยพยานต้องรับนำเอกสาร คือหนังสือที่ทำขึ้นนั้นไปส่งมอบให้นายอำเภอโดยมีชักช้า (เวลาเท่าไรแล้วแต่พฤติการณ์เป็นเรื่องๆ) ให้นายอำเภอหนึ่งเอกสารนั้น และประทับตราตำแหน่งเป็นสำคัญ ให้เจ้าพนักงานดังกล่าวและพยานผู้ซึ่งนำเอกสารไปส่งมอบให้นายอำเภอหนึ่ง ลงลายมือชื่อคาบระดมหนึ่ง

ถ้าตามประเพณีการณ ที่ระปฏิบัติตามมติของมรดก ๒ ไม่ได้ กล่าวคือเจ้าพนักงานไม่มีโอกาสที่จะแสดงความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมลงไว้เป็นหนังสือได้ ก็ให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันหรือตำรวจพร้อมกับพยาน ๓ คนนั้นไปยังนายอำเภอโดยมีชักช้า บอกให้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

นายอำเภอจัดทำพินัยกรรม ^{ผู้} ตาม ถ้อยคำของผู้ ^{ผู้} ทำพินัยกรรม โดย
อนุโลมตามมาตรา ๗ (พินัยกรรมซึ่งทำเป็นเอกสารมหาชน) แล้ว
ให้จดลงไว้เป็นสำคัญ (คือให้นายอำเภอจด) ว่าพินัยกรรมนั้นได้
ทำถูกต้องตามบทบัญญัติมาตรา ๑๓ แล้ว

มาตรา ๑๔ ถ้าในกรณีเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ นั้น
เกิดในเรือเดินทะเลระหว่างเดินทาง ให้นายเรือเป็นผู้รับคำชอกล่าว
เสมือนเป็นผู้ ^{ผู้} ใญ่บ้านหรือกำนัน หรือ ตำรวจ และให้ ใช้บทบัญญัติที่
กล่าวในมาตรานี้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ เมื่อพินัยกรรม ^{ผู้} ทำขึ้น ประกอบด้วย กระดาษ
หลายแผ่น และบุคคลอื่นนอกจากผู้ ^{ผู้} ทำพินัยกรรม เป็นผู้เขียนทั้งหมดย
หรือแต่บางส่วน ให้ผู้ ^{ผู้} ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อกำกับกระดาษนั้น
ทุกแผ่น

คำอธิบาย มาตรา ^{ผู้} นี้ไม่มีคำที่ระบุดังอธิบายมากนัก แต่ขอ
เตือนให้ผู้ ^{ผู้} ขานพระราชบัญญัติว่าด้วย การทำ พินัยกรรม ละប់นี้ระวัง
อย่าผิดพลาดเท่านี้ เพราะแต่เดิมมาผู้ ^{ผู้} ทำพินัยกรรม ไม่จำเป็นต้องเห็น
ชื่อตัวอักษรกระดาษทุกแผ่น

ถ้าการทำพินัยกรรมได้เขียนแก่กระดาษมีได้ มีลายมือชอ
กำกับไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น ก็ไม่ทำให้ข้อความแห่งพินัยกรรม
ในกระดาษแผ่นนั้นไร้ผล เป็นแต่ผู้ ^{ผู้} รับประโยชน์แห่งพินัยกรรมนั้น
ต้องพิสูจน์ว่า ข้อความในกระดาษแผ่นนั้นเป็นความประสงค์อันแท้
จริงของผู้ ^{ผู้} ทำ และผู้ ^{ผู้} ทำได้ ทำไว้ถูกต้องเป็นพินัยกรรม

มาตรา ๑๖ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมจะลงลายมือชื่อตามมาตรา ๕, ๗, ๘, ๑๓, ๑๔ และ ๑๕ ท่านว่าเพียงแต่ได้กลายพิมพ์นามชื่อไว้แต่ชื่อและตามวิธีที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ก็เสมือนกับลงลายมือชื่อแต่ต้องมีพยาน ๒ คนลงลายมือชื่อ (เซ็นชื่อ) รับรองลายพิมพ์นามชื่อของผู้ทำพินัยกรรม

ผู้ทำพินัยกรรมชนิดต่าง ๆ ตาม มาตราข้าง ระบุ มาแล้วในวรรคก่อน จะกลายพิมพ์ลายมือชื่อโดยมีพยาน ๒ คนรับรองก็ได้ แต่ในเรื่องพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับตาม มาตรา ๖ นั้น ผู้ทำของเซ็นชื่อ จะกลายพิมพ์นามชื่อโดยมีพยาน ๒ คนรับรองแทนการเซ็นชื่อหาได้ไม่ เมื่อธรรมดาอยู่เองที่บุคคลซึ่งเขียนพินัยกรรมเองได้ทั้งฉบับก็ไม่ควรอุกตริกลายพิมพ์ลายมือแทนการเซ็นชื่อ โดยเหตุนี้กฎหมายจึงบังคับว่าให้ต้องเซ็นชื่อ

ตาม มาตรา ๑๖ นี้เขียนทั้งคีย์ว่า การทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมต้อง เซ็นชื่อหรือกลายพิมพ์ลายมือชื่อโดยมีพยาน ๒ คนรับรอง แทนการเซ็นชื่อเท่านั้น ผู้ทำพินัยกรรมจะใช้ตราประทับหรือลงแกงไครหรือเครื่องหมายอื่นแทนของ เคียวกับแทนการลงลายมือชื่อตาม มาตรา ๘ แห่งประมวลแพ่งพาณิชย์ ไม่ได้

มาตรา ๑๗ คนในบังคับสยามจะทำพินัยกรรม ในเมืองต่างประเทศ จะทำคามวิธีซึ่ง กฎหมายของประเทศนั้นบัญญัติไว้ก็ได้ หรือจะทำคามแบบที่กฎหมายไทยบัญญัติไว้ก็ได้ อำนาจและหน้าที่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ของนายอำเภอตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานทูตหรือกงสุลฝ่าย
สยามเป็นผู้ใช้ตามชอบแห่งอำนาจของตน

มาตรา ๑๘ ผู้ทำพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อความ
ในพินัยกรรมนั้นให้พยานทราบ เว้นไว้แต่กฎหมายจะได้ระบุไว้
เป็นอย่างอื่นเช่นในมาตรา ๑๗

มาตรา ๑๙ บุคคลที่รับราชการทหารบกทหารเรือ หรือ
ทำการเกี่ยวข้องกับกรมของทหารบกหรือทหารเรือนี้ ในระหว่าง
สงคราม จะทำพินัยกรรมตามแบบที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ (คือ
แบบที่ ๓. พินัยกรรมแบบเอกสารมหาชน) ก็ได้ และในกรณี
เช่นนี้อำนาจและหน้าที่ของนายอำเภอตามพระราชบัญญัตินี้ให้นาย
ทหารหรือ ข้าราชการ ฝ่ายทหารบก หรือ ทหารเรือ ซึ่งสัญญาบัตรเป็น
ผู้ใช้

ถ้าผู้ทำพินัยกรรมนั้นช่วยเจ็บหรือชก บาดเจ็บ และอยู่ในโรง
พยาบาล อำนาจและหน้าที่ของนายอำเภอตามพระราชบัญญัตินี้ให้
นายแพทย์เป็นผู้ใช้

ถ้าผู้ทำพินัยกรรมตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย จะ
ทำตามแบบที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ (แบบ ๕ ซึ่งว่าด้วยผู้
ทำอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย) ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้อำนาจและ
หน้าที่เจ้าพนักงานตามมาตรา ๑๓ (๑) นั้น ให้นายทหารหรือ
ข้าราชการฝ่ายทหารบกทหารเรือซึ่งสัญญาบัตรหรือชนประทวน เป็นผู้

ใช้ แต่ส่วนอำนาจและหน้าที่ของนายอำเภอ ให้นายทหาร
หรือข้าราชการฝ่ายทหารบกหรือทหารเรือชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้ใช้

มาตรา ๒๐ เว้นแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากตกอยู่ใน
อันตรายใกล้ความตายโดยประทุพฏิกิรณ^{๕๕} ที่เขนอนอยู่ บุคคลทั้งร
กล่าวต่อไปในมรดกานี้ ต้องห้ามมิให้เขียนพระยานในการทำพินัยกรรม^{๕๖}
(คือความถึงเขียนพระยานแห่งพินัยกรรม และเขียนพระยานรับ
รองพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรมด้วย)

บุคคลที่ห้ามมิให้เขียนพระยานในการทำพินัยกรรมนั้น มี
ดังนี้

- (๑) ผู้เยาว์
- (๒) ผู้ซึ่งถูกศาลสั่งแสดงว่า เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือ
เสมือนไร้ความสามารถ
- (๓) ทายาทโดยชอบธรรมของผู้ทำพินัยกรรม หรือผู้รับ
มรดกตามพินัยกรรม
- (๔) สามีภรรยาหรือผู้สืบสันดานของผู้ที่กล่าวมาแล้ว ใน
ข้อ (๓) ข้างต้น
- (๕) นักโทษซึ่งกำลังถูกจำคุกอยู่ (ถ้าผู้ถูกสั่งไปอยู่ใน
เขตที่อันมีกำหนดเขียนพระยานได้ เพราะไม่ใช่กำลังถูกจำคุก)
- (๖) ผู้ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษตามกฎหมายอาชญา
มาตรา ๑๕๕ ถึง ๑๖๒ (เรื่องพระยานเท็จและพ้องเท็จ) และตาม

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มาตรา ๒๒๒ ถึง ๒๓๑ (ตามแปลฉบับนี้) จะเป็นพระยานในการทำพินัยกรรมไม่ได้ภายในกำหนดเวลา ๕ ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด. (หมายความว่าแม้บุคคลเช่นนี้จะพ้นโทษแล้วก็ตาม ถ้ายังไม่เกิน ๕ ปี นับแต่วันคำพิพากษาซึ่งต้องโทษถึงที่สุดแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็เป็นพระยานในการทำพินัยกรรมไม่ได้)

(๗) บุคคลที่คู่หมั้นเป็นไซ หรือตกชอกทั้งสองข้าง

(๘) บุคคลซึ่งไม่มีภรรยาของผู้ทำพินัยกรรม

(๙) บุคคลอยู่ในสถานหรือให้ซึ่งค้ำชูของนายอำเภอเพราะในกรณีซึ่งพินัยกรรมนั้นได้ทำขึ้นตามเงื่อนใจที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗ และ ๘ (คือในกรณีที่ทำพินัยกรรมแบบเอกสารมหาชนหรือแบบเอกสารลับ (ก็ตามไว้ เช่นกรณีเพชฌณีตให้นายอำเภอใช้อำนาจรับใบบุคคลกรณีนี้)

มาตรา ๒๑ พินัยกรรมซึ่งได้ทำขึ้นตามแบบค้ำชูบัญญัติไว้

ในมาตรา ๑๓, ๑๔, ๑๕ วรรค ๓, นั้น ท่านว่าความสมบูรณ์สิ้นไป เมื่อพ้นกำหนด ๖ เดือนนับแต่ผู้ทำพินัยกรรมสามารถทำพินัยกรรมแบบอื่นที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้

คำอธิบาย พินัยกรรมที่ทำความแบบแห่งมาตรา ๑๓, ๑๔, ๑๕ วรรค ๓ (คือพินัยกรรมที่บุคคลตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตายไม่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยฉ้อโกง

สามารถทำตามแบบอื่นได้ หรือซึ่งผู้ทำตกอยู่ในอันตรายเช่นเดียวกัน
ในเรือเดินทะเลระหว่างเดินทางในมหาสมุทร หรือผู้ทริยราชการ
หรือเกี่ยวข้องกับกรมกองของทหารบก ทหารเรือ ในระหว่างสงคราม)
เป็นการที่กฎหมายอนุญาตให้ทำเป็นพิเศษตามแบบใน ๓ มาตรานี้ได้
เพราะเห็นเวลาฉุกเฉิน ฉะนั้นจึง อนุญาต ให้ทำเป็นพิเศษได้ ฉะนั้นใน
เวลาชั่วคราว ผู้ที่พ้นภัยกรรมไม่ตายในระหว่าง ๖ เดือนแต่
สามารถจะทำพ้นภัยกรรมตามแบบอื่นเปลี่ยนแปลงได้ แล้ว กฎหมาย
จึงถือว่า พ้นภัยกรรมที่ให้อุญาคเป็นพิเศษทำในเวลาฉุกเฉินนั้นเช่นอื่น
ไม่มีผล เพราะผู้ทำพ้นภัยกรรมควรจะทำพ้นภัยกรรมเสียใหม่ให้ตรง
กับความประสงค์

มาตรา ๑๖๖ เมื่อบุคคลอื่นนอกจากผู้ทำพ้นภัยกรรมได้เขียน
ข้อความแจ้งพ้นภัยกรรมตามเงื่อนไขที่กฎหมายข่มให้ทำได้ บุคคล
นั้นต้องแสดงข้อความเช่นนั้นและลงลายมือชื่อตนระบุไว้ว่าเป็น ผู้เขียน
ต่อท้าย

ถ้าบุคคลผู้เขียนนั้นเป็นพระยานท่วย ก็ได้เขียนระบุข้อความว่า
ตนเป็นพระยานไว้ ต่อท้ายลายมือชื่อของตนท่วย

คำอธิบาย ผู้เขียนพ้นภัยกรรม ใ้ผู้อื่น ซึ่งเบ้นผู้ทำ พ้นภัยกรรม
ต้องเขียนชื่อตน แล้วเขียนแสดงว่าตนเป็นผู้เขียนนี้ต่อไปข้างท้าย แต่ไม่
ต้องลงวันเดือนปีกำกับลายมือชื่อเช่นอย่างพระยาน แต่ถ้าผู้เขียนพ้น

กรณีนี้เห็นพระยานในการทำพินัยกรรมด้วย ก็ต้องเซ็นชื่อไว้ อีกแห่ง
 หนึ่งในฐานะที่เห็นพระยานข้างคนคำที่เขียนไว้ว่าพระยาน นอกจากนั้น
 ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามความใน มาตรา ๕ ของมาตรา ๔ แห่ง
 พระราชบัญญัตินี้ด้วย กล่าวคือพระยานต้องเขียนข้อความเองและ
 ยื่นทดลองไว้ในพินัยกรรม ว่าผู้ทำได้ลงลายมือชื่อของผู้ทำต่อหน้า
 พระยานอยู่พร้อมภคณิกนิมิต แล้วลงลายมือชื่อพระยานด้วยตนเอง และ
 เขียนหน้าเขียนท้ายด้วยตนเองลงไว้ด้วย

มาตรา ๒๓ บุคคล ๒ คน หรือมากกว่านั้นจะทำพินัยกรรม
 โดยเอกสารฉบับเดียวกันไม่ได้

คำอธิบาย มาตรานี้เป็นข้อบัญญัติขึ้นใหม่ซึ่งกฎหมายเดิมไม่มี
 ตาม แต่เดิมนี้ประมวลข้อบทพินัยกรรมในฉบับเดียวกัน และว่า
 ไตรศกก่อนยกทรัพย์ให้แก่คนที่ยังมีชีวิตอยู่ ตั้งแต่วันใช้พระราช
 บัญญัตินี้แล้ว คือวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ บุคคล ๒ คน
 หรือมากกว่านั้น จะเป็นผัวเมียกันหรือใครก็ตามจะทำพินัยกรรม
 ไว้โดยเอกสาร ฉบับเดียวกันไม่ได้ (ผิดกฎหมาย) ต้องทำแยกกัน
 ต่างหาก คนละฉบับ และต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติ
 ว่าด้วยการทำพินัยกรรมนี้จึงจะใช้ได้

มาตรา ๒๔ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๑๑ ซึ่งว่า ถ้าพินัย
 กรรมซึ่งทำขึ้นไม่ถูกต้องตามแบบในมาตรา ๕ หรือ ๕ นั้น (พินัยกรรม

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๗๒๓

ธรรมคาหรือพินัยกรรม^{ที่ ๒}) หรือข้อความในพินัยกรรม^{ที่ ๒}นั้นเป็นโมฆะ
ถ้ามิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ถึง ๗ หรือ
๙, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๙ หรือ ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติ^{ที่ ๒}

มาตรา ๔ ถึง ๗ ^{ที่ ๒} นี้ ว่าด้วยพินัยกรรมธรรมคา, พินัย
กรรม^{ที่ ๒}พิเศษเอง และพินัยกรรม^{ที่ ๒}แบบเขตสงวนทอดชน

มาตรา ๙ ว่าด้วยพินัยกรรม^{ที่ ๒}ลับ

มาตรา ๑๐ ว่าด้วยวิธีซึ่งบุคคล^{ที่ ๒}เขียนทั้งใบ และหูหนวก หรือ พูด
ไม่ได้ จะทำพินัยกรรม^{ที่ ๒}

มาตรา ๑๓ ว่าด้วยวิธีซึ่งบุคคล^{ที่ ๒}ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความ
ตาย ไม่สามารถทำพินัยกรรม^{ที่ ๒}ให้ถูกต้องตามแบบอื่นได้ ซึ่งอนุญาต
ให้ทำตามแบบ^{ที่ ๒}

มาตรา ๑๔ บุคคล^{ที่ ๒}ตกอยู่ในเหตุเช่นเดียวกับในมาตรา
๑๓ ซึ่งอยู่ในเรือเดินทะเลหรือในระหว่างเดินทาง

มาตรา ๑๖ ว่าด้วย การลงพิมพ์ด้วยนาม^{ที่ ๒}ของ ผู้ทำ พินัย
กรรม^{ที่ ๒} แทนการลงชื่อ

มาตรา ๑๗ ว่าด้วยคนในบังคับสยาม^{ที่ ๒}ทำพินัยกรรม^{ที่ ๒} ในเมือง
ต่างประเทศ

มาตรา ๑๙ ว่าด้วย วิธีซึ่งทหารบกทหารเรือ^{ที่ ๒}ทำพินัยกรรม
ในระหว่างสงคราม

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้คนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปทำ พิษัยกรรม
ในขณะเดียวกัน

มาตรา ๒๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่
รักษาและควบคุมวิธีการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี
อำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและกิจการอื่น ๆ เพื่อ
ปฏิบัติให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ตั้งแต่วันประกาศคือวันที่ ๓๐ มีนาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติซึ่งออกใหม่ว่าด้วยวิธีทำ พิษัยกรรม มีดัง
กล่าวแล้ว ความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้เพื่อระงับการ
ทำพิษัยกรรมซึ่งดองชนกว่าเดิม แต่พระราชบัญญัตินี้มีข้อ
บังคับห้ามข่มขืน และผู้ทำพิษัยกรรมตลอดจนพระยานหรือผู้ที่จะแต่ง
จะวางพิษัยกรรมให้ แม้จะเป็นพียงแก่เรียนอยู่บ้าง ก็อาจเผลอหรือ
พลั้งพลาดได้ ซึ่งทำให้พิษัยกรรมไม่สมบูรณ์ เชื่อว่าวิธีทำพิษัย
กรรมต่อไปซึ่งจะได้ออกเป็นกฎหมายในประมวลแพ่งพาณิชย์บรรพ๒
คงจะแก้ไข และลดปลดความจำกัดจำเขี่ยข่มขืนออกโดยมาก
เพื่อทำให้ วิธีทำพิษัยกรรมซึ่งดองชนกว่าวิธีบัญญัติไว้ ในพระราช
บัญญัติว่าด้วยการทำพิษัยกรรม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นี้

ข้อจำกัดจำเขี่ยข่มขืนใน พระราชบัญญัตินี้ ข้าพเจ้าได้
พยายามชี้ให้เห็นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และข้าพเจ้ามิได้คัดเอาข้อ

ความทั้งหมตกตามพระราชบัญญัติที่มาใส่ในมาตราฯ แต่พยายาม
แก้หรือเพิ่มความในมาตราฯ) เพื่อให้กระจ่างและเข้าใจง่ายขึ้น
ถ้าอยากจะดูข้อความในพระราชบัญญัติที่ตนเองก็ได้จากคณะยัย

บทที่ ๕

ดีความในพินัยกรรม

อาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๐ ซึ่งว่ามีว่า
“เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสารอาทิ ความใด เขียน ๒ นัย นัยใด
จะทำให้เป็นผลบังคับได้ ท่านให้ถือเอาความนัยนั้นดีกว่าที่ระบือเอา
นัยที่ไร้ผล”

ตามที่เอกสารแล้วพินัยกรรมต้องทำเป็นหนังสือ ฉะนั้น
การดีความ ตาม ข้อพินัยกรรม ก็ ต้องดีความ โดย อาศัยวิธีความ
ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๐ นี้

ถ้าพินัยกรรม ได้ทำขึ้นไว้หลายคราว ต้องอ่านพินัยกรรมนั้น
รวมกัน ถ้าข้อกำหนดในระดับก่อนกับระดับหลังขัดกันก็ต้องดีความ
ข้อกำหนดในพินัยกรรม ระดับหลังที่สุกว่าได้ สบสร้างพินัยกรรม ระดับ
ก่อนๆ ในส่วนซึ่งมีข้อความขัดกันนั้น

การแปลพินัยกรรม หรือดีความในพินัยกรรมนี้ ศาลดี
หลักที่ว่าแปลให้ ใกล้เคียงเจตนาที่แท้จริงของเจ้ามรดกผู้ ทำพินัยกรรม
ซึ่งได้แสดงไว้ ในพินัยกรรมนั้น โทรมผลมากที่สุดตามความประสงค์

ของผู้ทำพินัยกรรม ภายในขอบเขตที่ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้มีผล ได้ตามความประสงค์นั้น เช่นผู้ตายที่ พินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ไว้แก่กองกลางหรือกองอื่น ให้บุตรคนโตของ ก. หรือลูกหลานอื่นเป็นผู้จัดการทำประโยชน์ ในกองทรัพย์สินนั้น แล้วเขาผลแบ่งปันแก่ให้แก่บุตรของภรรยาคนละส่วน ถ้าบุตรคนโตตาย ให้แก่หลานคือบุตรของบุตรนั้นยกทำต่อไปตามหมู่เหล่า ไม่มีกำหนดเวลา และห้ามมิให้ผู้จัดการทรัพย์สินกองกลางหรือกองทรัพย์สินอื่นแบ่งปันกันได้ คำสั่งเช่นนี้แม้จะมีความประสงค์ของผู้ตายก็เรียกว่าเป็นการนอกขอบที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้ได้ เพราะเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งแต่เดิมถือว่าขัดต่อรัฐประศาสน์นโยบาย เพราะเอาทรัพย์สินไปผูกพันไว้มิให้จำหน่ายหมุนเวียนไปได้ ซึ่งถือว่าไม่เกิดผลก็ในทางเศรษฐกิจของชาติ

ข้อนี้จะพูดถึงวิธีแปลพินัยกรรมของผู้ตายซึ่งมีผลถ้อย ๓ ประการ

๑. แปลความตัวอักษรในภาษาซึ่งสามัญชนเข้าใจกัน
๒. ถ้าแปลตามตัวอักษรไม่ได้ก็ความ ก็แปลโดยวิธีเทียบข้อความนั้นเข้าประกอขกับข้อความตอนอื่นให้กลมกลืนกัน
๓. ถ้าแปลตามประการที่ ๑ และที่ ๒ ไม่ได้ ก็ให้พิเคราะห์ดูเหตุแวดล้อมทั้งหลาย แล้วจึงแปลตามเหตุนี้ เช่นอาศัยความปรารถนาของผู้ทำพินัยกรรม เป็นต้น เข้ามาประกอบพิจารณาด้วย

ต่อไปนี้จะได้ยกตัวอย่าง ซึ่งศาลฎีกาได้ แปล ข้อความในพินัยกรรมมาให้เห็นเป็นเรื่อง ๆ ไป

ฎีกาที่ ๘๕๒/๑๓๑ ปีวโฑก หลวงนรพรรคจำเลย มีความว่า น. ทำพินัยกรรมยกทรัพย์รวมทั้งบ้านเรือนให้ ก. และสั่งไว้ว่า “ถ้าและเมื่อซึ่งอยู่กับข้าพเจ้าโดยอนันต์ จะอยู่ต่อไปแล้วก็มีอำนาจ อยู่ใ้จนตลอดชีวิต” ครั้น น. ผู้ทำพินัยกรรม ตายแล้วไปอยู่เสียที่อื่น น. พ. ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม ได้ขายทรัพย์บ้านเรือนให้แก่ผู้อื่นไปแล้ว ปัจจุบันฟ้องขออยู่ตามพินัยกรรมต่อไป ศาลฎีกาแปลความความถ้อยคำและพิพากษาว่า ปีวหมคอำนาจที่จะอยู่ในที่นั้นตามพินัยกรรมแล้ว

ฎีกาที่ ๑๖๑๑/๑๓๑ เงินโฑกเจ้าแดงจำเลย มีความว่า “ก. ทำพินัยกรรมยกที่ดินและห้องเช่าให้ ข. ซึ่งเป็นเด็ก และสั่งให้มารดา ข. เป็นผู้รักษาทรัพย์ไว้จน ข. เติบโต และให้มารดา ข. เก็บค่าเช่าไปให้ ค. ที่เมืองเงินเดือนละ ๒๐ บาท มีกำหนด ๒๐ ปี ข. ได้รับพินัยกรรม ในเวลาที่ยังเป็นเด็ก อยู่มาสักหน่อย ข. ตายมีภรรยา ข. ฟ้องเรียกที่ดินและห้องเช่านี้จากมารดา ข. เป็นมรดกตกสืบให้บิดามารดา ข. รับมรดกและห้องเช่านี้คนละครึ่ง แต่ไม่ตกสืบแบ่งชั้น คงให้บิดามารดา ข. มีหน้าที่เก็บค่าเช่าส่งไปให้ ค. ที่เมืองเงินหนกว่าจะครบ ๒๐ ปี ตามพินัยกรรมของ ก.”

ฎีกา ๙๙๒/๒๔๖๖ นายแพโจทก์ นายโง่งจำเลย พิษักรรรม์
กล่าวว่า “ ยกทรัพย์ให้แก่ผู้ใดตั้งแต่วันทำหนังสือพิษักรรรม์เป็น
ต้นไป แต่ผู้รับหาได้รับมรดกทรัพย์ไม่ จึงวินิจฉัยว่าพิษักรรรม์นั้น
หมายความว่ายกให้ เป็นกรรมสิทธิ์เมื่อผู้ทำพิษักรรรม์ตาย ”

ฎีกาที่ ๒๕๓/๒๔๖๗ นางเหมโจทก์ นางเชื้อจำเลย
พิษักรรรม์ใช้ศัพท์ว่า “ วิญญาณกระทรัพย์ สวิญญาณกระทรัพย์ ”
ศาลฎีกาแปลว่า “ สวิญญาณกระทรัพย์และอวิญญาณกระทรัพย์ ”

ฎีกาที่ ๑๐๕๗/๒๔๖๗ นายทองมากโจทก์ นายกีจำเลย
คำว่า อวิญญาณกระทรัพย์ หมายความว่าถึงที่กินด้วย

ฎีกาที่ ๔๕๕/๒๔๖๗ นายคินช่วยอินโจทก์ นายสิมยกเข่ง
จำเลย พิษักรรรม์กล่าวว่ายกที่ดินแปลง ๓ ห้างให้แก่นายอิน มี
ผู้เช่าว่ายกที่ดินซึ่งปลูกคอกหมูให้ ด้วยหรือไม่ ศาลฎีกาแปลว่า เมื่อ
พิษักรรรม์ ไม่มีข้อความให้เห็นว่าทำด้วยใจเป็นชอบอย่างอื่นแล้ว ก็คง
หมายความว่ายกที่ดินซึ่งปลูกคอกหมูให้แก่นายอินด้วย

ฎีกาที่ ๗๓๘/๒๔๗๕ นางผาดโจทก์ นายราชภักดีจำเลย
แปลความว่า ผู้ไม่มีอำนาจทำพิษักรรรม์ยกสินสมรสอันรวมสิ่ง
ของเมียด้วยให้แก่ผู้ใดโดยเมียไม่ยินยอม

ฎีกาที่ ๗๔๐/๒๔๗๕ นายหม่อง เป็เลย โจทก์ นาง
ละอิน จำเลย หลายคนทำ พิษักรรรม์ร่วมกันไว้ คน ๑ ตาย
พิษักรรรม์นั้นผลบังคับได้เฉพาะส่วนของผู้ตาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฎีกาที่ ๙๔๖/๒๔๗๑ ระหว่างนายแดงใจทัก นางจีจำเลย
และฎีกาที่ ๕๒๓/๒๔๗๕ นางสาวแฉล้มใจทัก นางเลือน
จำเลย เมื่อหนังสือพิษัยกรรมตาย ศาลยอมให้ผู้อ้างสำเนา
พระยานุสุตหนังสือมาสืบประกอยได้

ถ้าพิษัยกรรมไม่มีผลบังคับใช้วางชี้ ไม่แปลว่าพิษัยกรรม
นั้นเสียทั้งหมด พิษัยกรรมส่วนที่ยังแปลได้ใจความนั้น ยังคง
มีผลบังคับใช้ เว้นแต่พิษัยกรรมนั้นจะขึ้นโมฆะโดยทำผิดแบบ
หรือไม่เป็นพิษัยกรรม โดยเหตุอื่น

บทที่ ๒

ผลแห่งพิษัยกรรม

พิษัยกรรมยอมมีผลตั้งแต่เมื่อผู้ทำพิษัยกรรมตาย ถ้า
ผู้ทำพิษัยกรรมยังมีชีวิตอยู่ ผู้ซึ่งจะได้ ทรัพย์ตามพิษัยกรรม
ไม่มีสิทธิอย่างใดก็ตามข้อความในพิษัยกรรมนั้น (ฎีกาที่ ๒๙๗/๑๒๐
อำเภอจันทมใจทัก อำเภอภิมุข จำเลย) เพราะฉะนั้นผู้ทำพิษัย
กรรม จะเพิกถอนพิษัยกรรมของตนเสียเมื่อไรก็ได้ ถ้าไม่ได้เพิกถอน
พิษัยกรรมนั้นก็ยังบังคับใช้ได้ ซึ่งอาจจะมีผลเมื่อเวลาที่ผู้ทำพิษัยกรรม
ตาย แม้พิษัยกรรมนั้นจะทวิไว้เขยเวลานานเท่าใดก็ตาม ก็ไม่ทำ
ให้พิษัยกรรมเสียไป (ฎีกาที่ ๑๐๕๗/๒๔๖๗ นายทองมากใจทัก

นายภักดี () เว้นไว้แต่พินัยกรรมบางชนิด เช่นพินัยกรรมทำ
ตามแบบที่ ๕

ฎีกาที่ ๙๕๗/๒๔๖๔ นายคงไชโยทก นางผันจำเลย มี
ความว่า ถ้าเจ้าของที่ดินทำพินัยกรรม ยกที่ดินทั้งแปลงให้แก่ผู้ใด
ต่อมากลยใจระแบ่งที่ดินส่วนหนึ่งให้แก่ผู้อื่น จึงไปขอให้เจ้าพนักงาน
แย่งแยกโฉนด แต่การแย่งยังไม่สำเร็จ เจ้าของที่ดินก็ตายลง
การแย่งนั้นของระงับไป ที่ดินตกเป็นสิทธิให้แก่ผู้รับตามพินัยกรรม
นั้น

แต่ข้อนี้เป็นที่เข้าใจว่า ถ้าทรัพย์เป็นหนึ่งตลอดแห่งการจ่ายแจก
ตามพินัยกรรมนั้น ได้มีการจับจองของผู้พินัย พินัยกรรมไม่อาจ
สิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับงานของทรัพย์ ในพินัยกรรมนั้น เว้นไว้แต่ผู้รับ
งานจะระไค ยินยอมตกลงตามพินัยกรรมนั้น (ดูประมวลแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๗๒๒) เทียบความนี้ฎีกาที่ ๓๑๒/๒๔๖๗
ชัยการโจทก์ นางสาวอม จำเลย

ถ้าเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์อย่างใดโดยระเพาะเจาะ
จง และทรัพย์นั้นมรดกตกอยู่กับผู้ใดด้วยสัญญาจำนอง ผู้จัดการ
มรดกมีหน้าที่เอาทรัพย์มรดกทั่วไปซึ่งมีได้ระจงไว้ นั้นมาได้การจำ
นองเอาทรัพย์ที่จำนองให้แก่ผู้รับพินัยกรรม เว้นไว้แต่ในพินัยกรรม
จะระไค มีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าผู้จัดการมรดกไม่สามารถได้
ถอนได้ ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม โดยระเพาะมีสิทธิได้ถอนเอง และ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เรียกสินไหมทดแทนความเสียหายจากทรัพย์สินมรดกโดยทั่วไปได้ (ฎีกาที่ ๕๑๙/๑๒๙ ผนโยทก นายเม่ง จำเลย)

พินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุตร แต่บุตรนั้นตายเสียก่อนผู้ทำพินัยกรรม ทูลานคือบุตรของบุตร ที่ตายนั้นได้ วิวทศพตามพินัยกรรมแทนบิดาผู้ซึ่งตายไปก่อนผู้ทำพินัยกรรมนั้นได้ ฎีกาที่ ๕๑๙/๑๒๙ สายโยทก ทลวงภูวนาดจำเลย และตามฎีกาที่ ๖๓/๑๒๐ ระหว่างอ่าวแกงฮันนายผิวโยทก อ่าวแกงทูลาน อ่าวแกงทมาจำเลย มีความว่าบิดาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่บุตร ๒ คนรวมกันโดยมิได้แบ่งส่วนไว้ บุตรคนหนึ่งซึ่งเสียชีวิตก่อนเสียก่อนบิดาบุตร อีกคนหนึ่งได้ทศพตามพินัยกรรมทั้งหมด

ถ้าบิดาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่บุตร ๒ คน รวมกันไม่แบ่งส่วน คน ๑ ตายเสียก่อนบิดาแต่ มีบุตรสืบสายโลหิตอยู่ บุตรอีกคนหนึ่ง ไม่ได้รับทั้งหมดที่ของแบ่งกับหลานคนละครึ่ง ตามฎีกาที่ ๕๑๙/๑๒๙ ผน

ถ้าบิดาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุตร ๒ คน บุตรคนหนึ่งตายเสียก่อนบิดาโดยไม่มีผู้สืบสายโลหิต บุตรที่ยังมีชีวิตอีกคนหนึ่งไม่ได้รับทศพ ทั้งหมดตามพินัยกรรมแต่คนเดียว อีกครึ่งหนึ่งของบุตรคนที่ตายไปก่อนผู้ทำพินัยกรรมนั้น ตกให้แก่ทายาทของผู้ทำพินัยกรรม เหมือนดังผู้ทำพินัยกรรม มิได้ ทำพินัยกรรมในทรัพย์สินส่วนนี้ไว้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

ตามหลักกฎหมายนี้คือว่า ถ้าผู้ทำพินัยกรรม ทำยกทรัพย์สิน
ให้แก่ใคร ผู้รับทรัพย์สิน ตามพินัยกรรม นั้นตายเสียก่อนผู้ทำ
พินัยกรรม ข้อกำหนดพินัยกรรม ซึ่งใครทรัพย์สินแก่บุคคลซึ่งที่ตายไป
ก่อนนั้น ย่อมไร้ผลเสมือน มิได้ มีข้อ กำหนดพินัยกรรม ในส่วน ทรัพย์สิน
นั้นเลย ก็คือทรัพย์สินตกให้แก่ทายาทโดยธรรมของผู้ทำพินัยกรรม

บุคคลได้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม ถ้าทำสัญญายอม
แบ่งทรัพย์สินให้แก่ญาติอื่น โดยให้ญาติสัญญาว่าจะไม่ฟ้องคดีมรดก
แล้ว ญาตินั้นฟ้องเรียกทรัพย์สินตามสัญญาได้ เพราะสัญญาว่าญาติ
จะไม่ฟ้องมรดกนั้นเป็นสัญญาปรานีปรารถนาคือความกัน ก็คือสัญญา
เช่นนี้ซึ่งทำเป็นหนังสือ คู่คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๖๘/๑๓๑ ระหว่าง
จำแคงกำใสโงกัก จำแคงบุญวงจำเลย และประมวลแพ่ง
พาณิชย์มาตรา ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒, และฎีกาที่ ๘๓/๒๔๗๒,
๘๘๖/๒๔๗๓, ๒๘๘/๒๔๗๔, ๓๘๑/๒๔๘๔, (ดูเลิกเซอร์
เล่มนี้หน้า ๑๖, ๑๗.)

ในสมัยนี้เมื่อมีผู้ทำกฎหมายในเรื่อง ทำพินัยกรรม มากขึ้น
ชาวมุสลิมทำพินัยกรรม มีเงื่อนไขได้ และพินัยกรรม ซึ่งมีเงื่อนไขอย่าง
ใดก็มีผลอย่างไร จะได้ยกขึ้นพูดถึงต่อไป

ถ้าข้อกำหนดพินัยกรรม มีเงื่อนไข และเงื่อนไขนั้นสำเร็จ
เสียก่อนเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย หากว่าเป็นเงื่อนไขซึ่งยกก่อน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

๒๖๓. ข้อกำหนดพินัยกรรม นนผล เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย หากว่าเป็น
เงื่อนไขบังคับแล้วข้อกำหนดพินัยกรรม นนเป็นอันไร้ผล

ถ้าเงื่อนไข บังคับ ก่อนสำเร็จ ภายหลัง ที่ผู้ทำ พินัยกรรม ตาย
ข้อกำหนดพินัยกรรม นผลตั้งแต่เวลาเงื่อนไขสำเร็จ

ถ้าเงื่อนไข บังคับ ภายหลังสำเร็จ ภายหลัง ที่ผู้ทำ พินัย กรรม ตาย
ข้อกำหนดพินัยกรรม นผลตั้งแต่เวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย แต่ตก
เป็นอันไร้ผล ในเงื่อนไขสำเร็จ

ตามทำพินัยกรรม ได้กำหนดไว้ ให้พินัยกรรมว่า ในกรณีที
กล่าวมาใน ๒ วรรค ก่อนนี้ ให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อน
หลังไปถึงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ก็ให้ยื่นไป ตามเจตนาของผู้
ทำพินัยกรรม นน

ตัวอย่าง

๑. นายแดง ทำพินัยกรรมยกเงินได้ นายขาว ๑๐๐๐
บาท โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า นายขาวจะต้องสอบไล่มัธยม
บริบูรณ์ได้ นายขาว สอบไล่ได้ก่อน นายแดง ตาย พอ นายแดง
ตายลง นายขาว ได้เงิน ๑๐๐๐ บาท ตามพินัยกรรม

๒. แต่ถ้า นายแดง ทำพินัยกรรม ให้เงินแก่ นายขาว
๑๐๐๐ บาท โดยมีเงื่อนไขบังคับหลังว่า ถ้านายขาว สอบไล่
มัธยมบริบูรณ์ไม่ได้ ให้คืนเงิน ๑๐๐๐ บาทให้แก่ของมรดก ถ้า
นายขาว สอบไล่ไม่ได้ก่อน นายแดงตาย พอ นายแดงตายลง
นายขาว ไม่ได้เงินจำนวนนี้

๓. ตามตัวอย่างที่ ๑ ถ้าการสอยโลโก้สอยกันภายหลัง เวลาที่นายแดงตายแล้ว ๖ เดือน และนายขาวสอยโลโก้ในคราวนี้ สิทธิของนายขาวที่จะได้รับเงิน ๑๐๐๐ บาทตามพินัยกรรม เริ่มมีตั้งแต่สอยโลโก้เช่นคนไป คือภายหลังนายแดงตาย ๖ เดือน

๔. ตามตัวอย่างที่ ๒ ข้อกำหนดพินัยกรรม ที่ตั้งเงื่อนไข ข้างคยหลังนั้นมีผลตั้งแต่นายแดงตาย คือนายขาวได้เงิน ๑๐๐๐ บาทเช่นสิทธิตั้งแต่นายแดงตาย แต่ในการสอยโลโก้สอยกันภายหลัง ที่นายแดงตายแล้ว ๖ เดือน ถ้านายขาวสอยโลโก้ไม่ได้ในคราวนี้ ข้อกำหนดพินัยกรรมยกเงินให้นายขาวนั้นเป็นอันไร้ผล คือนายขาว ต้องคืนเงิน ๑๐๐๐ บาทให้แก่กองมรดกของนายแดง

๕. ตามตัวอย่างที่ ๓ ถ้าทนายแดงได้กำหนดไว้ใน พินัยกรรมว่าให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่ตน ตาย เมื่อนายขาวสอยโลโก้ นายขาวก็ได้เงิน ๑๐๐๐ บาทนั้น เป็นสิทธิย้อนหลังมาตั้งแต่วันที่นายแดงตาย หากใช้มีสิทธิตั้งแต่วันที่ ความสำเร็จโดยนายขาวสอยโลโก้ไม่ (คือตามข้อยกเขียนระคองคิก กัดชงคิกให้นายขาวตั้งแต่วันที่นายขาวได้เงิน ๑๐๐๐ บาทเป็น สิทธิ (คือตั้งแต่วันที่นายแดงตาย)

ความเสียเปล่าแห่งพินัยกรรม

- ๑. เมื่อได้ มีการเพิกถอนหลังตั้งพินัยกรรม เสีย
- ๒. เมื่อ ผู้ทำ พินัย กรรม ได้ จำหน่าย จ่ายโอน ททรัพย์ อันเป็น วัตถุแห่งพินัยกรรม ไปเสียก่อนตาย

๓. พันัยกรรมนั้นเป็นโมฆะ โดยมีได้ ทำให้ถูกต้องตาม
แบบบัญญัติแห่งกฎหมาย

๔. ความประสงค์แห่งพันัยกรรมเช่นความประสงค์ที่มีชอบ
กับกฎหมายหรือชกข้อศีลธรรมอันดี หรือชกข้อความสงบเรียบร้อย
ของประชาชนตามประมวลแพ่งพาณิชย์มาตรา ๑๑๓

เหล่านี้เช่นนี้ ทำให้พันัยกรรมนั้นไร้ผล

บทที่ ๑๗

การเพิกถอนพันัยกรรม

การเพิกถอนพันัยกรรมนั้น ผู้ทำพันัยกรรมอาจจะเพิก
ถอนพันัยกรรมซึ่งได้ทำไว้เสียได้เสมอ โดยทำพันัยกรรมใหม่
ยกเลิกเสียหรือทำพันัยกรรมใหม่ยกทวีพม์ซึ่งได้ จำหน่ายจ่ายแจกไว้
ตามพันัยกรรมเก่านั้นไปอย่างอื่น หรือได้ จำหน่ายจ่ายโอน
ทวีพม์ สหพันธ์หรือวัตถุแห่งพันัยกรรมนั้นเสียก่อนพันัยกรรมมีผล คือ
ก่อนวันที่ผู้ทำพันัยกรรมตาย หรือผู้ทำพันัยกรรมได้ ทำลายพันัย
กรรมนั้นเสียโดยเจตนาจะเพิกถอนพันัยกรรมนั้น เช่นเอาไฟเผาเสีย
โดยเจตนาจะเพิกถอน การแสดงเจตนาจะเพิกถอนโดยทำลาย
พันัยกรรมนี้ ต้องแสดงโดยชัดแจ้ง ซึ่งจะถือว่าเป็นการเพิกถอนโดย
วิธีทำลายนี้ ถ้าพันัยกรรมได้ ทำขึ้นไว้เป็นหลายฉบับ (คือมีข้อ
ความเหมือนกัน) ผู้ทำพันัยกรรมต้องทำลายเสียทุกฉบับจึงจะ
ถือได้ ว่าทำลายโดยเจตนาจะเพิกถอน

หมวดที่ ๕

อายุความ

บทที่ ๑

กำหนดเวลาฟ้องความมรดก

การฟ้องมรดกในที่มีศมาความว่าฟ้องมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม ผู้มีส่วนได้ ในของมรดกและเจ้าหนี้แห่งของมรดกต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่เขาทราบความ ความมรดกตามลักษณะรับฟ้องบทที่ ๒๑ ซึ่งมีความว่า "ภรรยา มรดกพ่อแม่พี่น้องตายพ้น ๑ ปีขึ้นไปแล้ว มากกล่าวหา ท่านให้ยกฟ้อง" การที่จะฟ้องภายใน ๑ ปี นี้ เห็นเรื่องอายุความ เมื่อฟ้องร้องกันเกิน ๑ ปีแล้ว ถ้าคู่ความไม่ยกอายุความขึ้นคัดฟ้อง ศาลก็พิจารณาไปเสมือนหนึ่งว่าฟ้องภายในอายุความ ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๓ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๔๕/๒๔๖๘ ระหว่างนายคิงโทดก นางเคียงจำเลย ถ้าจำเลยอ้างอายุความขึ้นเขินคัดฟ้องแล้ว เห็นหน้าที่โทดกจะตั้งสืบว่า โทดกฟ้องยังไม่พ้นกำหนดอายุความตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๔/๒๔๖๕ ระหว่าง นางนวมโทดก นายฉิ่งจำเลย (แต่เดิมตั้งว่าถ้าจำเลยอ้างอายุความขึ้นคัดฟ้อง จำเลยมีหน้าที่ตั้งนำสืบ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๖/๑๓๑ ระหว่าง ฟินหลิมเคียงเชียงโทดก ฟินล่าห้วฉิมจำเลย แต่ฎีกาที่ฎีกาฉิมขึ้นหลังล้างเสียแล้ว)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เรื่องอายุความหนักนกลตชดถึงแก่กัวย เช่นเจ้ามรดกตายในเวลาที่ ทายาทเป็นผู้เยาว์ และผู้เยาว์นั้น มี ผู้ปกครอง อยู่ โดย ชยด้วยกฎหมาย ถ้าผู้ปกครองมิได้ พ้องพจนเกิด เพื่อเขาส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดกในเวลา ๑ ปีแล้ว ภายหลังเกิดระมาพ้องว่าที่ไม่ได้พ้องเพราะทนายเป็นผู้เยาว์ไม่ได้ ตามคำพิพากษาศฎฎาที่ ๑๐/๑๑๗ ระหว่างเด็กไปแดงโทดก คล้ายจำเลย แต่ถ้าผู้ปกครองเกิดนั้นเองเป็นผู้ปกครองรักษาทรัพย์สินมรดกไว้ ด้วยแล้ว เด็กนั้นพ้องได้ แม้เกิน ๑ ปี โดยไม่ถือชื่อว่าอายุความ

ในคดีที่ลูกหนี้ตาย เจ้าหนี้ฟ้องเรียกหนี้จากกองมรดก เจ้าหนี้ของพ้องภายใน ๑ ปี เหมือนกัน มีตัวอย่างในคำพิพากษาศฎฎาที่ ๕๓/๑๑๗ ระหว่างหลวงนิ.ทศโทดก รุจำเลย

ในคดีที่ ๔๑๓/๑๓๐ ระหว่างเงินเสียงเจียเชียงโทดก ทมชเฮต.กันกันจำเลย มีความว่า เจ้าหนี้ฟ้องขอให้บังคับผู้ค้ำประกันได้ไซ้หนี้แทนลูกหนี้ ซึ่งได้ตายมาเกินกว่าหนึ่งปีแล้วไม่ได้ นายประกันไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเหตุว่าหมกลีทกจะเรียกหนี้จากลูกหนี้ได้แล้ว และตามมาตรา ๖๕๕ แห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์ก็มีบัญญัติว่า อีผู้ค้ำประกันยอมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับสิ้นไปไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ อีกนัยหนึ่งว่าผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับผิดชอบยิ่งกว่าลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๓๐ มีว่าถ้าคู่ความฝ่าย ๑

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

ภายในระหว่างพิจารณาและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือร้องขอให้ศาล
เรียกผู้รับมรดก ฯลฯ มาว่าความแทนผู้ตายต่อไป ทั้งร้องขอภายใน
๑ ปี นับแต่วันที่คู่ความตาย คู่จะเกี่ยวข้องกับฟ้องมรดก

ฎีกาที่ ๕๙๘/๒๔๖๑ ระหว่างนางสายใจทัก นางอินจำ
เลข มีความว่า ผู้เขียนไม่มีบุตรด้วยกัน ผู้ตาย ด้ญาติข้างผู้ฟ้อง
เรียกสืบเก็บตามลักษณะมรดก บทที่ ๒๑ นับว่าเป็น คู่ที่มรดกต้อง
ฟ้อง ภายในอายุความ ๑ ปี

แต่ถ้าผู้ฟ้องเรียกสืบมรดกจากมรดกของเมียคนที่ตาย ไม่นับ
ว่าเป็นคู่ที่มรดก ไม่อยู่ในข้ออายุความมรดก ๑ ปี แม้จะเกิน ๑ ปี
ก็ฟ้องได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๗๘/๒๔๖๖ ระหว่างนางแดง
ใจทัก นายอนจำเลย กับบุตรเช่นเดียวกัน ทายาทหรือผู้จัดการ
มรดกของเจ้าคนที่ตาย ฟ้องบังคับลูกหนี้ให้ใช้หนี้ ก็ไม่เรียกว่าฟ้อง
ความมรดก ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๕/๒๔๕๗ ในระหว่าง
จำแดงเสริมใจทัก ท้าวทองดีจำเลย และที่ ๘๑/๒๔๕๙ ระหว่าง
จำแดงเหลี่ยนใจทัก จำแดงคล้ายจำเลย

กำหนดอายุความ ๑ ปี ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์
มาตรา ๑๕๙ ขันบัญญัติไว้ให้คำนวณระยะเวลาตามปฏิทินในราชการ
และตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๖/๑๓๑ ในระหว่าง เงินหลิม
เตียง เชียงใจทัก เงินคล้ายหัวส้มจำเลย มีความว่า ถ้าไม่ปรากฏ
ว่าผู้ตาย ตายวันใดคงปรากฏแต่ว่าตายในเทือนั้น ๆ ให้คำนวณ
อายุความเหมือนหนึ่งว่าได้ตายในวันสุดท้ายแห่งเทือนั้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

อายุความฟ้องคดีมรดก ๑ ปี มีข้อยกเว้นดังนี้

๑. เมื่อทายาทได้ปกครองทรัพย์สิน มรดกมาด้วยกัน แม้ฟ้องขอแบ่งเมื่อเกินปี ๑ แล้วยังฟ้องได้ อนึ่งถ้าได้ปกครองที่กินมรดกมาด้วยกันจนพ้น ๑ ปี แล้วจึงได้ ออกจากที่กินนั้นไปอยู่ที่อื่น ถ้ามิได้ละทิ้งถึง ๕-๑๐ ปี ก็ยังมีสิทธิขอแบ่งได้ แต่เห็นควรเป็นการแบ่งทรัพย์สิน ซึ่งเป็นเจ้าของรวมกัน ไม่ใช่แบ่งมรดก มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐/๑๑๓ เด็กโหดที่คล้ายจำเลย ๑๘๘/๑๑๘ จำแดง จำโหด นายโตกับพวกจำเลย ๗๔๘/๑๒๖ จำแดงคู่หมั้นโหด นายอ้อมจำเลย ๘๖๐/๒๔๖๓ นางผ้อยโหด นายสียงศรีนาก จำเลย

๒. ทายาทคนใด แม้จะไม่ได้เข้าปกครองมรดกด้วยตนเอง, แต่ทว่าทนายคนอื่นปกครองมรดกไว้แทน ก็ยังฟ้องมรดกเมื่อเกิน ๑ ปี แล้วยังได้

๓. เมื่อมีเหตุจำเป็นที่ทายาทคนใดจะฟ้องภายใน ๑ ปี ไม่ได้ ทายาทนั้นจะฟ้องเมื่อเกิน ๑ ปี แล้วยังได้ แต่ต้องฟ้องภายในเวลาอันสมควร ทั้งเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

(๑) เหตุที่โหดฟ้องคดีมรดกเข้าไป เพราะเนื่องจากมีคดีเรื่องก่อน แล้วยังฟ้องไม่เกิน ๖ เดือนหลังจากคดีเรื่องก่อนนั้นสูญหนาย นายอำเภอเรียกเมียลูกหนี้เข้าหนี้ไปเปรียบเทียบ ทั้งแต่ลูกหนี้ตายยังไม่ถึง ๑ ปี หากการเปรียบไม่เป็นผล

ถ้าเรื่ง เจ้าหน้จรงฟ้องเมือลुकทนนท้อไปเมือพ้น ๑ ปีแล้ว ศาลฎีกาว่า ฟ้องไต้ เพราะเหืองมาจากการเป็รียบเทียบช้นอำเภอ ฎีกาที่ ๒๔/๑๒๓ ผายเซอใจทกัอำคางเซอจำเลย

ผ้วทาย, ฟ้อผ้วและแม่ผ้วชนเขาทรวัฟ้ของผ้วไป เมือผู้ค้าย จ้งฟ้องเป็นคคิชาชญาหาว่าช้งทรวัฟ้ นคคัลยทฟ้องว่า ไม่เป็นผคท ทางชาชญา เมือจ้งฟ้องชชเบ้งมฤคกในทางแพ่ง เมือเกือทก้าทชนท ชาชญาความมฤคก ๑ ปีแล้วล้กเกือทคช และฟ้องภายทล้ง ศาลทคคิลิน คคิชาชญาแล้วเป็นง ๒๐ วัน ศาลฎีกาว่าฟ้องคทเมือฟ้องไต้ เพราะ ก้อเหืองจากคคิชาชญา ท้งไต้ฟ้องในเวลาอันล้สมทวรวัฟ้ ฎีกาที่ ๙๖/๒๔๕๗ อักคางพรวอิม ใจทกั จินเวืองจำเลย และ ป้ระมวค แพ่งและพาณิชย์ นาคธา ๑๙๖ ซึ่งมคความว่า ถ้าศาลขกคคิเลย เพราะเหตุคคิไม่ช้อยในอำนาจศาล และก้าทชนคชญา ความช้นไป แล้ว ในระหว่างพิจารณากคิ ทวีระจะล้นงใน ระหว่าง ทกเกือทภายทล้งทไต้ พิพาภษาคคิถึงทล้ล้กคคิ ทำนให้ ขยายชญาความช้นชอกไปถึง ทกเกือทภายทล้งค้พิพาภษานัน

(๒) เมือผู้รับมฤคกช้อยทางไกลไม่สามารท ระ มา ฟ้องคท ไต้ในก้าทชนท ๑ ปี ศาลเคยชชมช้อเวลาให้เช็นพิเคช เช่นตาม ฎีกาที่ ๑๕๑/๑๒๓ ระหว่างจินจิวใจทกั จินบุนจำเลย ซึ่งมคความ ว่า เจ็กทงวานคชชญาช้อยในเมืองไทยชอกไปเมืองจิน และไปคายท เมืองจิน เจ็กคณนนิมเมือช้อยเมืองจิน เมือช้ง ช้อยเมืองจิน นนฟ้อง

มรดกผู้ที่เมืองไทยได้เมื่อเกิน ๑ ปี (เรื่องนี้มีผู้เห็นกันว่าน่าจะเป็นเรื่องพิเศษ)

๔. ถ้าทรัพย์สิน มรดกตกทอดอยู่ในความครอบครองของ ผู้จัดการมรดกซึ่งศาลตั้งหรือเจ้ามรดกตั้งโดยพิทักษ์กรรม หรือเข้าไปจัดการโดยพลการตนเอง หรือโดยเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินมรดกในฐานะเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินซึ่งบางคนเรียกว่า (ทรัสต์) เช่น บ่าวหรือตัวแทนของผู้ตาย หรือ ของผู้รับมรดก หรือผู้ซึ่งไม่มีส่วนได้ ในมรดกด้วยก็ดี บุคคลเหล่านี้จะยกอายุความมรดก ๑ ปีชนตกฟ้องไม่ได้ ในเมื่อตนถูกทนายฟ้องมรดกของผู้ตาย

ตัวอย่างเช่น ผู้ตายทำพิทักษ์กรรม แบ่งทรัพย์สินของตนไว้แก่ทรัพย์สินหนึ่งบุตรคนหนึ่งเขาเข้าไปกรณณาโดยถ้อยหาเห็นว่า มีหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน ตามพิทักษ์กรรมนั้น ผู้ที่จะรับทรัพย์สินตามพิทักษ์กรรมฟ้องเมื่อพ้น ๑ ปีแล้วได้ กฎาที่ ๓๘๕/๒๔๕๘ ระหว่าง หม่อมไทรทอง พระพิบูลย์ ฯ จำเลย

ก. กับ ข. มีสัญญาากัน ให้ ก. เป็นนายกองนาของ ข. แบ่งผลประโยชน์กันคนละครึ่ง ข. ตายก่อนมาตั้งผู้รับมรดกของ ข. จึงได้เรียกนาจาก ก. ศาลฎีกาพิพากษาว่า ก. อ้างกำหนดอายุความมรดกภายใน ๑ ปีมาตกฟ้องไม่ได้ กฎาที่ ๑๖๒/๑๒๗ ระหว่าง อำแดงทองดี โทกต์ นายเอก จำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๕๑

ค. นาย โจทก์ เป็นหลานผู้สืบสายโลหิตของ ก. จำเลย
เป็นแต่เพียงลูกพี่หรือลูกน้องของ ก. ซึ่งไม่ควรจะได้รับมรดก ก.
เพราะโจทก์เป็นญาติที่สนิทกว่า แต่โดยเหตุใดเหตุหนึ่ง จำเลย
ได้ปกครองทรัพย์สินมรดกมากกว่า โจทก์ จึงฟ้องเรียกมรดก ศาล
ฎีกาพิพากษาว่า โจทก์ฟ้องได้ จำเลยอ้างอายุความ ๑ ปี
ไม่ได้ ฎีกาที่ ๑๐๘๔/๑๓๑ ระหว่างนายทวดโจทก์ นายทวด
จำเลย

นายแดงกับจำเลยเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกัน โจทก์เป็นผู้ครอบ
นายแดง เมื่อ ๖ ปีมาแล้วนายแดงตาย และขณะนั้นโจทก์ก็มี
อายุเพียง ๒ ปี นายจำเลยได้ปกครองที่ดินนั้นมาแต่ผู้เดียว แต่
จำเลยไม่ใช่ผู้ที่จะรับมรดกของนายแดงตามกฎหมาย พิพากษา
ว่าจำเลยยกอายุความมรดกขึ้นอ้างฟ้องไม่ได้ ฎีกาที่ ๑๕๔๘/
๒๔๖๒ นายแก้วโจทก์ นางหินจำเลย และฎีกาที่ ๑๐๐๑/๒๔๖๓
นายนิลโจทก์ นางหินจำเลย.

ด. ฟ้องขอส่วนมรดกจาก อ. ผู้เป็นภริยา อ. ไม่ยอม
ให้ โดยอ้างว่า เจ้ามรดกตายมาตั้ง ๒๐ ปีแล้ว คิดเห็นว่า ภริยา
ต่อสู้ว่าฟ้องขาดอายุความไม่ได้ ฎีกาที่ ๕๗๕/๒๔๖๕ ระหว่าง
นายถีมอวโจทก์ นางถล่มต่อสู้จำเลย.

โจทก์ฟ้องเรียกมรดกของบิดาและปู่โจทก์จากจำเลยผู้เป็นนอว์
ทางพิจารณาได้ความว่า นอว์ ได้ ปกครองทรัพย์สินมรดกมาหลายปี

๑๕๒

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ศาลฎีกาพิพากษาว่า โจทก์ฟ้องเรียกมรดกของบิดาโจทก์จาก จำเลยได้ เพราะจำเลยเป็นแต่ธำมรงค์ไม่มีส่วนได้มรดกของบิดาโจทก์ ผู้เป็นพี่ ส่วนมรดกของบิดาโจทก์ซึ่งเป็นบิดาจำเลยนั้น ชาติอายุความ เพราะโจทก์และจำเลยมีส่วนได้ด้วยกันจึงจำต้องฟ้องภายใน ๑ ปี ฎีกาที่ ๕๑๓/๒๔๖๘ นางผิวโจทก์ นางนิต์จำเลย

๕. ในเรื่องจำนองทรัพย์สินตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๒ ผู้รับจำนองฟ้องเรียกผู้จัดการมรดกหรือผู้รั้งมรดกให้ทำตามสัญญาจำนอง ในเมื่อผู้จำนองตายเกินกว่า ๑ ปี แล้วได้ โดยเทียบตามนัยแห่งฎีกาที่ ๖๘๑/๑๒๒ ระหว่างฮ้างแก้วโจทก์ ฮ้างแก้วเขียวจำเลย และฎีกาที่ ๑๒๘๓/๑๒๒ ในระหว่างนายนิ่มโจทก์ นางสุดจำเลย

๖. ถ้าผู้ตายเป็นลูกหนี้และผู้จัดการมรดกหรือภรรยาสามีของผู้ตาย หรือญาติภายในที่อยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ตาย (คือผู้รับสัญญาที่ผู้ใหญ่) ได้รับรองต่อเจ้าหนี้จะใช้หนี้แล้ว เจ้าหนี้ฟ้องผู้รับรองนั้นได้ ถึงแม้ผู้ตายจะได้ตายมาเกินกว่า ๑ ปีแล้ว ฎีกาที่ ความคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๐/๑๒๓ ระหว่าง แหวงโจทก์ ฮ้างแก้วเทตจำเลย

การรับรองหนี้ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์เรียกว่า รั้งสภาพหนี้ ตามมาตรา ๑๗๒ มีความว่า ถ้าลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง ด้วยทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ก็ตาม ด้วยใช้เงินให้บางส่วน ด้วยส่งดอกเบี้ยหรือด้วยให้ประกันก็ตามหรือทำ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๔๑

การ อย่างใดอย่างหนึ่ง อันปราศ จาก เกส็อบ คลุมตั้ง สัตยคร หนัก เป็น
ปรีชาว่า ย่อมมีสภาพคามสิทธิเรียกร้องหนักคาม ท่านว่าอายุความ
ย่อมสุดทุกยุคทุกอง

ถ้าระหว่างทายาทด้วยกันเอง ทายาทคนหนึ่งยอมรับของ
ใช้หนี้ของผู้ตายเช่นนี้ ไม่เรียกว่ารับของใช้หนี้คือเจ้าหนี้ อันจะพึง
เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ฟ้องเรียกคืนจากมรดกของ ผู้ตายเมื่อเกิน ๑ ปี
แล้วได้ ฎีกาที่ ๑๓๒/๒๔๖๘ ระหว่างพระยาธำมณเทียรโรจัก
หม่อมหลวงทองผ่องอำไพจำเลย

ถ้าทายาทคนหนึ่งรับของหนี้ ออกเงินของ คนใช้หนี้ของผู้ตาย
ไปแล้ว ผู้หนีมีสิทธิที่จะเรียกให้ทายาทอื่น ที่รับมรดกไปช่วยใช้
หนี้ตามส่วนได้ และไม่ต้องเรียกร้องในกำหนด ๑ ปีตามฎีกาที่
๓๑๑/๑๒๘ ระหว่างอำแดงเชื่องโรจัก อำแดงเงินจำเลย

๗. เมื่อมรดกซึ่งแบ่ง มรดกภายใน ศาลภายใน กำหนดอายุ
ความ ทายาทซึ่งมิได้มีความช่วยเหลือหรือรับส่วนแบ่งเข้ามาใน
กำหนดเมื่อเกิน ๑ ปีแล้วก็ได้ แต่หากที่มรดกซึ่งทายาทได้ปกครอง
ร่วมกันฟ้องขอแบ่งทรัพย์ที่ปกครอง มาช่วยกันภายในภายหลังเมื่อพ้น ๑
ปีแล้วนั้น ทายาทซึ่งมิได้ปกครองร่วมกันมาช่วยเหลือหรือรับส่วนแบ่ง
ไม่ได้ ตามฎีกาที่ ๔๕๙/๑๒๘ ระหว่างอำแดงฉอนโรจัก อำแดง
รอดจำเลย

๘. เมื่อศาลได้พิพากษาให้เก็บ ส่วนแบ่ง มรดกไว้ ให้แก่ท
ายาทคนใด ทายาทคนนั้นจะมาขอรับส่วนแบ่งของตนเมื่อพ้น ๑ ปีแล้ว

ก็ได้ ฎีกาที่ ๔๕๙/๑๒๙ ระหว่างอำเภอเมืองใหญ่ อำเภอเมือง
จำเลย

๙. ที่ดินมรดกอันมีโฉนดแผนที่ ๙๙๙๙/๑๒๙ ซึ่งเจ้ามรดกเป็นเจ้าของ
ทายาทคนหนึ่งได้เข้าปกครองมากกว่า ๑ ปี โดยมีได้แก่ทะเบียนว่า
ตนเป็นผู้รับมรดกเช่นนี้ ในชั้นเดิมศาลฎีกาตัดสินว่า ทายาทที่ไม่ได้
ปกครองที่ดินนั้นมาด้วย พ้องได้ แต่ในชั้นหลังตัดสินว่าพ้องเมื่อ
เกิน ๑ ปีแล้วไม่ได้ คู่พระราชบัญญัติข้ออีกโฉนดที่ดิน ร.ศ. ๑๒๗
มาตรา ๓๙ และฎีกาที่ ๑๗๑/๑๒๙ ระหว่างนายสีใจทก กับ
เหลียนฮ่งอังกฎจำเลย และฎีกาที่ ๑๐๒๓/๒๔๕๖ ระหว่าง
อำเภอเมืองใหญ่ นายจวนจำเลย

๑๐. ถ้าเจ้ามรดก เป็นคนล้มละลาย หรือ ทรัพย์สิน มรดกถูก
ฟ้องล้มละลาย เจ้าหนี้ซึ่งโดยนพคุณหนี้แล้ว และมีได้ถอน
หรือถูกยกเลิกข้อมากก็ล้มละลายนั้นถูกยกเลิกด้วยเหตุใด ๆ เจ้าหนี้
จึงมาฟ้องเรียกหนี้ เมื่อเกิน ๑ ปีแล้วได้ (คู่ประมวลแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๑๗๓, ๑๗๗)

ความที่กล่าวมาแล้วเป็นข้อยกเว้นในการชำระฟ้องร้องเมื่อเกิน
๑ ปี และมีบางเรื่องก็กฎหมายบังคับให้ฟ้องเกิน ๑ ปี ในกรณี
ดังนี้

ก. ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องขอให้ยกของมรดกของ ลูกหนี้ให้ล้มละลาย
ฟ้องฟ้องใน ๖ เดือน นับแต่วันลูกหนี้ตายตามพระราชบัญญัติล้ม
ละลาย ร.ศ. ๑๓๐ มาตรา ๑๒)

๖. ถ้าทายาทที่ปกครองที่ดินมรดก อยู่ ไปขอโอนทะเบียน
 มรดกที่ดินนั้น มีทายาทอื่นไปคัดค้านเจ้าพนักงานทะเบียนสั่งให้
 ฟ้องยังศาลในกำหนดเก้าเดือนเท่านั้น ทายาทที่ฟ้องในกำหนดที่เจ้า
 พนักงานทะเบียนกำหนดให้ ถ้าไม่ฟ้องในกำหนดนั้นเจ้าพนักงาน
 ทะเบียนออกโฉนดให้ทายาทที่ร้องขอไปแล้ว ถึงแม้ยังอยู่ในกำหนด
 ๑ ปีก็ฟ้องไม่ได้ ตามฎีกาที่ ๔๓๑/๒๔๕๗ ระหว่างนายควรรใจทก
 อำแดงซุกษ์พวกจำเลย (แต่ฎีกาเรื่องนี้มีผู้สงสัยมา)

ซึ่ง ขอให้ เห็น อันเข้าใจว่า ขอยุ้ฟ้อง ความมรดก ๑ ปี ตาม
 ลักษณะรับฟ้องบทที่ ๒๑ นั้น เป็นอายุความเรื่องฟ้องขอแบ่งมรดก
 โดยไม่มีพินัยกรรม ถ้าเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ ให้
 ใคร ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์ ความพินัย
 กรรมได้ ในกำหนด ๑๐ ปี ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๕/๒๔๕๘
 ระหว่างหม่อมจอก พระพิบูลย์พัฒนามากรจำเลย และตามคำพิพากษา
 ฎีกาที่ ๑๕/๒๔๗๑ ระหว่าง นายจันทกโศภก นายชงศดิภกับ
 พวกจำเลยซึ่งมีใจความว่า แม้ในพินัยกรรม ไม่เว้นแต่ชนียกิต เมื่อ
 ผู้รับมรดกไม่คัดค้าน ย่อมรับรองให้ ผู้มีส่วนได้ความพินัยกรรม ปก
 ครองทรัพย์นั้นมากกว่า ๑๐ ปีแล้ว ภายหลังจะมากัดค้านว่าพินัย
 กรรมไม่ถูกต้องหาได้ไม่

แต่ฎีกาที่ ๘๖๔/๒๔๗๖ ระหว่าง นางปิ่นเลาวัจศรีใจทก
 นางยอก ทรสวรรณจำเลย ซึ่งมีใจความว่า

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ผู้เมียทำพินัยกรรมร่วมภักยกทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เมื่อผู้
หรือเมียฝ่ายใดตายไปพินัยกรรมนั้นย่อมสมบูรณ์ ทรัพย์สินเป็นส่วน
ของผู้ตาย ตกเป็นของผู้รับตามพินัยกรรม

อายุความมรดก ๑ ปีนี้ ใช้ลงในเรื่องมรดกที่ไม่มีพินัย
กรรมเท่านั้น ผู้ที่ไว้ทุกข์ตามพินัยกรรม ไม่จำเป็นต้องฟ้อง
ภายใน ๑ ปี เพราะเป็นผู้มีสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินตามพินัยกรรม
ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมตาย

ฎีกา ๖๖๓/๒๕๖๘ นายเชื้อใจทัก นายแก้ว นางเชื้อ
จำเลย

การที่ผู้ตายยกที่ดินให้แก่บุตรไทยผูกด้วยปากเปล่า แม้จะ
ใช้ไม่ได้ตามกฎหมายก็ดี ถ้าบุตรคนโตได้ ปกครองเป็นส่วนเป็น
สืบทอดมาเกิน ๑ ปีแล้ว บุตรผู้นั้นย่อมได้กรรมสิทธิ์

ฎีกาที่ ๑๐๔๕/๒๕๖๘ นายตั้ง จันแสงใจทัก นางเคียง
จำเลย

ประเด็นที่ศาลฯ พึงยกขึ้นวินิจฉัยนี้ คงเป็น ประเด็นที่โต้
เถียงกันมาในชั้นและคำให้การ

ถ้อยคำพระยานจำเลยที่ให้การเกินเลขประเด็นไปนั้น จรยก
เขามาวินิจฉัยให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยไม่ได้

โจทก์ฟ้องขอ แยกมรดก จำเลยมิได้ต่อสู้ว่า โจทก์ฟ้อง
ล่วงพ้นกำหนดอายุความ มรดก ๑ ปี ทั้งนี้ แม้ทางพิจารณาจะมี

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

พระยานำเลขเบิกความว่า ผู้ตายได้ตายเกิน ๑ ปีแล้วก็ดี ศาลระ
ยกคำพระยามเช่นนั้นวินิจฉัยให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยหาได้ไม่

ฎีกาที่ ๒๔๓/๒๔๖๘ นายปุ่น บิดาเลี้ยงผู้ปกครองเด็กชาย
ทวีภักดิ์ นางบัวจำเลย

เมื่อผู้มรดกได้รับมรดกเข้าปกครองที่กินมรดกใน ๑ ปี จาก
วันที่เจ้าชงตายไป เกณฑ์ของกรมบัญชีกลางความท่งไม่ ต้องถือ
เกณฑ์แห่งการละทิ้งที่กิน ๘-๑๐ ปี เป็นหลัก

โจทก์ฟ้องขอให้ที่กินเช่นสิทธิแก่โจทก์ เมื่อพิจารณาได้
ความว่าท่านเช่นมรดกยังมีได้แบ่งปันกัน ศาลมีอำนาจแบ่งให้ได้
เกี่ยว ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา
๓๘ ข้อ ๒ ไม่ต้องให้ฟ้องขอแบ่งใหม่อีก

ฎีกาที่ ๑๖๓/๒๔๗๑ นายสม นางสาวแถมใจก์ นางแจ่ม
จำเลย

ผู้มรดกเกิน ๑ ปีได้ ถ้าคดีนั้นก่อนฟ้องคดีอื่น ซึ่งได้
ฟ้องร้องกันภายใน ๑ ปี

ฎีกาที่ ๓๗๗/๒๔๗๑ นายถวิล นิมนต์โจทก์ นางนรม
ร้อยเสงี่ยม กับพวกจำเลย

ที่กินซึ่งเช่นมรดกนั้น แม้ยังมีได้แก่ ทะเบียนโอนโฉนด
ก็ เมื่อผู้รับมรดกคนใดปกครองมาแล้วผู้เกี่ยวเกินกว่า ๑ ปีแล้ว
ย่อมได้ เป็นสิทธิแก่ผู้หนึ่ง ผู้อื่นฟ้องขอแบ่งมรดกหาได้ไม่

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ที่คนมรดกของบิดามารดา ซึ่งบุตรคนหนึ่งได้ปกครองเกิน ๑ ปีแล้ว โดยบุตรอื่นๆ หาได้ปกครองไม่นั้น การที่บุตรอื่นเข้ามาอาศัยทำกินอยู่ภายหลัง หากจะทำให้เกิดสิทธิในมรดกนั้นขึ้นไม่

ฎีกา ๖๐๔/๒๔๗๑ นายหะยีสวามะโรทก๊ นางแม่จำเลย

ในเรื่องข้อหาที่กิน แม่ผู้ตายได้ตายไปเกิน ๑ ปีแล้วก็ได้ เมื่อผู้ซึ่งฟ้องผู้รับมรดกเพื่อให้ปฏิบัติตามสัญญานั้น ผู้รับมรดกจะอ้างอายุความมรดกขึ้นคัดฟ้องในคดีเช่นนี้หาได้ไม่

ผู้ตายชาย ที่คนให้ผู้ซึ่งโดยไม่ได้ทำสัญญาถูกต้องตามกฎหมาย ฝ่ายผู้ซึ่งได้ปกครองที่มายังไม่ครบกำหนดที่ระไว้ก็กรรมสิทธิ์ซึ่งหน้าว่า ถ้าผู้รับมรดกต้องถาวรเขาที่ดินอื่น ก็คงคืนเงินราคาซึ่งได้รับไปแล้วนั้นให้แก่ผู้ซึ่ง

ฎีกาที่ ๖๑๐/๒๔๗๑ หม่อมประภังคพงศ์ ณอยุธยาในพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบังกุล โจทก์ หลวงศิริภคณีภากร ผู้จัดการมรดกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบังกุล จำเลย

ในคดีพิพาทกันเรื่องทรัพย์มรดก ผู้รับมรดกคนใดมิได้เป็นผู้ปกครองทรัพย์มรดกที่ฟ้องเรียกมาแต่เดิม ระยกข้ออ้างคัดอายุความมรดกขึ้นคัดฟ้องไม่ได้

ฎีกา ๓๑๕๒/๒๔๗๒ นางเตียง นางเยียงโจทก์ นายรา นายจุนจำเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๕๕

สินสมรสส่วนของภรรยาที่ตายไปนั้น เมื่อสามีได้ยกครอง
มาเกิน ๑ ปีแล้ว ผู้รับมรดกคนอื่นร้องขอแบ่งไม่ได้ เป็น
สิทธิแก่สามี

ฎีกาที่ ๕๖๕/๒๔๗๒ นางจันทิมา นายกลุ่มจำเลย
ลูกคนที่ห้าที่ ตายไป ได้ ให้ เจ้าหนี้ ก่อตั้ง กิจ ต่าง ตกลง เชื้อ เย็น ประกัน เงิน
กู้ แต่ มี ได้ ทำ สัญญา ต่อ เจ้าหนี้ ที่ ตาม กฎหมาย ลูก คน ที่ ตาย เจ้าหนี้
มี ได้ ว่า กล่าว เรียกร้อง ให้ ผู้รับมรดกชำระหนี้เกิน ๑ ปี ทำ ว่า
เจ้าหนี้หมดสิทธิ ที่จะ ยึด ทวง เขา ที่ กิจ ของ ลูก คน ที่ ได้ ยก ต่อ ไป

การ กู้ เงิน กั้น แล้ว มอบ ที่ กิจ ให้ ทำ กิจ ต่าง ตกลง เชื้อ โดย มี ได้
ทำ สัญญา ให้ ลูก ของ ตาย ตาม กฎหมาย ทำ ว่า แม่ ผู้ ได้ กู้ ไร่ ได้ ยก ครอบ
ที่ มา นาน เท่า ไกร ก็ ไม่ เป็น อำนาจ ยึด ยัก ทรัพย์ ของ ลูก คน ที่ ตาย
ของ ผู้ กู้ ได้

ฎีกาที่ ๒๔๖/๒๔๗๓ นางวงษ์ ออมใจทัก นางเล็ก พุ่ม
โพธิ จำเลย การ พ้อง เวียง กั้น สิ้น ของ ผู้ ตาย จาก ผู้ รับ มรดก คน ๒
ลูก คน มี ได้ รับ ร้อง กัน แล้ว ต้อง พ้อง เสีย ภาย ใน ๑ ปี นับ
ตั้ง แล้ว ลูก คน ที่ ตาย มี หนี้ กับ ที่ ชาติ ชาติ ความ

ฎีกาที่ ๕๕๖/๒๔๗๓ นายช่วง โกฎิตใจทัก นางส้ม
แป้น โกฎิตใจจำเลย การ พ้อง ขอ แบ่ง ทรัพย์ มรดก คน ๒ ต้อง พ้อง
ภาย ใน กำหนด ๑ ปี นับ ตั้ง แล้ว ณ ที่ เจ้า ของ ทรัพย์ ตาย เสมอ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ไป ถึงแม้จะปรากฏว่าในระหว่างนั้น ผู้เป็นโจทก์ไป อยู่เสียเมือง
ต่างประเทศพึงทราบเรื่องก็ดี ไม่เป็นเหตุที่ระงับอายุความได้

การที่ผู้รับมรดก คนหนึ่งรับรองว่าจะยอม แยกทรัพย์สิน ให้แก่
อีกคนหนึ่งนั้น ท่านว่าเป็นสัญญาปรารถนาประนอมยอมความ ทั้งจัดทำ
หลักฐานเป็นหนังสือ จึงใช้ได้บังคับได้

การที่เจ้าของที่ดินไม่มีโฉนดแผนที่ เขาซื้อผู้ใดลงไว้ใน
หนังสือซื้อขาย แต่ยังมีได้ มอขให้ ปกครองที่ดิน ท่านว่าผู้ซื้อนั้นยัง
ห้ามรวมสิทธิในที่ดินนั้นไม่

ฎีกาที่ ๘๒๘/๒๔๗๔ นายชัชชัยอิสมาแอลโจทก์ นางชิต
หรือชายเศรฐบุตร นายจอน อิศรนาวิกจำเลย การผ่อนใช้หนี้
ค้ำเงินจำนอง โดยผู้รับจำนองทำใบรับใช้ตนเอง มิได้ไปทำ
สัญญาจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานก็ได้

ผู้จำนอง รพ. พงษ์ ชอ. ให้ ผู้รับมรดก ของผู้รับ จำนอง ไปจดทะเบียน
เขียนสลักค้ำเงินจำนองตามซึ่งผู้ จำนองได้ ผ่อนใช้ ค้ำเงินได้ดจน
ให้แก่ผู้รับจำนองไว้ ณ พ้องเมื่อเกินกำหนด ๑ ปีก็ได้ ไม่ขาด
อายุความ

ฎีกาที่ ๘๔๐/๒๔๗๕ นางคล้าย สังฆสุวรรณโจทก์นาง
ไปร่ง โฉงภูมิจำเลย พ้องเรียกหนี้จากของมรดก ทั้งพ้องภายใน
กำหนด ๑ ปี มีหนี้ขาดอายุความ

ฎีกาที่ ๑๐๑๘/๒๔๗๕ จำนายสืบ สงวน คีระวณิชโจทก์
นายหมื่นจันทร์ ฤกษ์ กับพวกจำเลย อายุความมรดก ๑ ปี ไม่คัด
อำนาจผู้รับมรดก ซึ่งได้ปกครองทรัพย์ มรดกมาด้วยกัน ใน
การที่รับฟ้องแบ่งมรดก

นายหมื่น จันทร์ ฤกษ์ กับพวกโจทก์ ชวนวิจารณ์ จำนองกับ
พวกจำเลย ผู้รับมรดกคนหนึ่งไปซื้อขายโฉนดที่ดินซึ่งตนเป็นเจ้าของที่
ดินมรดกแก่ผู้เดียว โดยผู้รับมรดกคนอื่นๆ ซึ่งปกครองที่ดินมรดก
นี้รวมกันมาไม่รับรู้เห็นยินยอมดังนี้ ผู้รับมรดกคนอื่นๆ ฟ้องขอได้
ทำลายโฉนด เขาที่ดินมรดกนั้นมาแบ่งกันได้

ฎีกาที่ ๘๑๑/๒๔๗๖ นางเป็ลของ ยืนยงโจทก์ นายหลง
นายช่วย นางฉ้วน จำเลย การฟ้องเรียกทรัพย์ มรดกของผู้ตาย
จากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิรับมรดกนั้น ถึงแม้เกิน ๑ ปีแล้วก็ฟ้อง
ได้

การ ปกครอง ทรัพย์ มรดก

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าด้วย กำหนด อายุความมรดกโดยไม่มี
พินัยกรรม และได้กล่าวไว้ว่าทายาทปกครองมรดกร่วมกันมา
แม้จะเกิน ๑ ปีตั้งแต่วันเจ้ามรดกตาย ก็ยังฟ้องขอแบ่งมรดกกันได้

ถ้าทรัพย์มรดกเป็นที่ดิน การปกครองก็คือเจ้าไปยึดถือหรือ
อยู่ในที่ดินมรดกนั้นโดยใช้ อำนาจเป็นเจ้าของ โดยตรง หรือโดยปริยาย
ว่าได้ เข้าไปปกครอง อยู่ในที่ดินนั้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ถ้าทรัพย์สินมรดกบางส่วน ทายาทต่างเข้าปกครอง และ
บางส่วนก็ปกครองอยู่ด้วยกันเกิน ๑ ปี มรดกส่วนที่ต่างคนต่าง
เข้าปกครองเกินหนึ่งปี ก็ได้เขียนสิทธิแก่ผู้ซึ่งเข้าปกครอง มรดก
ส่วนที่ปกครองอยู่ด้วยกัน ก็รวมกัน ให้แบ่งกันได้ตามส่วนใน
กฎหมายตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๕/๑๒๘ ระหว่างอำแดง
โจทก์ นายบุตรจำเลย

ถ้ามีทายาทหลายคน บางคนให้เข้าปกครองที่กินมรดกอยู่
เกิน ๑ ปี บางคนไม่ได้ปกครองเลยเกิน ๑ ปี ปรากฏวันเข้ามาปกครองตาย
ให้แบ่งทรัพย์สินให้แก่ผู้ซึ่งได้เข้าปกครอง ส่วนผู้ที่ไม่ได้เข้าปกครอง
ไม่ได้ ส่วนแบ่งด้วยตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๘/๒๔๕๘ ระหว่าง
เอี่ยมโจทก์ พระยาเวียงชัยจำเลย

ถ้าทายาทได้เข้าปกครองที่กินมรดกมาในระหว่าง ๑ ปี ถึง
แล้ววันเข้ามาปกครอง นหนึ่งปีแล้ว บางคนจึงได้ไปเสียจาก
ที่กินนั้น ผู้ที่ออกไปไม่หมดสิทธิเรียกร้องส่วนแบ่งได้ตามฎีกา
๗๔๙/๑๒๖ ระหว่างอำแดงทูนโจทก์ นายสีมจำเลย วันไว้แต่

(๓) ทายาทผู้ที่ได้ออกจากที่กินต้องด้วยลักษณะเกณฑ์ละ
ทั้ง ๙-๑๐ ปี ผู้ละทิ้งจากกรรมสิทธิ์ ฎีกาที่ ๓๔๕/๒๔๖๕
นายฮู่โจทก์ นางหนูจำเลย ถ้าละทิ้งไปไม่ถึง ๙-๑๐ ปี นียัง
แต่หนีออกจากที่กินนั้นไม่ขาดกรรมสิทธิ์ ฎีกาที่ ๒๔๓/๒๔๖๙
นายปุ่นโจทก์ นางบัวจำเลย

(ข) ทายาทผู้ที่จะออกไปจากที่กินมรดก ได้ยินยอมให้ฝ่ายที่
ปกครองอยู่รับโอนคดีซึ่งอรรถเพราะผู้ซึ่งปกครองอยู่แต่ลำพัง ผู้ซึ่ง
ออกไปนั้นหมดสิทธิ์ เรียกร้องถึงแม่ละทิ้งไปยังไม่ถึง ๙-๑๐ ปีก็
ฎีกาที่ ๑๐๗/๑๓๑ ระหว่างจำเลยโจทก์ กับจำเลย

ถ้าผู้ขายมีชื่อเป็นเจ้าของที่ดินในโฉนดแผนที่ ทายาทผู้รับ
มรดกหลายคนด้วยกันปกครองร่วมกันมา แล้วคน ๑ คนโอนสิทธิ์
คนในโฉนดเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว ผู้รับมรดกอื่นไม่ทราบ ผู้รับมรดก
อื่น ๆ ไม่หมดสิทธิ์ถ้าหากได้ฟ้องร้องภายในเวลาอันสมควร (จะอ้าง
ว่าระหว่างกันเองและระหว่างคนที่ ๓ หลักเกณฑ์ใหม่เหมือนกัน) โจทก์
จำเลยเป็นพยานกันได้ปกครองที่มรดกร่วมกันมาตลอดเวลา จำเลย
ได้นำโฉนดไปขอโอนรับมรดกลงชื่อจำเลยเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว เจ้า
พนักงานทะเบียนได้ขบประกาศมรดกในที่พิพาทตามระเบียบไม่มีใคร
คัดค้าน จึงโอนสิทธิ์จำเลยต่อมาจากรวันโฮม ๖ เดือนเศษ โจทก์
ฟ้องขอแบ่งที่นาคามส่วนมรดก คัดสินให้แบ่งให้ โจทก์ จำเลยทุกคน
คนละเท่า ๆ กัน ตามฎีกาที่ ๘๘๐/๒๕๖๙ ระหว่างนางมันโจทก์
นางเงินจำเลย

ที่ว่าทายาทปกครองมรดกนั้น อาจเข้าใจได้ ๒ ทาง เช่นว่า
ปกครองด้วยตนเองหรือให้ผู้ซึ่งปกครองแทน

(ก) ปกครองด้วยตนเองมีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา ดังนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ทายาทปลูกร้านขายของไว้ ในที่ดินมรดก แต่ทิ้งไว้ว่างเปล่า ไม่เรียกว่าปลูกของมรดกอยู่ ฎีกาที่ ๓๗๒/๑๒๙ จำแดงทีย โจทก์ ตานานทิจำเลย

ทายาทอยู่ในที่ดินมรดกโดยยอมเสียค่าเช่าให้แก่ผู้อื่น อ้าง สิทธิปลูกของไม่ได้ เพราะกริยาที่เสียค่าเช่านั้น แสดงว่าได้เข้า อยู่ในที่ดินด้วยอาศัยสิทธิของผู้อื่น ฎีกาที่ ๗๒๕/๒๔๕๙ ระหว่าง นายพูนใจทัก ข้าราชการจางจำเลย

ทายาทคนหนึ่งปลูกเรือนไว้ ในที่ดินมรดก และไต่ไปมาและ นอนค้างที่เรือนนั้นทุกปี พังได้ว่าไต่ปลูกของที่ดินนั้นอยู่ อนึ่งทายาท ได้เข้าไปตัดไม้และเก็บผลไม้ ในที่ดินมรดกเสมอ ก็ถือได้ว่าเป็นการ แสดงสิทธิปลูกของโดยปริยายเช่นเดียวกันตามฎีกาที่ ๔๐๙/๒๔๖๕ ระหว่างนายพูนใจทัก นางจันทร์นางบัวจำเลย

ทายาทฝ่ายหนึ่งปลูกของที่ดินมรดกโดยเข้าอยู่ในที่ดินนั้น และทายาทอีกฝ่าย ๑ ดือนอนคณณทไว้ แต่ไม่ได้เข้าไปอยู่ด้วย ศาลฎีกาตัดสินว่า ผู้ดือนอนคณณทปลูกของอยู่ด้วย ตามคำพิพากษา ฎีกาที่ ๑๕๗๗/๑๓๑ ระหว่างเลียม โจทก์ เมือง จำเลย และฎีกาที่ ๑๘๓/๒๔๕๖ ระหว่าง นายสม โจทก์ นางเปรม จำเลย ถ้าที่ดินมรดกเป็นที่ซึ่งมีตงสิ่งสำคัญอย่างเก่ากัวินิจฉัย อย่างเดียวกัน ตามที่ฎีกาที่ ๖๘/๒๔๖๒ ระหว่างนางเปลียนโจทก์ นางทวนจำเลย แต่ถ้ายกถ้อยแต่โฉนดซึ่งมีชื่อเจ้า มรดก ผู้ตายเป็น

เจ้าของมรดก^{๔๖}นี้ โดยมีได้เข้าไปอยู่ในที่ดิน หรือ ใช้สิทธิประการอื่นซึ่งแสดงว่าเป็นการปกครอง และไม่ได้จัดการโอนโฉนดที่ดินนั้นเป็นเจ้าของแล้ว ผู้ถือโฉนดไว้^{๔๗}นั้นก็ขาดปกครองมรดกสิทธิเรียกว่ารังไร^{๔๘} ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๖/๒๔๕๗ ระหว่างอัมแดง เมื่อนโจทก์ นายเอกจำเลย

ถ้าทายาทซึ่งเข้าไปปกครองที่ดินมรดกของตน^{๔๙} ยอมให้ผู้อื่นรับโฉนดสำหรับที่ดินนั้น หรือรับ^{๕๐}ไปครอบครองโฉนดที่ดินที่เขาเป็นเจ้าของไม่กักค้ำ^{๕๑} จนเจ้าพนักงานออกโฉนดให้ไปแล้ว ทายาทนั้นอ้างว่าปกครองที่ดินอยู่โดยปรัก^{๕๒}ไม่^{๕๓}ได้

โจทก์จำเลยปกครองที่ดินมรดกมาด้วยกัน จำเลยรับโฉนดที่ดินซึ่งเป็นเจ้าของเสียแต่ผู้เดียว โจทก์ได้รังไร^{๕๔}ค้ำค้ำ^{๕๕}กับเจ้าพนักงานฯ จึงคดีเรื่องวรมเสียว^{๕๖}ได้ไปฟ้องกันต่อศาล เพราะจำเลยได้รับโฉนดไปแล้ว แต่โจทก์ไม่ได้ฟ้องขอให้ทำลายโฉนด ก็ขอให้ถอนชื่อจำเลยออกจากโฉนด ทั้งไว้^{๕๗}ชำนานกว่า ๒ ปี จึงให้มาฟ้องขอแบ่งมรดก ศาลฎีกาว่าโจทก์ฟ้องไม่^{๕๘}ขึ้น^{๕๙} ที่ดินนั้นเป็นสิทธิแก่จำเลยผู้^{๖๐}มีชื่อในโฉนดแต่ผู้เดียว ศาลฎีกาที่ ๒๗๗/๒๔๕๖ ระหว่าง นายตั้ง โจทก์ อัมแดงนายคำจำเลย และพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓

(๒) ให้ผู้^{๖๑}รับปกครองมรดกแทน^{๖๒} มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาทั้งต่อไปนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฎีกาที่ ๓๗๘/๑๒๒ ระหว่างเปี่ยมใจทง์ เขื่อนจำเลย
เจ้ามรดกเขียนหนังสือส่งให้บุตรคน ๑ ปกครองที่ดินไว้ ให้แก่บุตร
ภรรยาทั้งหลายของเจ้ามรดก เช่นนี้ถือว่าบุตรที่ปกครองนั้น
เป็นผู้ปกครองแทนหรือเป็นทรัพย์สินของบุตรภรรยา อันที่เจ้ามรดกส่งไว้
ในคดีเช่นนี้แม้บุตรภรรยา ถึงแม้ไม่ไปปกครองเอง ก็พึงบุตร
ผู้ปกครองเมื่อเกิน ๑ ปีแล้วได้

ฎีกาที่ ๔๔๘/๒๔๕๖ ระหว่างอามแดงกองทียใจทง์ ทนาย
มูญจำเลย มีความว่า ทนายทง์ไม่ได้เข้าอยู่ในที่ดินกับทนายทง์
อยู่ในที่ดินมีสัญญากันว่าให้แบ่งประโยชน์อันเกิดจากที่ดิน นั้นแก่กัน
ถือว่าทนายทง์เข้าอยู่ในที่ดินเป็นผู้ปกครองแทนผู้ที่ไม่ได้เข้าอยู่จนด้วย
บุตร ๔ คนไว้กับทนายของบิดาเขียนมรดก สัญญาทง์ว่าไม่ได้ทำ
เป็นสิทธิแก่ใครคนเกี่ยว แต่ผลตกแก่ทนายคนหนึ่งไป
อยู่เมืองไกลมาทำนาไม่ได้ ทนายทง์ว่าบุตรคนใดทำนาได้
ส่งเข้าเช่าปลูกให้บุตร ทนายเมืองไกลนั้นได้ ๒๐ สัก ประพฤคทิน
กันนั้นได้มา ๑๐ ปี แล้วบุตร ที่อยู่เมืองไกลตาย ตักสินว่าผู้
สืบสายโลหิต มีสิทธิจะไ้รับเข้าเช่าปลูกจากผู้ทำนาคามเคย

ชายตายมารดาแลภรรยาปรองคองทำมรดกให้บุตร
ผู้ชักรวยกันมอให้ ผู้มีชักรวยไว้ ทนายอย่างอย่างภรรยาภักษา
เช่นนี้ตักสินว่าภรรยาปกครองแทนมารดาของผู้ตายด้วย

ฎีกาที่ ๓๘๑/๒๔๕๘ ระหว่างนิ่มใจทง์ แซ่มจำเลย

ผู้ปกครองที่กินในฐานะเป็นผู้ปกครองมรดกแทน ผู้เยาว์จะอ้างว่าตนเป็นเจ้าของเพราะเหตุได้ปกครองมาแต่ไม่ได้ ถือว่าเด็กเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินโดยมีผู้ปกครองแทนฎีกาที่ ๒๐/๒๔๕๗ ระหว่างขุนชูนใจทัก อำแดงสายทองจำเลย

ทายาทเป็นผู้เยาว์ มารดาพาไปอยู่ทอด อารักขาปกครองมรดกมากกว่า ๑๐ ปี ถือว่าอารักขาปกครองแทนเกิดผลตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๔/๑๒๗ ระหว่าง นายภัก อำแดงสมบุญใจทัก อำแดงเงินจำเลย

มารดาควย เมื่อบุตรชายได้ ๘ ปี ทรัพย์สินมรดกมารดาตกอยู่กับลุง ลุงได้แสดงต่อหน้าศาลว่าระรักษาวไว้ ให้หลานศิษย์บุตร ผู้ตาย ก่อน ๑๐ ปี ลุงตาย ภรรยาของลุงของสังทรัพย์นั้นได้แก่บุตรผู้ตาย ซึ่งได้ปกครองไว้แทน ฎีกาที่ ๑๔๕๕/๒๔๖๒ ระหว่างนายจ่างใจทัก นางไทยจำเลย

ผู้ปกครองที่กินมรดกไว้ให้แก่หนึ่งซึ่งเป็นผู้เยาว์และอยู่ในปกครองของพี่ พี่รับโฉนดสังหาริมทรัพย์ได้ชื่อตนเองกับภรรยาเป็นเจ้าของหาใส่ชื่อหนึ่งด้วยไม่ กาลล่วงมา ๑๐ ปีเศษ หนึ่งฟ้องขอมรดกจากพี่ พี่พากษาว่าฟ้องได้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๓/๒๔๖๖ ในระหว่างนางชัยใจทัก นายเพ็ก จำเลย

ผู้ใดได้ทรัพย์สินมรดกไว้ในมือ และได้เป็นผู้ปกครอง ผู้เยาว์ซึ่งควรจะได้ ทรัพย์สินมรดกนั้นด้วย ศาลวินิจฉัยว่า ผู้ปกครองมรดกแทนเด็ก และไม่ยอมให้เดียงว่าปกครองอยู่โดยฉ้อฉลสิทธิตนเองเป็นเจ้าของ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ฝ่ายเดียว ไม่ได้ปกครองแทนที่ด้วย ฎีกาที่ ๒๙๙๗/๑๓๑ ในระหว่างนายกวานโจทก์ อ้าแดงเนย จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๕/๒๔๖๙ นายพุท โจทก์ นายทมี จำเลย

ผู้ปกครองทรัพย์สิน มรดกของผู้เยาว์ อยู่ จนผู้เยาว์ บรรลุนิติภาวะ (เป็นผู้ใหญ่) ถ้ามีเหตุที่ผู้บรรลุนิติภาวะไม่สามารถรับทรัพย์สินของตนเองมาปกครองได้ (เช่นยังบวชอยู่) วินิจฉัยว่าผู้ปกครองแทนผู้เยาว์ ยังปกครองแทนอยู่ต่อไปตลอดเวลาที่ไม่สามารถ ฎีกาที่ ๒๙๙๗/๑๓๑ ระหว่างนายกวานโจทก์ อ้าแดงเนยจำเลย ฎีกาที่ ๑๐๔๗/๒๔๖๗ นายเม็ชว โจทก์ นางสำใจเลย

มรดกของบิดาซึ่งควรแบ่งในระหว่างมารดาภักษบุตร หรือมรดกของมารดาที่ควรแบ่งในระหว่างบิดาภักษบุตรนี้ ถ้าแม้ว่าบิดาหรือมารดาใช้สิทธิปกครองเสียคนเดียวทั้งหมด โดยไม่แบ่งให้แก่บุตร ศาลวินิจฉัยว่าบิดาหรือมารดาปกครองใช้สิทธิแทนบุตรคนด้วยเสมอไป ถึงแม้บุตรบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม ซึ่งจะอ้างว่าบิดาหรือมารดาได้ปกครองโดยทางปริษณีย์ และบุตรขาดปกครองมานานแล้วนั้นไม่ได้ (ตามนัยแห่งเรื่องการแบ่งมรดกฉบับชัชน) ที่กล่าวนี้ไม่หมายความว่าถึงญาติที่ไม่ใช่ผู้สืบสายโลหิต หรือไม่มีเหตุให้นำเสนว่าปกครองแทนกันโดยทางสัมพันธ์ ตามฎีกาที่ ๙๐๔/๑๒๗ แลที่ ๑๔๕๕/๒๔๖๒

ฎีกาที่ ๑๙๓/๒๔๖๕ นายยิ้ม เต็มเปี่ยม โจทก์ นางเปรม นายยม จำเลย ที่ดินเป็นของมารดา มารดาฝากโฉนดสำหรับที่

ไว้กับบุตรคนหนึ่ง มารดาตาย บุตรอีกคนหนึ่ง เช่นผู้ปกครอง ที่นั้น
มา ถึงแม้จะได้ปกครองเกินหนึ่งหกก็ บุตรผู้ใดคนหนึ่งมีสิทธิรับ
มรดกของมารดาได้ หากขาดปกครองมรดกไม่

ฎีกาที่ ๒๔๖/๒๔๗๑ นางเอี่ยม ผู้ปกครองเด็กชายเรื่อง
เด็กชายหวด เด็กหญิงปาน เด็กหญิงลำดี เด็กหญิงสอาด
เด็กหญิงหวาง เด็กหญิงจำรัส เด็กหญิงหลง เด็กชายเจริญบุตร
โจทก์ นายช่วยจำเลย

ภรรยาผู้ตายพร้อมเรียกทรัพย์ มรดกของสามีจากจำเลย ซึ่ง
เป็นบิดาผู้ตาย และเป็นผู้ปกครองบุตร เรียกมรดกส่วนหนึ่งของบุตรจาก
จำเลยซึ่งเป็นบุตร นนทวย เมื่อศาลตั้งแบ่งมรดกแล้ว จำเลยจะอ้าง
ว่าส่วนของเด็กตั้งด้วยอุทลุม จะยกไว้ก่อนไม่ได้ ใครเป็นผู้ปกครอง
เด็กศาลก็มอบส่วนของเด็กให้ผู้ปกครองไป

ฎีกาที่ ๓๗๗/๒๔๗๑ นายกรับ ฉิมเฮนง โจทก์ นางนม
จ้อยเส็งขม นายเฟื่อง ฉิมเฮนงกับพรจำเลย ทัดซึ่งเป็นผู้มรดก
นี้ แม้ยังมีไตแก่ทะเขียนโชนโชนกิติ เมื่อผู้รับมรดกคนใดได้
ปกครองมาแต่ผู้ตายเกินกว่า ๑ ปีแล้ว ย่อมได้เป็นสิทธิแล้วนั้น
ผู้อื่นฟ้องขอแบ่งมรดกหาได้ไม่

ที่ดินมรดกของบิดามารดา ซึ่งบุตรคน ๑ ได้ปกครองเกิน
๑ ปีแล้ว โดยบุตรอื่น ๆ หาได้ปกครองไม่นั้น การที่บุตรอื่น
เข้ามาอาศัยทำกินอยู่ภายหลังหากจะทำให้เกิดสิทธิใหม่มรดกนั้นขึ้นไม่

ฎีกาที่ ๙๖๙/๒๔๗๔ นายน้อย กุลเรืองใจภักดิ์ นาย
หนู กุลเรือง นางนา โสมนาม จำเลย

ที่กินมรดกบุตรคนหนึ่งเช่นผู้ถือโฉนดไว้ อีกคนหนึ่งเป็นผู้ยก
ครองที่ดิน ดังแม่ จะพินกำหนดขายความมรดก ๑ ปีแล้วภักดิ์ บุตร
ผู้ถือโฉนดยังไม่ซำคสิทธิการรับมรดก

การยกครองที่ดินมรดกนั้น ผู้รับมรดกไม่จำเป็นต้องยก
ครองเอง เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดเข้าปกครองโดยอาศัยอำนาจของเขา และ
ไม่มีผู้รับมรดกออกคัดค้านแล้ว ก็เสมือนว่าผู้หนึ่งผู้ใดปกครองมรดก

ใจภักดิ์ พ้อง ขอให้ ศาลตัดสินให้ที่กินมรดกเป็น สิทธิแก่ใจภักดิ์
ห้ามไม่ให้ จำเลยเข้ามาเกี่ยวข้องกับ พิจารณาให้ความเห็นว่าเห็นมรดกอัน
ควรแบ่งปันกันในระหว่างใจภักดิ์จำเลย ศาลตัดสินให้แบ่งได้ทีเดียว

หมวดที่ ๖

ผู้จัดการมรดก

บทที่ ๑

การแต่งตั้ง

ได้กล่าวมาแล้วในตอนก่อนว่า เมื่อผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำ
พินัยกรรม สิ่งใดจัดการในเรื่องทรัพย์สินมรดกไว้ ทรัพย์สินมรดกนั้นตก
ทอดให้แก่ทายาทของเขา เช่นนี้ทายาทโดยธรรมก็เป็นเจ้าของร่วม
กัน และมีอำนาจจัดการแก่ทรัพย์สินนั้นได้

กรณีผู้ตกกรรมสิทธิ์ของผู้ตาย อาจมีดังนี้

๑. โดยเจ้ามรดกตั้งไว้ตามพินัยกรรม
๒. โดยศาลตั้ง
๓. โดยทายาท ซึ่งเป็น เจ้าของ ร่วม กับ เจ้ากิจการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินมรดก

ตามปกติ เมื่อผู้ใดตายลง เจ้าหนี้ของผู้ตายนั้นก็จะฟ้องเรียกให้ ผู้ซึ่งควรชดเชยทรัพย์สินของผู้ตายชดเชย เพื่อให้ชำระหนี้สินของตนในภายใต้อายุความ เช่น นาย ก. ตายมีหนี้อยู่ ๘๐๐๐ บาท และมีเงิน ๑๐๐๐๐ บาทฝากไว้ที่นาย ข. ซึ่งไม่ใช่ทายาทในกรณีเช่นนี้เมื่อไม่มีใครแสดงว่าเป็นทายาท จะได้รับเงิน ๑๐๐๐๐ บาทของนาย ก. ที่ฝากนาย ข. ไว้ ณ เจ้าหนี้ของนาย ก. ก็ฟ้องนาย ข. ให้ชำระหนี้ ๘๐๐๐ บาทได้ ทางคดีสำหรับนาย ข. ก็ควรส่งเงินของนาย ก. ทั้งหมดที่ศาล และไม่รู้ตัวก็ควรจะไปใครจะอ้างว่าเป็นทายาทของนาย ก. เพื่อขอรับเงินที่ ศาลตัดสินคดีต่อไปก็เป็นหน้าที่ของเขารวมทั้งตนเองก็ไปศาล

๑. เจ้ามรดกซึ่งผู้ตายได้ตั้งไว้ โดยพินัยกรรมนั้น เมื่อทราบว่าตนได้ รับแต่งตั้งเช่นนั้น ตนจะรับหรือไม่รับเป็นปกติ ถ้าไม่รับเป็นก็มีทางทำได้ ๒ อย่างคือ แจงให้ทายาททราบว่าไม่สมควรเป็น หรือฟัง เสียเฉยๆ ไม่เข้าไปจัดการเกี่ยวของแก่ทรัพย์สินมรดกอย่างไร การนี้จะถือว่ายินยอมไม่ได้การรับก็เต็มอันกัน จะ

แสดงวัยต่อทายาท ว่าตนจะเห็นผู้จัดการ มรดกตาม พินัยกรรม ก็ได้ หรือไม่แสดงวัยโดยตรง แต่เข้าไปจัดการเกี่ยวของ แก่ทรัพย์สินมรดก เช่น ทำบัญชี หรือจัดทำระหมของผู้ตาย เช่นนี้ถือว่าผู้นั้นยอมวัย เป็น ผู้จัดการมรดก

๒. ผู้จัดการมรดกซึ่งศาลตั้งขึ้น อาจเกิดขึ้นได้ในเมื่อเจ้า มรดกไม่ได้ตั้ง ผู้จัดการมรดกไว้ หรือตั้งไว้แล้ว แต่หากเขาไม่ ยอมรับจัดการมรดก หรือช่วยเหลือผู้จัดการมรดก แต่กิจการบางอย่าง ถ้าศาลไม่ตั้งขึ้นช่วยแล้วกิจการไปไม่ได้สะดวกเช่นนี้ ผู้จัดการ มรดกเองก็มีส่วนได้เสียจึงร้องขอต่อศาลให้ตั้ง ผู้นั้นเป็น ผู้จัดการ มรดกก็ได้ เช่น เพื่อใช้เบิกเงินจากธนาคารซึ่งผู้ตายใช้ฝากไว้ หรือ รวยเงินต่อมวิรัชทรัพย์ประกันชีวิตเป็นต้น ในเรื่องเช่นนี้ผู้ร้องไม่ได้ขอ ใ้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการทวไปแล้ว ศาลก็ตั้งให้เพราะตามคำขอคือ แสดงว่าวัยเงินจากธนาคารหรือ จากบริษัท ทรัพย์ ประกัน ชีวิตได้ เท่านั้น ส่วนหน้าที่ผู้จัดการมรดกตอนนั้น เขาก็มีอำนาจจัดการได้ตามพิสัย กรรมอยู่แล้ว

๓. ส่วนทายาทโดยธรรมซึ่งเข้าจัดการมรดกในฐานะเป็นเจ้า ของร่วมนั้น ก็มีสิทธิและหน้าที่อย่างเจ้าของร่วมกันตามกฎหมาย จนกว่าจะได้แบ่งปันกัน ที่ว่าเป็นผู้จัดการมรดกด้วยนี้ เช่นผู้ตายเป็น คนีเขาอยู่ข้าง และตายลงโดยไม่มีพินัยกรรม ทรัพย์มรดกย่อม ตกทอดให้แก่ทายาท ทายาทมีอำนาจเข้าครอบครองจัดการอย่าง

เจ้าของ แต่ของข้างหนึ่งของเจ้ามรดกเสียก่อนจนสิ้นเชิง เหลือ
อีกเท่าใดจึงจะเห็นมรดกซึ่งพึงจะปกครองร่วมกันต่อไป

บทที่ ๒

การถอดถอนผู้จัดการมรดก

ผู้จัดการมรดกที่ผู้ตายตั้งโดยพินัยกรรมเสีย หรือโดยศาล
ตั้งก็ดี เมื่อผู้มีส่วนได้เสียคนใดร้องขอโดยมีเหตุสมควร ศาลอาจ
สั่งถอดถอนเสียจากหน้าที่ผู้จัดการมรดกได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่
๖๑๓/๒๔๖๒ วรรค่าง นายชีวิตาเซ่ง โงทก นางทรมำมลาย ซึ่ง
มีความว่า การที่ระพ้องขอให้ศาลทำลายพินัยกรรม ในเรื่องตั้ง
ผู้จัดการมรดกนั้น ผู้ร้องจะร้องแสดงให้เห็นว่า ผู้จัดการ
มรดกได้จัดการไปโดยมีเจตนาทุจริต และผู้รับมรดกอื่น ๆ เห็น
ชอบด้วย

บทที่ ๓

หน้าที่ของผู้จัดการมรดก

เมื่อผู้ตายไม่ได้ตั้งใครเป็นผู้จัดการศพและไม่มีทายาทคนใด
เข้าจัดการ ผู้จัดการมรดกย่อมมีอำนาจเข้าจัดการศพของผู้ตายด้วย
และมีหน้าที่ของรับผิดชอบในเรื่องการจัดการศพ จะทำโดยวิธีใด เช่น
ฝังหรือเผาแล้วแต่ประเพณีนิยม และลัทธิศาสนาของผู้ตาย ค่าใช้
สอยในการจัดการศพนั้น ผู้จัดการจะจ่ายได้ตามสมควรจากทรัพย์สิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมฤตก

มฤตกก่อนใช้หนี้สินนั้น เพราะค่าจัดการศพเป็นหนี้บุริมสิทธิตามกฎหมาย
 หมายถึงตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๕๓ ส่วนค่าใช้จ่ายใน
 การทำศพระมาณน้อยกว่านี้ ทั้งแล้วแต่กำหนดอายุของผู้ตาย
 ตามฎีกาที่ ๑๔๔/๑๑๘ ระหว่างนายแม่ใจทัก นายเปลี่ยนจำเลย
 กับผู้จัดการรายเงินค่าทำศพมากเกินสมควรแก่ฐานะของผู้ตาย ศาล
 มีอำนาจ ให้เอามฤตกใช้เท่าจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ตามฎีกา
 ที่ ๒๗๕/๒๕๖๐ ระหว่างนางบุญล้อมใจทัก นายไป๋สองจำเลย

นอกจากเรื่องผู้จัดการศพแล้ว ผู้จัดการมฤตกต้องทำบัญชี
 ทรัพย์สินของผู้ตาย แล้วเก็บรวบรวมลูกหนี้และชำระหนี้ให้เจ้าหนี้
 ของผู้ตาย ทั้งของเจ้าครอบครัวของทรัพย์สินมฤตกทั้งสิ้นไว้ โดยตรงหรือ
 โดยปริยายอันถือได้ว่าได้เข้าครอบครองแล้ว ตามที่ทำกันมา ยางที่
 กัดลง แรงความในหนังสือพิมพ์ ให้เจ้าหนี้ทราบ เพื่จะได้มารับ
 ชำระหนี้

การจัดการทรัพย์สินมฤตกนั้น ถ้าจัดการบางอย่างซึ่งเป็น
 หน้าที่ของผู้จัดการมฤตกกระทำเองไม่ได้ ก็อาจจ้าง หรือ ให้ผู้อื่นทำแทน
 โดยยึดค่าจ้างตามสมควรจากกองมฤตก

เมื่อจัดการรวบรวมแล้ว ถ้ามีหน้าที่ของชำระหนี้สินของ
 ผู้ตาย ถ้ามฤตกไม่มีพอแก่จำนวนหนี้ ก็ต้องชำระหนี้ตามส่วน หาก
 เท่าใดก็เป็นหนี้ไปแก่เจ้าหนี้ การชำระหนี้ตามลำดับแห่งกฎหมาย
 เช่นใช้หนี้การจำนองและบุริมสิทธิก่อนตามลำดับแห่งกฎหมาย (ดู
 ลักษณะหนี้)

ถ้ามีมรดกเหลืออีกก็ต้องเอาทรัพย์สินมรดกแบ่งให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ถ้าไม่มีพินัยกรรมก็แบ่งให้แก่ทายาทตามส่วนแห่งกฎหมาย

ในการจัดการแบ่งมรดกของทรัพย์มรดก ถ้าทรัพย์บางอย่างซึ่งเจ้ามรดกได้ ทำพินัยกรรม โดยตระเพาระเจาะจงให้แก่ผู้รับพินัยกรรม นอกจากที่ยังมีทรัพย์มรดก ซึ่ง ตกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม โดยทั่วไป หรือที่ระตกให้แก่ทายาทใน ส่วนทรัพย์มรดก ที่ไม่มีพินัยกรรมอยู่ อีก แล้ว หน้าที่ของผู้จัดการมรดกก็คือ ต้องส่งมอบทรัพย์มรดกที่พินัยกรรมระบุไว้ โดยตระเพาระให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ส่วนหนี้สินของเจ้ามรดกต้องชดเชยส่วนใดของทายาทซึ่งไม่มีพินัยกรรมออกใช้ก่อน ถ้าทรัพย์จำพวกนี้ไม่พอ ก็ต้องเอาส่วนใดของผู้รับพินัยกรรม โดยทั่วไปชดเชยให้ ถ้าเมื่อทรัพย์ประเภทนี้ไม่พออีก จึงระเอาทรัพย์ที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรม ให้ ใครโดยตระเพาระเจาะจงออกใช้หนี้

รวมความว่า ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้ ความประสงค์แห่งการแบ่งมรดกของทรัพย์มรดก มาตรา ๒๕๓ เจ้าหนี้ของเจ้ามรดก ย่อมได้ รับชำระหนี้จนเต็มก่อน ในบรรดาทรัพย์มรดกของเจ้ามรดก แล้วจึงถึงผู้รับพินัยกรรม โดยตระเพาระ ผู้รับพินัยกรรม โดยทั่วไปและทายาทโดยธรรม

ความรับผิดชอบเมื่อจ่ายทรัพย์ไปโดยมิชอบ

ถ้าผู้จัดการมรดกได้ จ่ายทรัพย์ไปในทางที่ไม่ชอบ เช่นจ่ายเงินมรดกใช้หนี้ของผู้ตาย โดยไม่ถูกต้องตามลำดับจ่ายก่อนและ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คลัง หรือจ่ายส่วนมรดกแก่ให้แก่ทายาทหรือผู้รับพินัยกรรม
ไปโดยไม่กำเงินไว้สำหรับใช้หนี้ หรือจ่ายเงินใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ซึ่ง
ไม่มีสิทธิเรียกร้อง ถ้าผู้จัดการมรดกได้จำหน่ายทรัพย์สินไปโดย
ทางที่ไม่ชอบเช่นนั้น ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกก็จะมีผิดต่อเจ้าหนี้เป็น
ส่วนตัว

ความคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๘๗/๒๔๖๒ ระหว่างนางทองคำ
- โจทก์ นางสาวพิ่ง จำเลย ความว่า "พิน้องสองคนเป็นเจ้าของ
แพตลงหนึ่งด้วยตน เมื่อน้องพี่ตายได้สั่งน้องว่าให้เอาแพตวาง
แก้วที่ แต่ขณะนั้นพี่ยอมน้องจึงผิดเพี้ยนรอให้พี่ตายป่วยจึง
ระนำไปถวายวัด ครั้นพี่ตายลงน้องได้ส่งแพไปถวายวัดตามคำสั่ง
สั่งของพี่ บุตรของพี่ (พี่ตาย) ซึ่งควรจะได้รับมรดก พี่เองเรียก
แพตลงนี้จากน้อง ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยเป็นผู้รับมอบให้
ถวายแพให้แก้ววัดไปแล้วโดยชอบ ก็เป็นของอันแล้วจึงไป

ความคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้มีผู้สงสัยกันมาก พระยาราม
บัณฑิต ฯ เห็นว่าไม่น่าจะเป็นบรรทัดฐานต่อไปได้ เพราะถ้าน้อง
ได้เอาแพไปถวายวัด แต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ใช่ปัญหา
เพราะน้องได้ทำไปในฐานะเป็นตัวแทนพี่ แต่ถ้าพี่ได้สั่งน้องโดย
เฉพาะเจาะจงให้เอาไปถวายวัด แต่ในเวลาที่ยังไม่ตาย น้อง
ไม่ได้ทำตามคำสั่ง จนพี่ตายแล้ว น้องจะกลับนำเอาแพไปถวายวัด
โดยอ้างว่าพี่สั่งก็ไม่ได้ เพราะนอกเขตคำสั่งเสียแล้ว ถ้าพี่สั่งน้อง

ให้เขาแพไปถวายวัดเมื่อพี่ตายแล้ว คำสั่งเช่นนี้คงทำให้เป็นพินัยกรรม
น้องจะเขาแพไปถวายวัดโดยพลการฐานเป็นผู้จัดการมรดกของพี่ไม่
ได้ ถ้าน้องขึ้นเขาไปถวายก็เรียกว่าทำการไปมิชอบในฐานะผู้จัดการ
การมรดกของพี่ น้องต้องรับผิดชอบทายาทของพี่

อีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า คำพิพากษาฎีกานี้ พอถือเป็นบรรทัด
ฐานได้ คือ พี่กับน้องเป็นเจ้าของแพด้วยกันและอยู่ในแพด้วยกัน
ขณะเมื่อพี่เจ็บพี่ก็ส่งให้ น้องเขาแพหนีไปถวายวัด (เพราะส่วน
ของพี่) แต่ น้องยังหาได้เขาไปถวายวัดไม่ จนเมื่อพี่ตายแล้ว
น้องจึงได้ เขาแพ ทั้งหลังคือ ทั้งส่วนของพี่ และ น้องไปถวายวัดรวมกัน
เพื่อให้เป็นไปตามความปรารถนาของพี่ ศาลฎีกาถือว่าทั้งแพพี่ส่ง
แล้วนั้น น้องเป็นผู้รับมรดกหมายแพชงพี่ไว้แทนวัด ครั้นเมื่อพี่
ตายแล้วจึงได้เขาไปส่งมอบแก่วัดทั้งหลัง คือรวมทั้งส่วนของน้อง
ด้วย จึงเห็นว่า คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้คงเป็นตัวอย่างใช้ได้
อยู่ ถ้าจะพูดถึงเรื่องทรัพย์สินแล้วก็เรียกได้ ว่าน้องเป็นทรัพย์สินของวัด
สำหรับแพส่วนของพี่นั้นจะถือว่าได้ ส่งมอบแพถวายให้แก่วัด

คำขำเหินใจ

คำขำเหิน หรือคำเหินชอบที่ผู้จัดการมรดกจะได้ เห็น ถ้าเป็น
ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม และพินัยกรรมได้ กำหนดคำขำเหิน
ให้ ผู้จัดการมรดกก็ได้ คำขำเหินตามนั้น ถ้าพินัยกรรม มิได้
กำหนดให้ ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมอาจพร้อมกันยก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ลงให้คำขำเหน็จแก่ผู้จัดการมรดกเช่นคำเหน็จยกได้ แต่ผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งตามประมวลกาศาลมักไม่ใคร่จะคำขำเหน็จให้ แต่เรื่องนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะให้หรือไม่

หมวดที่ ๗

บทที่ ๑

การชำระหนี้มรดก

ถ้าทายาทเป็นลูกหนี้ของผู้ตายอยู่ กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๒ บังคับว่าให้เทียบจำนวนหนี้กับส่วนได้จากมรดก แต่ในเวลาให้หนี้กว่าประมวลแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องหักกลบลบหนี้เป็นบทกฎหมายอื่นพึงยกมาใช้ในกรณีเช่นนี้

ถ้ามีข้อน่าว่าลูกหนี้ของผู้ตาย ควรชำระหนี้ให้แก่ผู้ใด เห็นว่าควรชำระให้แก่ผู้จัดการมรดก เพราะผู้ซึ่งผู้ตายทิ้งไว้โดยพินัยกรรมหรือโดยคำสั่งของศาล หรือชำระให้แก่ทายาทผู้ใหญ่อันจะพึงเห็นได้ว่าเขามีสถานฐานะและควรถือได้ว่าเป็นผู้จัดการมรดก แต่ถ้ามรดกหรือค้ำมรดกพิพาทกันอยู่ในศาล ทางคดีที่ลูกหนี้ควรจะส่งเงินชำระหนี้กับศาลในจำนวนนั้นเป็นต้นกว่าอื่น

ถ้าผู้ตายเป็นลูกหนี้เขาอยู่ ตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓ บังคับว่า ให้เขาทรัพย์มรดกใช้หนี้เจ้าหนี้เสียก่อน ถ้ามีเหลือก็อยู่จึงค่อยแบ่งขึ้นตามกฎหมาย (ดูบทสุดท้ายในหมวดนี้)

แต่ถ้าทายาทได้รับทรัพย์สินมรดกไปแล้วเสียก่อนโดยยังหาได้ชำระหนี้ของเจ้ามรดกไม่ ผู้ที่ได้รับทรัพย์สินนั้น ต้องช่วยกันออกทรัพย์สินอื่นของผู้ตายตามส่วน แต่ไม่ต้องออกเหนือของตนเอง ถ้าไม่พอขาดเท่าใดก็ยื่นบัญชีแก่เจ้าหนี้ ตามลักษณะกฎหมายที่ ๑๖, ๓๖, ๓๒, ๓๓

ทายาทโดยลำพังไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเจ้าหนี้ของผู้ตายเพื่อไต่ถามความที่เจ้าหนี้จะฟ้องเรียกหนี้ยกออกไปได้ เว้นไว้แต่ทายาทผู้เรียกร้องนั้นเป็นทายาทผู้ใหญ่ ซึ่งเห็นได้ว่าได้รับรองไปเพื่อทายาทอื่น ๆ ด้วย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๐/๑๒๓ แคว้นอัมแดงได้โจทก์ อัมแดงเทศกับพวกจำเลย

คำพิพากษาฎีกาตัวอย่างในเรื่องเหล่านี้คือ:-

ฎีกาที่ ๕๘/๑๒๓ ระหว่างนางพุ่มโจทก์ นายเชียวจำเลย ความว่า “ผู้ตายมีภรรยาและบิดา หรือมารดาอยู่ด้วยกันผู้ใดคนหนึ่ง ทั้งชำระหนี้แก่ภรรยาของผู้ตาย

ฎีกาที่ ๓๒๓/๒๔๕๗ ระหว่างนายเชียมโจทก์ นายฉอนอัมแดงจำเลย “ลูกหนี้ชายฝากที่กิน สัญญาขายฝากทำที่อำเภอผู้ซื้อฝากตาย ผู้ขายฝากจึงได้คืนจากผู้รับมรดกคนหนึ่ง ซึ่งสามารถมอบที่ดินและหนังสือสัญญาขายฝากคืนแก่ผู้ขายฝากได้ ทักสินว่าควรไถ่ถอนหนี้เงินอันชอบที่จะทำได้ แม้วามีผู้รับมรดกหลายคนด้วยกันก็”

ฎีกาที่ ๔๘๓/๒๔๖๗ ระหว่างนายพันนายพันโจทก์ นางเล็กกับพวกจำเลย “ถ้าผู้รับมรดกคนใดเอาทรัพย์สินมรดกซึ่งอยู่ในมือคน

และยังไม่ได้แบ่งกันนั้นออกขาย เพื่อเอาเงินชำระหนี้ของผู้ชาย ถ้า
กระทำโดยสุจริตก็เป็นการชอบ”

ฎีกาที่ ๔๙๓/๒๔๕๗ ระหว่าง อ้าแกงพลอยโทดัก นาย
ปรีก้อแกงเฉยจำเลย “ผู้ตายมีเงินเข้ามา แต่ไม่ได้ทำหนังสือ
หรือแกลงเป็นสำคัญ ครั้นตายลงบุตร ทำหนังสือรับรองจะใช้เงินแก่
เจ้าหนี้ ครั้นมรดกขึ้นกรรมาของผู้ตายรังคักบ้านพิพากษาให้เอาทรัพย์
มรดกออกใช้หนี้”

ฎีกาที่ ๘๗๔/๒๔๕๙ ในอ้นหน้าโทดัก อ้าแกงเจ๊กลงจำเลย
“ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ไม่มีสิทธิรับรองหนี้ของผู้ตาย ถ้าได้รับรอง
หนี้แล้ว ทายาทคนอื่น ๆ มีสิทธิรับรองขอพิงดหนี้เสียได้

ก. มิได้เป็นหนี้โทดักที่จะเกิดสิทธิรับรอง จึงได้ ความกฎหมาย
กรณี ก. ทาย ข. ซึ่งเป็นทายาทคนหนึ่งและเป็นผู้เยาว์ ใ้ยอม
กิตติบัญญัติหนี้สินกับโทดัก กรณีโทดักฟ้องเรียกหนี้ ข. ได้มารับรอง
ต่อศาลว่าเป็นหนี้จริง แต่ขณะนั้น ข. มีอายุ ๑๙ ปี ก. มีทายาท
คนอื่น ๆ อีก ทายาทอื่นขอเข้ามาเป็นจำเลย และคัดค้านหนี้รายนี้
ศาลฎีกาพิพากษาให้แย้งมรดก ก. และให้เอาส่วนมรดกที่ ข. ผู้
เยาว์จะไ้รับนั้นออกใช้หนี้โทดัก แต่ไม่เอาส่วนมรดกของคนอื่นออก
ใช้”

ฎีกาที่ ๑๓๒/๒๔๖๙ ระหว่าง พระยาอร่ามมณเฑียรโทดัก
หม่อมหลวงหญิงพัวพันจำเลย “ถ้าผู้รับมรดกตกลงในระหว่าง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

๑๗๑

กันเองว่า ผู้รับมรดกคนหนึ่งยอมรับรองใช้หนี้ของผู้ตาย ไม่เรียกว่าได้รับรองจะใช้หนี้ต่อเจ้าหนี้ หรือรับสภาพต่อเจ้าหนี้ดังกล่าวแล้วข้างต้น และเจ้าหนี้อ้างสัญญาในระหว่างญาติของผู้ตาย เพื่อฟ้องเรียกหนี้ เมื่อเกินปี ๑ ไม่ได้

ฎีกาที่ ๓๑๑/๑๒๘ อธิบดีกรมเจ้าพนักงาน อธิบดีกรมที่ดิน
“ผู้รับมรดกคนหนึ่งรับรองหนี้ หรือรับสภาพต่อเจ้าหนี้ของผู้ตาย และ
ชดเชยเงินของตนใช้หนี้แล้ว ผู้รับมรดกคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้
ทายาทอื่น ๆ ที่ได้รับส่วนมรดกไปชดเชยใช้หนี้ตนตามส่วน และไม่ต้อง
เรียกร้องในกำหนด ๑ ปี

บทที่ ๒

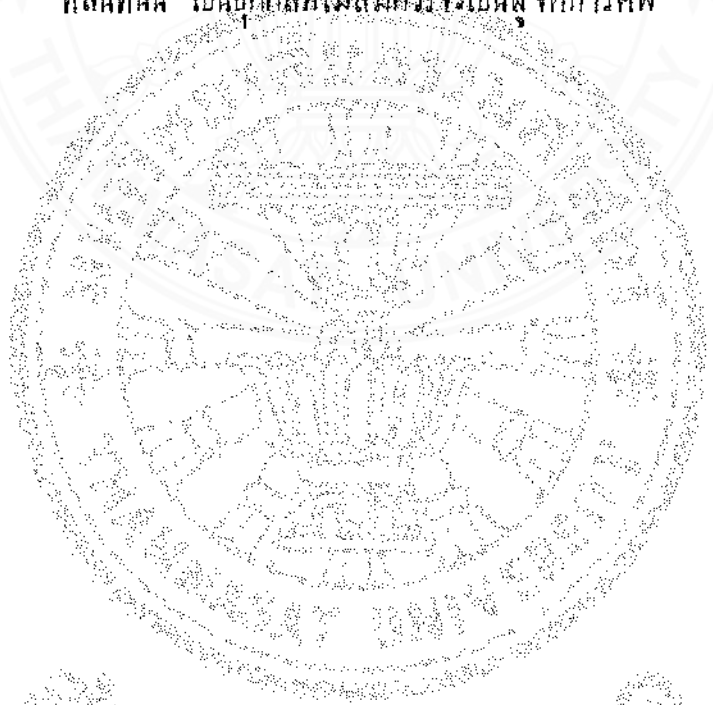
ถ้าปลงศพและค่าใช้จ่าย

ในกรณีมรดก

ทายาทคนใดก็ได้ ที่ครองเงินของตนเองทำศพผู้ตาย และต่อ
มาได้เกิดคดีฟ้องร้องมรดกกันขึ้น ทายาทนั้นขอให้ศาลชดเชยเงินจาก
กองมรดกใช้หนี้ตนแก่ตนได้ แต่ต้องแสดงให้ปรากฏว่าเงินที่ได้
จ่ายไปนั้นพอสมควรแก่ฐานะอุปการะของผู้ตาย ถึงผู้อื่นที่ไม่ใช่ทายาท
แต่ผู้ตายได้ฝากฝังไว้ไว้ ได้ชดเชยเงินทำศพผู้ตายไปตามสมควร
ก็ฟ้องเรียกเงินนั้นจากผู้รับมรดกได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๘/
๒๔๖๕ ระวังนายเทวัญใจทัก นางทองใจเลย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เมื่อไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้จัดการมรดก และทายาทก็ไม่
 ตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้จัดการศพ ศาลฎีกาตัดสินว่าญาติที่สนิท
 ควรเป็นเจ้าภาพจัดการศพของผู้ตาย ตามฎีกาที่ ๘๓๔/๒๕๕๖
 ระหว่างนายพร้อมใจภักดิ์ อ้าแกงที่จำเลย เว้นแต่จะปรากฏว่าญาติ
 ที่สนิทนั้น เหนือบุคคลที่ไม่สมควรจะเป็นผู้จัดการศพ

สำนักหอสมุด

พิมพ์ทรงพิมพ์ อักษรนิต

ทรงพิมพ์พระหมื่น พระนคร

นายวิชาญบรรพตราช สพิมพ์พิมพ์

วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

สำนักหอสมุด